

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
Π.Μ.Σ.
«ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του

ΧΑΖΗΣΤΡΑΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

A.M.: 4262020038

ΘΕΜΑ: «Εξ 'αποστάσεως εκπαίδευση και ψηφιακές δεξιότητες των στελεχών της εκπαίδευσης»

SUBJECT: «Distance Learning and the digital skills of the education executives»

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νικόλαος Ράπτης	Αναπληρωτής Καθηγητής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
Παναγιώτης Σταμάτης	Καθηγητής	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΜΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
Ελένη Νικολάου	Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΜΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΡΟΔΟΣ, 2023

Η έγκριση της παρούσης Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέως.

Περίληψη

Οι τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν πολλούς τομείς της καθημερινότητας, όπως είναι ο πολιτισμός, η οικονομία, η κοινωνία και η πολιτική, δημιουργώντας ποικίλες γνώσεις και παράλληλα την ανάγκη απόκτησης δεξιοτήτων προκειμένου οι γνώσεις αυτές να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά. Φυσικά, ο κλάδος της εκπαίδευσης δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος και τα εκπαιδευτικά στελέχη καλούνται να υποστηρίξουν την ενσωμάτωση και την εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση.

Μέσα από τη διπλωματική αυτή εργασία, επιχειρούμε να μελετήσουμε τις ψηφιακές δεξιότητες των στελεχών της εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους, αλλά και να μελετήσουμε τον ρόλο των προσόντων τους στη χρήση των Τ.Π.Ε., την αξιοποίηση και χρησιμότητα των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διοίκηση, την δυνατότητα να χειριστούν και να επεξεργαστούν ψηφιακά δεδομένα, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών, να δημιουργούν ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο, βελτιώνοντας την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου.

Ειδικότερα στο πρώτο κεφάλαιο κάνουμε μια σύντομη αναφορά στις μορφές παραδοσιακής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στο δεύτερο κεφάλαιο κάνουμε μια εκτενέστερη αναφορά στην προσέγγιση του όρου «προσόντα» και στην αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διοίκηση, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσουμε τη χρησιμότητα και εποικοδομητική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στα σχολεία και με ποιους τρόπους οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν στην επικοινωνία σχολείου-οικογένειας αλλά και στην εκπαιδευτική διοίκηση. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, επικεντρωνόμαστε στην ενσωμάτωση κι εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην αξιοποίηση των διαδικτυακών εφαρμογών στη διαδικασία της μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ψηφιακές δεξιότητες, Τ.Π.Ε., εκπαιδευτικοί.

Abstract

Technological developments affect many areas of everyday life, such as culture, economy, society and politics, creating a variety of knowledge and at the same time the need to acquire skills in order to handle this knowledge effectively. Of course, the education sector could not remain unaffected and educational executives are called upon to support the integration and implementation of ICT. in education.

Through this thesis, we attempt to study the digital skills of education executives, regardless of their qualification, but also to study the role of their qualifications in the use of ICT, the utilization and usefulness of ICT. P.E. in educational administration, the ability to handle and process digital data, to communicate and collaborate through the use of new technologies, to create digital educational content, improving the quality of educational work.

In particular, in the first chapter we make a brief reference to the forms of traditional and distance education, in the second chapter we make a more extensive reference to the approach to the term "qualifications" and to the use of ICT in administration, while in the third chapter we develop the usefulness and constructive utilization of ICT in schools and in what ways new technologies contribute to school-family communication as well as educational administration. In the fourth and last chapter, we focus on the integration and application of T.P.E. in the educational process and the utilization of online applications in the learning process.

Keywords: distance education, digital skills, ICT, teachers.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	3
Abstract	4
Κατάλογος Πινάκων.....	7
Κατάλογος Εικόνων	9
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	10
ΘΕΩΡΙΑ	10
Εισαγωγή.....	11
Κεφάλαιο 1 ^ο : Η εκπαίδευση και οι μορφές της.....	13
1.1 Μορφές εκπαίδευσης.....	13
1.2 Μέθοδοι παραδοσιακής εκπαίδευσης.....	14
1.3 Μορφές τηλεεκπαίδευσης.....	16
Κεφάλαιο 2ο.....	18
2.1 Διοικητικά προσόντα των στελεχών της εκπαίδευσης.....	18
2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του όρου «προσόντα»	19
2.2.1 Τεχνικά προσόντα	20
2.2.2 Ανθρώπινα/Διαπροσωπικά προσόντα	20
2.2.3 Τεχνικές δεξιότητες.....	20
2.2.4 Πολιτικές δεξιότητες	21
2.3 Τεχνολογία και διοικητική επικοινωνία	21
2.3.1 Δικτυωμένη επικοινωνία	23
2.3.2 Ασύρματη επικοινωνία.....	23
2.4 Τεχνολογία και μάνατζερ	24
2.5 Διαχείριση της επικοινωνίας σε έναν δικτυακό κόσμο	25
Κεφάλαιο 3 ^ο : Επικοινωνία σχολείου με τη χρήση των Τ.Π.Ε.....	28
3.1 Επικοινωνία σχολείου-οικογένειας με τη χρήση Τ.Π.Ε.	28
3.1.1 Πλεονεκτήματα επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας.....	30
3.2 Διοίκηση και Τ.Π.Ε.	32
3.3 Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. από τη σχολική ηγεσία	36
3.4 Εμπόδια στην εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση.....	39
Κεφάλαιο 4 ^ο : Η εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση.....	42
4.1 Ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης	42
4.2 Τα ιστολόγια στην εκπαίδευση.....	45
4.3 Ιστοσελίδα σχολείου.....	47
4.4 Εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση.....	49
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	52

ΕΡΕΥΝΑ.....	52
Κεφάλαιο 5 ^ο : Μεθοδολογία έρευνας.....	53
5.1 Σκοπός Στόχοι.....	53
5.2 Ερευνητικός σχεδιασμός.....	54
5.3 Εργαλείο της ερευνητικής μελέτης.....	56
5.4 Δείγμα της έρευνας.....	58
5.5 Εγκυρότητα-Αξιοπιστία.....	58
5.6 Αποτελέσματα της έρευνας.....	59
Συμπεράσματα.....	83
Βιβλιογραφία.....	89
Παράρτημα Ι.....	98
.....	98

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Συχνότητες με βάση το φύλο	59
Πίνακας 2: Συχνότητες με βάση την ηλικιακή ομάδα	60
Πίνακας 3: Συχνότητες με βάση την εργασιακή σχέση.....	61
Πίνακας 4: Συχνότητες με βάση το φίλο της διεύθυνσης	61
Πίνακας 5: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη ψηφιακής στρατηγικής στο σχολείο.....	62
Πίνακας 6: Συχνότητες με βάση τη συμφωνία με το βαθμό στον οποίο ο διευθυντής εμπλέκει τους εκπαιδευτικούς στη χάραξη ψηφιακής στρατηγικής του σχολείου.....	63
Πίνακας 7: Συχνότητες με βάση το βαθμό στον οποίο η διεύθυνση υποστηρίζει τη δοκιμή νέων τρόπων διδασκαλίας μέσω της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών.....	63
Πίνακας 8: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά την ύπαρξη του αναγκαίου χρόνου για τη βελτίωση της διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών μέσων.....	64
Πίνακας 9: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά την εφαρμογή κανόνων πνευματικών δικαιωμάτων αλλά και τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδασκαλία και τη μάθηση.....	64
Πίνακας 10: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού, προκαλεί δυσκολίες σε ζητήματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και δυσχεραίνει την εξ αποστάσεως διδασκαλία	65
Πίνακας 11: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι υφίσταται συνεργασία με στόχο την πρόοδο στη διδασκαλία και τη μάθηση της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών.....	65
Πίνακας 12: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι στο σχολείο πραγματοποιείται συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.....	66
Πίνακας 13: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες των εκπαιδευτικών εντός της σχολικής μονάδας.....	67
Πίνακας 14: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες μεταξύ των σχολικών μονάδων.....	67
Πίνακας 15: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες με άλλους οργανισμούς.....	68
Πίνακας 16: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τη συνεργασία με το οικείο περιβάλλον των εκπαιδευομένων.....	69
Πίνακας 17: Συχνότητες με βάση την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.....	69
Πίνακας 18: Συχνότητες με βάση την ύπαρξη ψηφιακών συσκευών εντός σχολείου που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία.....	70
Πίνακας 19: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη πρόσβασης στο διαδίκτυο για τη διδασκαλία και τη μάθηση	70
Πίνακας 20: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας της άμεσης τεχνικής υποστήριξης σε περίπτωση προβλήματος με τις ψηφιακές τεχνολογίες.....	71
Πίνακας 21: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη εγκατεστημένων συστημάτων προστασίας δεδομένων.....	71
Πίνακας 22: Συχνότητες με βάση την ύπαρξη ψηφιακών συσκευών προκειμένου να χρησιμοποιούν οι μαθητές όταν χρειάζεται.....	72
Πίνακας 23: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη φορητών συσκευών για να μπορούν να δανειστούν οι μαθητές στο σπίτι όταν χρειάζεται.....	72

Πίνακας 24: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την εφαρμογή μέτρων για την αναγνώριση των προκλήσεων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.	73
Πίνακας 25: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας την προώθηση της ανάπτυξης προγραμμάτων μικτής μάθησης.	73
Πίνακας 26: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με το κατά πόσον μαθητές μπορούν να χρησιμοποιούν τις δικές τους φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.	74
Πίνακας 27: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών από τους φυσικούς χώρους.	75
Πίνακας 28: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την πρόσβαση των μαθητών που χρήζουν ειδικής υποστήριξης σε υποβοηθητικές τεχνολογίες.	75
Πίνακας 29: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη online βιβλιοθηκών και αποθετηρίων με υλικό διδασκαλίας και μάθησης.	76
Πίνακας 30: Περιγραφικά χαρακτηριστικά των δηλώσεων των εκπαιδευτικών.	77
Πίνακας 31: Έλεγχος διαφορών στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με το φύλο.	79
Πίνακας 32: Έλεγχος διαφορών στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα.	81

Κατάλογος Εικόνων

Διάγραμμα 1: Ραβδόγραμμα με βάση το φύλλο	60
Διάγραμμα 2: Ραβδόγραμμα με βάση την ηλικιακή ομάδα	60
Διάγραμμα 3: Ραβδόγραμμα με βάση την εργασιακή σχέση.	61
Διάγραμμα 4: Ραβδόγραμμα με βάση το φίλο της διεύθυνσης.	62

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΙΑ

Εισαγωγή

Διανύοντας τον 21^ο αιώνα, είναι φανερό ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση παρουσιάζει μεγάλη πρόοδο, ενώ παράλληλα τα στελέχη της εκπαίδευσης έχουν καθοριστικό ρόλο στην ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στον κλάδο της εκπαίδευσης. Απαιτείται ωστόσο να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι και να έχουν τις δεξιότητες να προσαρμοστούν στις συνεχώς μεταλλασσόμενες τεχνολογικές εξελίξεις. Αρχικά λοιπόν έχει προτεραιότητα η απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς πριν την εφαρμογή της ενσωμάτωσης και λειτουργίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα σχολεία.

Βέβαια, ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της εκπαίδευσης είναι και η διοίκηση και χρήση των Τ.Π.Ε. στην άσκησή της. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές μονάδες διαμορφώνουν και σχεδιάζουν τη λειτουργία τους με βάση τις διαθέσιμες δομές και επηρεαζόμενες από τις τεχνολογικές εξελίξεις δεν θα μπορούσαν να μην ενσωματώσουν την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε, και στη διοίκηση. Τα εκπαιδευτικά στελέχη σήμερα, απαιτείται να συμβαδίζουν με τις εξελίξεις και να διαθέτουν προσόντα που θα τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις όπως είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2003).

Η ενσωμάτωση και αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες, συμβάλλει στην βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των άμεσα εμπλεκόμενων, δηλαδή μεταξύ του σχολείου και των εκπαιδευτικών, μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονέων και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριών. Οι νέες τεχνολογίες παρέχουν πλήθος διαθέσιμων διαδικτυακών μέσων και εργαλείων που όχι μόνο ενισχύουν την επικοινωνία αλλά βελτιώνουν και διευκολύνουν τη διδακτική διαδικασία. Παράλληλα, όσον αφορά το κομμάτι της διοίκησης, οι Τ.Π.Ε. μπορούν να εφαρμοστούν για τη διευκόλυνση της διεκπεραίωσης πλήθους εργασιών οργάνωσης στις σχολικές μονάδες ενώ τα διευθυντικά στελέχη μπορούν να αποθηκεύουν πληροφορίες που αφορούν σε προσωπικά στοιχεία τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού, όσο και του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου, τηρώντας πάντα την εμπιστευτικότητα αυτών των πληροφοριών.

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση η μαθησιακή διαδικασία διεκπεραιώνεται χωρίς να απαιτείται η φυσική παρουσία του εκπαιδευτή ή του εκπαιδευόμενου. Μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιδιώκεται η παροχή ποιοτικότερης μάθησης ενώ

ποικίλα διαθέσιμα διαδικτυακά μέσα και εργαλεία διευκολύνουν τη διαδικασία. Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της εκπαιδευτικής προσέγγισης, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τα ιστολόγια μάθησης, βελτιώνουν την εικόνα τη λειτουργία της σχολικής κοινότητας ανοίγοντας το σχολείο προς το ευρύτερο κοινό μέσα από τις σχολικές ιστοσελίδες, προάγουν την επικοινωνία και παράλληλα οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν διαδικτυακές εφαρμογές για να βελτιώσουν την ποιότητα της μαθησιακής διαδικασίας, όπως είναι tablogs, τα wikis, τα ψηφιακά παιχνίδια, τα παιχνίδια εικονικής πραγματικότητας κ.λπ.

Κεφάλαιο 1^ο: Η εκπαίδευση και οι μορφές της

1.1 Μορφές εκπαίδευσης

Λαμβάνοντας υπόψη τον νόμο Ν. 3879/2010 (ΦΕΚ 163^Α/21-9-10), η εκπαίδευση στη χώρα μας αποτελείται από τις εξής μορφές: την τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική και την άτυπη. Ειδικότερα:

- **Τυπική εκπαίδευση.** Παρέχεται στα πλαίσια του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης. Μέσω της τυπικής εκπαίδευσης μπορεί κάποιος να αποκτήσει αναγνωρισμένα πιστοποιητικά εθνικού επιπέδου τα οποία παρέχονται από δημόσιες αρχές, μια διαδικασία της ανώτερης εκπαιδευτικής κλίμακας. Η γενική τυπική εκπαίδευση που αφορά στους ενήλικες, εντάσσεται στην τυπική εκπαίδευση, ουσιαστικά πρόκειται για ένα δομημένο και διαβαθμισμένο σύστημα ιεραρχίας ξεκινώντας από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση.
- **Μη τυπική εκπαίδευση.** Η παροχή της μη τυπικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται μέσω οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου αλλά εκτός του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης, ενώ δίνει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να αποκτήσουν αναγνωρισμένα πιστοποιητικά εθνικού επιπέδου. Η μη τυπική εκπαίδευση είναι δυνατόν να παρέχεται μεμονωμένα, είτε να αποτελεί κομμάτι μιας πιο ευρείας δραστηριότητας η οποία να απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό και να θέτει συγκεκριμένους στόχους εκπαίδευσης. Στη μη τυπική εκπαίδευση εμπεριέχεται η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, η αρχική επαγγελματική κατάρτιση και η γενική εκπαίδευση προς ενήλικες (Μάνεση, 2016).
- **Η άτυπη εκπαίδευση.** Στην άτυπη μάθηση περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες εκείνες που λειτουργούν εκπαιδευτικά χωρίς να υπόκεινται μέσα σε κάποιο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Οι δραστηριότητες αυτές αποκτώνται καθ' όλη τη διάρκεια του ανθρώπου και σχετίζονται με την εργασία του ανθρώπου, την οικογένεια και τις δραστηριότητες του κατά τον ελεύθερο του χρόνου. Στην άτυπη εκπαίδευση εμπεριέχονται διάφορες δραστηριότητες που αφορούν στην αυτομόρφωση του ατόμου, όπως είναι η εξ αποστάσεως αυτό-μάθηση,

η μάθηση με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και την αξιοποίηση ψηφιακού υλικού, όπως επίσης και οι γνώσεις και δεξιότητες που αποκτώνται μέσα από την επαγγελματική του εμπειρία. Η άτυπη μάθηση δεν είναι διαρθρωμένη και συνήθως το άτομο δεν αποκτά κάποια πιστοποίηση για αυτήν. Τέλος, η άτυπη μάθηση μπορεί να χαρακτηριστεί σκόπιμη ή και απροσχεδίαστη (Ράϊκου, Κωνσταντοπούλου & Λαβίδας, 2021).

1.2 Μέθοδοι παραδοσιακής εκπαίδευσης

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι και μέθοδοι διδασκαλίας για την πραγματοποίηση της παραδοσιακής μάθησης εντός της σχολικής αίθουσας, τις οποίες μπορεί ένας εκπαιδευτικός να εφαρμόσει με σκοπό να καταστήσει τη μαθησιακή διαδικασία ευκολότερη αλλά και πιο ευχάριστη για τους εκπαιδευόμενους. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε τις εξής:

- **Η Βιωματική ή Επικοινωνιακή μέθοδος.** Η συγκεκριμένη μέθοδος εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με τα βιώματα του ατόμου όπως και με τις ατομικές του μαθησιακές ανάγκες. Μέσα από την ανάπτυξη διαλόγου, την ισότιμη επικοινωνία, τη συγκέντρωση πληροφοριών, την ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών, όπως και τις συζητήσεις, η διδασκαλία αποκτά ζωντάνια. Η μαθησιακή διαδικασία επιτυγχάνεται μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων, επιτρέποντάς τους έτσι να ανακαλύπτουν τη γνώση, να δρουν, να αναπτύσσεται ομαδικό πνεύμα συνεργασίας και κατανόησης (Υφαντή & Βοζαϊτης, 2009).
- **Η ανακαλυπτική μέθοδος.** Η συγκεκριμένη μέθοδος επικεντρώνεται στον μαθητή και στην ανακάλυψη της γνώσης από τον ίδιο. Μέσα από τη διερεύνηση οι εκπαιδευόμενοι παρακινούνται και ωθούνται στο να μάθουν πώς να διαχειρίζονται στο γύρω περιβάλλον, με τρόπο ενεργητικό και να απολαμβάνουν την ικανοποίηση του να επιλύουν προβλήματα μόνοι τους. Βασικός στόχος μέσα από την εφαρμογή της ανακαλυπτικής μεθόδου είναι η παρακίνηση των εκπαιδευόμενων να αξιοποιούν με τρόπο εποικοδομητικό τις γνώσεις που κατέχουν προκειμένου να λύνουν προβλήματα. Η κύρια αρχή της ανακαλυπτικής

μεθόδου είναι ο εκπαιδευόμενος να είναι σε θέση να προσεγγίζει τη γνώση και νέες δεξιότητες μέσα από τον πειραματισμό και την πρακτική.

- **Ομαδοσυνεργατική μέθοδος.** Η μάθηση μέσα από το ομαδικό πνεύμα συνεργασίας συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνικής ταυτότητας των παιδιών και παρέχει στα παιδιά σημαντικά κίνητρα μάθησης, μέσω της εναλλαγής ρόλων και την ανάληψη ευθυνών. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου, οι μαθητές χωρίζονται σε ολιγομελείς ομάδες εργασίας και δουλεύουν ομαδικά. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η μείωση της ανταγωνιστικότητας στο περιβάλλον εντός της τάξης, οι μαθητές ανταλλάσσουν εμπειρίες και μαθαίνουν την αξία της δημιουργικής συνεργασίας (Μάνεση, 2016).
- **Καλλιέργεια της μεταγνωστικής δεξιότητας.** Σε αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας, οι μαθητές εκπαιδεύονται έτσι ώστε να μπορούν να θέτουν τους δικούς τους μαθησιακούς στόχους, να μαθαίνουν από τα λάθη τους και να τα διορθώνουν (αυτορρύθμιση). Μαθαίνουν επίσης να πειραματίζονται, να αξιολογούν τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν, κάνουν ερωτήσεις στον εαυτό τους, αναπτύσσουν γνώσεις που βασίζονται στην πραγματικότητα, ενώ αναδιαμορφώνουν τις ιδέες και στρατηγικές που χρησιμοποιούν (αναστοχασμός).
- **Η μέθοδος project.** Μέσα από τη μέθοδο project ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να εκπονεί ερευνητικές εργασίες και να αναπτύσσει δεξιότητες συμμετέχοντας ενεργά σε ερευνητικές δραστηριότητες που είναι καλά σχεδιασμένες και δομημένες και σχετίζονται με προβλήματα της πραγματικής ζωής. Μέσα από τη συγκεκριμένη μέθοδο εκπαίδευσης προωθείται η αναζήτηση και αξιολόγηση των πληροφοριών, ενώ επιδιώκεται η διαπραγμάτευση ιδεών, η εξαγωγή συμπερασμάτων κ.λπ. (Κατσαρός, 2008).
- **Η χρήση πηγών-έρευνα.** Μέσω αυτής της σύγχρονης μεθόδου εκπαίδευσης, οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν διάφορες πηγές και να μην μένουν μόνο στα σχολικά εγχειρίδια. Οι μαθητές μπορούν να ανατρέχουν σε πηγές για να αποκτούν γνώσεις μέσα από καθημερινές καταστάσεις, όπως είναι μέσα από τη χρήση του

διαδικτύου, μέσα από εκπαιδευτικές επισκέψεις, από τον εκπαιδευτικό αλλά και από τις καθημερινές κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις. Οι μαθητές μέσω αυτής της μεθόδου, αξιολογούν πηγές, ερευνούν και συλλέγουν πληροφορίες και ερευνούν γύρω από ποικίλα θέματα και αποκτούν νέες γνώσεις.

- **Εποπτικά μέσα διδασκαλίας.** Η χρήση αυτής της μεθόδου εκπαίδευσης συμβάλλει στην ανάπτυξη της παρατηρητικότητας των μαθητών, όπως επίσης και στην ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης. Η μάθηση μέσα από τη βιωματική διαδικασία επιτυγχάνεται μέσα από διαδραστικούς πίνακες και ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, ενεργοποιώντας τις αισθήσεις των μαθητών, ενώ παράλληλα αποκτούν γνώση μέσα από βιωματικές εμπειρίες κρατώντας το ενδιαφέρον τους ενεργό (Μάνεση, 2016).

1.3 Μορφές τηλεεκπαίδευσης

Σύμφωνα με τον τρόπο επικοινωνίας οι μορφές εκπαίδευσης μέσω Τ.Π.Ε χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες που είναι:

- **Η Ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση.** Σε αυτή τη μορφή τηλεεκπαίδευσης οι συμμετέχοντες, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι, δεν επικοινωνούν με τρόπο άμεσο. Το υλικό εκπαίδευσης παρέχεται στους εκπαιδευόμενους σε ψηφιακή μορφή είτε τμηματικά κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, είτε κατά την έναρξη του μαθήματος, δίνοντας στον εκπαιδευόμενο την επιλογή να προγραμματίσει ο ίδιος τον ρυθμό μάθησης (Αναστασιάδης, 2014).
- **Η Σύγχρονη τηλεεκπαίδευση.** Σε αυτή την περίπτωση, οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με άμεσο τρόπο με τον εκπαιδευτή μέσω της υπηρεσίας της τηλεδιάσκεψης. Δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν σε πραγματικό χρόνο τη μαθησιακή διαδικασία σε προκαθορισμένο χρόνο αλλά σε διαφορετικό χώρο. Η μορφή αυτή τηλεεκπαίδευσης έχει αρκετές ομοιότητες με το συμβατικό τρόπο εκπαίδευσης και αυτό διότι υπάρχει αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα στον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο σε χρόνο πραγματικό. Αυτό που έχει σημασία στην σύγχρονη τηλεεκπαίδευση είναι, να

χρησιμοποιούνται εξελιγμένα μέσα τηλεδιάσκεψης έτσι ώστε η επικοινωνία ανάμεσα στον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αναβαθμισμένη (Σαχινίδης&Πολυχρονάκης, 2016).

Οι διαφορές που υφίστανται ανάμεσα στις παραπάνω μορφές τηλεκπαίδευσης, σύμφωνα με τον χώρο, τον χρόνο και τη μορφή του εκπαιδευτικού υλικού, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1. Διαφορές μορφών εκπαίδευσης

	ΧΩΡΟΣ	ΧΡΟΝΟΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
Παραδοσιακή εκπαίδευση	Ίδιος	Ίδιος	Έντυπο και ψηφιακό
Σύγχρονη εκπαίδευση	Διαφορετικός	Ίδιος	Ψηφιακό
Ασύγχρονη εκπαίδευση	Διαφορετικός	Διαφορετικός	ψηφιακό

Η σύγχρονη και η ασύγχρονη τηλεκπαίδευση μπορούν να συνδυαστούν ή και να υλοποιηθούν ανεξάρτητα στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας. Αντιθέτως, ο συνδυασμός των δύο συχνά προτιμάται καθώς η μία συμπληρώνει την άλλη με σκοπό να αξιολογούνται τα πλεονεκτήματά τους (Αναστασιάδης, 2014).

Κεφάλαιο 2ο: Εκπαιδευτική διοίκηση

2.1 Διοικητικά προσόντα των στελεχών της εκπαίδευσης

Εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων και αμφισβησιών, το κατά πόσο οι γενικές αρχές του μάνατζμεντ μπορούν να μεταφερθούν στο χώρο της διοίκησης της εκπαίδευσης. Ωστόσο, φαίνεται πως ο χώρος της εκπαίδευσης μπορεί να εκληφθεί ως χώρος άσκησης διοίκησης καθώς υπάρχουν αρκετά κοινά στοιχεία μεταξύ τους για να εφαρμοστούν οι γενικές αρχές του μάνατζμεντ, αλλά δεν μπορούμε να αγνοήσουμε και τις αντίστοιχες ιδιαιτερότητες που πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στον χώρο της εκπαίδευσης. Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται η ανάπτυξη τελείως καινούριων προσεγγίσεων (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008) .

Εάν επιχειρούσαμε μια μεταφορά του ορισμού της διοίκησης στον εκπαιδευτικό χώρο, τότε ο ορισμός της διοίκησης θα μπορούσε να οριστεί ως εξής: *«Διοίκηση είναι η εξειδικευμένη ανθρώπινη δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο των πάσης φύσεως εκπαιδευτικών οργανισμών ή του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του και επιδιώκει την πραγματοποίηση, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, των σκοπών της εκπαίδευσης με την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων-ανθρώπινων και υλικών- μέσα από λειτουργίες, όπως είναι ο προγραμματισμός, η οργάνωση, η διεύθυνση, ο συντονισμός και ο έλεγχος»* (Σαΐτης, 2000).

Όπως υφίσταται στην επιστήμη της διοίκησης στην κορυφή της ιεραρχίας σε μια μονάδα διοίκησης βρίσκεται ο μάνατζερ, ο οποίος και θα πρέπει να διακρίνεται από την ικανότητα του σχεδιασμού, της οργάνωσης, της καθοδήγησης αλλά και να έχει την ικανότητα να ελέγχει και να ανατροφοδοτεί, με στόχο να οδηγήσει την επιχείρηση στην επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων που έχουν τεθεί. Η ικανότητα της καθοδήγησης που έχει ο μάνατζερ σε μια μονάδα διοίκησης, κάνει πιο σαφή τον ρόλο του ως ηγέτη της επιχείρησης στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που αναλαμβάνει κατά την άσκηση της διοίκησης. Ειδικότερα, ο ηγέτης θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από διοικητικά προσόντα που θα συμβάλλουν στην βελτίωση της λειτουργίας της μονάδας που καλείται να διοικήσει. Για αυτό είναι σημαντικό να μπορεί να παρακινεί τους εργαζομένους του με σκοπό να αυξάνει την αποδοτικότητά τους αλλά και να βελτιώνει τη λειτουργία του οργανισμού. Στα προσόντα των διοικητικών στελεχών της εκπαίδευσης, είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνονται και η θετική επιρροή, η

ομαδοσυνεργατική επικοινωνία και η καλλιέργεια του κοινού οράματος, έτσι ώστε οι ατομικοί στόχοι του προσωπικού να ταυτίζονται με τους οργανωτικούς στόχους της επιχείρησης (Μπουραντάς, 2005).

Όπως αναφέρουν οι Ραπτης, Μουσένα και Κουρουτσίδου (2021), η επιλογή ικανών ηγετών των σχολικών μονάδων είναι σημαντική καθώς διακυβεύεται η αποτελεσματική λειτουργία των σχολικών μονάδων της χώρας.

Όπως αναφέρει ο Πασιαρδής (2004), η έννοια του μάνατζερ και η έννοια του ηγέτη ή αλλιώς του ανώτερου στελέχους διοίκησης της εκπαίδευσης, είναι έννοιες διακριτές αλλά και συμπληρωματικές. Ο μάνατζερ αποτελεί το ανώτερο στέλεχος διοίκησης και γνωρίζει πολύ καλά τη διοικητική πολιτική που πρέπει να ακολουθήσει ο οργανισμός και προς αυτή την κατεύθυνση προσανατολίζει και το προσωπικό της επιχείρησης. Από την άλλη πλευρά ο ηγέτης κατέχει την ανώτερη θέση στη διοικητική ιεραρχία και στα προσόντα του πρέπει να εμπεριέχονται η ικανότητα ανάπτυξης επικοινωνίας και συνεργασίας με το προσωπικό, η ικανότητα ενθάρρυνσης και παρακίνησης του προσωπικού αλλά και η καλλιέργεια του αμοιβαίου σεβασμού. Επιπροσθέτως, ένα χαρισματικό διοικητικό στέλεχος θα πρέπει να διακρίνεται για την μετατροπή του οργανωτικού οράματος σε ατομικό όραμα έτσι ώστε το ανθρώπινο δυναμικό να αναπτύσσει επαγγελματικές φιλοδοξίες οι οποίες θα ταυτίζονται με την επιτυχία του οργανισμού και θα εκλαμβάνονται ως ατομικές επιτυχίες (Βογιατζόγλου&Τζιομάκας, 2005).

2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του όρου «προσόντα»

Η λέξη «προσόν» προέρχεται ετυμολογικά από το ρήμα «πρόσειμι», σύνθετη λέξη που δημιουργείται από τις λέξεις προς + ειμί, δίνοντας πολλαπλές ερμηνείες στην αρχική λέξη. Σήμερα η λέξη «προσόν», στον πληθυντικό «προσόντα», εννοιολογικά προσεγγίζεται ως οποιαδήποτε ιδιότητα ή ικανότητα που έχει ένα άτομο και την έχει αποκτήσει κατά τη διαδικασία μόρφωσής του, είτε διαθέτει έμφυτη. Ωστόσο, η λέξη αυτή στον πληθυντικό αριθμό, «προσόντα», φαίνεται πως διαφοροποιεί την έννοια της καθώς χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει το σύνολο των απαραίτητων εφοδίων που πρέπει κάποιο άτομο να διαθέτει προκειμένου να πραγματοποιήσει ένα έργο ή για να προσληφθεί σε κάποια εργασία (<https://el.wiktionary.org>).

2.2.1 Τεχνικά προσόντα

Όταν αναφερόμαστε στα τεχνικά προσόντα, εννοούμε συγκεκριμένες μαθησιακές δεξιότητες που κατέχει ένα άτομο, όπως είναι για παράδειγμα οι γνώσεις και ικανότητες συγκεκριμένων διαδικασιών, η γνώση χειρισμού μηχανών, η γνώση χρήσης λογισμικού κ.λπ. που αφορούν σε συγκεκριμένα καθήκοντα. Πολλές φορές η αναφορά στις τεχνικές δεξιότητες, γίνεται και με τη χρήση του όρου βασικές ικανότητες, ενώ επίσης υπάρχουν και εκείνοι που μέσω της συγκεκριμένης φράσης αναφέρονται κατά κύριο λόγο στις τεχνολογικές δεξιότητες των ατόμων σε σχέση με το λογισμικό και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές (Σαΐτης, 2000).

2.2.2 Ανθρώπινα/Διαπροσωπικά προσόντα

Τα ανθρώπινα ή διαπροσωπικά προσόντα αφορούν σε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας ενός ατόμου ή και σε στοιχεία της συμπεριφοράς του. Τα προσόντα αυτά στην σύγχρονη εργασιακή ορολογία τα συναντάμε και ως «softskills». Για να μπορέσει ένα άτομο να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τα λεγόμενα «softskills», χρειάζεται να έχει θέληση, επιμονή και αποφασιστικότητα.

Πιο συγκεκριμένα τα «softskills»σχετίζονται με δεξιότητες και στοιχεία της συμπεριφοράς των ατόμων όταν αλληλοεπιδρούν με συναδέλφους, ανώτερους ή κατώτερους ιεραρχικά και αφορούν σε θέματα επικοινωνίας, ηγεσίας, καινοτομίας, εξωστρέφειας, ικανότητας επίλυσης προβλημάτων, οργάνωσης και σχεδιασμού, ομαδικού πνεύματος, διαχείρισης χρόνου, διαχείρισης αλλαγών, ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών, ανάληψη ρίσκου κ.λπ. (Λακασάς, 2020).

2.2.3 Τεχνικές δεξιότητες

Οι τεχνικές δεξιότητες απαιτούνται προκειμένου κάποιο άτομο να προσληφθεί για να κάνει μια συγκεκριμένη δουλειά. Οι συνηθέστερες τεχνικές δεξιότητες είναι το πτυχίο, οι πιστοποιήσεις, η γνώση χειρισμού Η/Υ, η γνώση ειδικών προγραμμάτων όπως για παράδειγμα λογιστικά ή τραπεζικά προγράμματα, η γνώση ξένων γλωσσών, η γνώση γλωσσών προγραμματισμού κ.ά. Βέβαια, είναι σημαντικό ένα άτομο που θέλει να ανελιχθεί επαγγελματικά, να μην επαναπαύεται στις τεχνικές δεξιότητες που ήδη κατέχει, αλλά να επιδιώκει να αποκτά νέες τεχνικές δεξιότητες, χρήσιμες για την

επαγγελματική του πορεία και εξέλιξη, αλλά και για να μπορεί να ανταγωνίζεται θέσεις εργασίες μέσα σε μια μεγάλη αγορά ζήτησης (Μπουραντάς, 2005).

2.2.4 Πολιτικές δεξιότητες

Οι πολιτικές δεξιότητες συμβαδίζουν με τις κοινωνικές δεξιότητες. Είναι σημαντικές καθώς πρόκειται για δεξιότητες που προφέρουν σε ένα άτομο αυτονομία, αυτοέλεγχο και επαγγελματικά κίνητρα. Τα άτομα αποκτώντας κοινωνικές και πολιτικές δεξιότητες, είναι εφοδιασμένα με προσωπικές, διαπολιτισμικές και διαπροσωπικές δεξιότητες, αρκετά χρήσιμες για τα άτομα που απασχολούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και τους εκπαιδευτικούς. Οι πολιτικές δεξιότητες εμπεριέχουν ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων που εφοδιάζουν τα άτομα με ορθούς τρόπους συμπεριφοράς με σκοπό να μπορούν να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά τόσο στην κοινωνική όσο και στην επαγγελματική ζωή, να επιλύουν προβλήματα και να λειτουργούν εποικοδομητικά στις ολοένα ποικιλόμορφες κοινωνίες (Unesco, 2010).

2.3 Τεχνολογία και διοικητική επικοινωνία

Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών έχουν συμβάλει σημαντικά στην γρηγορότερη, άμεση και ευκολότερη επικοινωνία. Όταν μιλάμε για επικοινωνία, αναφερόμαστε στη διαβίβαση των μηνυμάτων, πληροφοριών ή γνώσεων και την επιτυχή κατανόηση των νοημάτων τους από ένα άτομο σε κάποιο άλλο ή σε μια ομάδα ατόμων. Παράλληλα λοιπόν με την ανάπτυξη της τεχνολογίας επηρεάζεται η διοικητική επικοινωνία.

Στα πλαίσια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και της επικοινωνίας, έχουν εισαγάγει νέες δυνατότητες προκειμένου για την ανάπτυξη νέων και αποτελεσματικών περιβαλλόντων μάθησης, δημιουργώντας νέες βάσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η εφαρμογή των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, προσφέρει ποικίλες νέες ευκαιρίες τόσο για τον εμπλουτισμό όσο και για τη διάδοση της γνώσης, αλλά και για τον τρόπο επικοινωνίας (Λαλούμη-Βιδάλη, 2008).

Στα εξ αποστάσεως προγράμματα εκπαίδευσης οι Τ.Π.Ε. δίνουν τη δυνατότητα για πιο εύκολη και γρήγορη επικοινωνία κι αυτό διότι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να

επιλύσουν απορίες τόσο για το διδακτικό υλικό όσο και για γραπτές εργασίες με την υποστήριξη και την ενθάρρυνση των εκπαιδευτών τους αλλά και των υπόλοιπων εκπαιδευόμενων. Όπως υποστηρίζουν οι McPherson&Nunes (2004), απαιτείται μεγάλη προσοχή στον σχεδιασμό και την οργάνωση των Τ.Π.Ε. οι οποίες σε συνδυασμό με την κατάλληλη παιδαγωγική προσέγγιση συμβάλλουν στην αύξηση των πλεονεκτημάτων που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Στη διοικητική επικοινωνία, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η ικανότητα επικοινωνίας μέσα από τη χρήση τεχνολογιών. Αποτελεί γεγονός πως κατά την τελευταία δεκαετία, τόσο οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί όσο και τα μέλη αυτών, αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη εξοικείωση με τις εφαρμογές των μέσων οι οποίες αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της επικοινωνίας σε καθημερινή βάση. Τέτοια παραδείγματα επικοινωνίας είναι για παράδειγμα η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όπου ο αποστολέας έχει τη δυνατότητα να επικοινωνήσει γρήγορα ένα μήνυμα σε ένα ή και περισσότερους δέκτες ταυτόχρονα. Επίσης, τα μέλη του εκπαιδευτικού οργανισμού μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους με ασφάλεια, αξιοποιώντας τα εσωτερικά δίκτυα επικοινωνίας, ανταλλάσσοντας έτσι πληροφορίες και δεδομένα. Ακόμη, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποδεικνύονται αρκετά χρήσιμα καθώς επιταχύνουν τη διαδικασία της επικοινωνίας, ενώ η τηλεδιάσκεψη είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο καθώς διευκολύνει τη διαδικασία της διοικητικής επικοινωνίας με άμεσο τρόπο παρόλο που οι συνομιλητές δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο (Κουτούζης, 2013).

Εντός του οργανισμού στους βασικούς στόχους επικοινωνίας που τίθενται εμπεριέχεται η δημιουργία πνεύματος συνεργασίας, η μεταβίβαση των απαραίτητων πληροφοριών προκειμένου για την ορθή λήψη αποφάσεων, η παρακίνηση των μελών της διοίκησης, η διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών, η δημιουργία ελέγχου και η ανάπτυξη υψηλού ηθικού. Όπως αναφέρει ο Πιπερόπουλος, η επικοινωνία είναι τέχνη, καθώς αφορά μια αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών η οποία χαρακτηρίζεται από αλληλοκατανόηση μεταξύ δυο ή και περισσότερων ατόμων ή ανάμεσα σε ένα πρόσωπο και σε μία ή και περισσότερες ομάδες.

Στα πλαίσια της τεχνολογίας και τη διοικητικής επικοινωνίας προκύπτουν τα δικτυωμένα συστήματα επικοινωνίας και η ασύρματη επικοινωνία (Δασκαλάκη, Δρόσος & Κυριακίδης, 2002).

2.3.1 Δικτυωμένη επικοινωνία

Στη δικτυωμένη επικοινωνία σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα σύγχρονα συστήματα επικοινωνίας όπως και η χρήση του διαδικτύου. Έτσι λοιπόν η δικτυωμένη επικοινωνία συντελείται μέσα από την εφαρμογή:

- Ηλεκτρονικών μηνυμάτων (e-mail)
- Στιγμιαίων μηνυμάτων (instant messages)
- Φωνητικών μηνυμάτων
- Μηχανημάτων τηλεομοιοτυπίας (fax)
- Οργανωσιακού ενδοδικτύου
- Οργανωσιακού εξωτερικού δικτύου
- Ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων
- Τηλεδιασκέψεων και βιντεοσυσκέψεων
- Διαδικτυακής επικοινωνίας (ηχητικής/βίντεο) (Goodall, 2016).

2.3.2 Ασύρματη επικοινωνία

Η ασύρματη επικοινωνία αποτελεί έναν τρόπο επικοινωνίας που προτιμάται όλο και περισσότερο από ανθρώπους που αξιοποιούν στο έπακρο τα πλεονεκτήματα της ασύρματης επικοινωνίας. Στην καθημερινότητα τους οι άνθρωποι πλέον χρησιμοποιούν ολοένα και πιο πολύ τα νέα τεχνολογικά μέσα, όπως είναι τα κινητά τηλέφωνα (smartphones), τα laptop, τα PDAs, προκειμένου να επικοινωνούν ασύρματα. Μέσω της ασύρματης επικοινωνίας τα σήματα μεταδίδονται με ραδιοκύματα χωρίς να απαιτείται η χρήση καλωδίων. Κατά το παρελθόν οι ασύρματες συσκευές που χρησιμοποιούσαμε στην καθημερινή μας ζωή, ήταν τα τηλεχειριστήρια της τηλεόρασης κ.λπ. όμως σήμερα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας ζωής αποτελούν τα ασύρματα ποντίκια, τα ασύρματα πληκτρολόγια, τα smartphones κ.ά. (Olmstead, 2013).

Η ασύρματη επικοινωνία και τα ασύρματα τεχνολογικά μέσα, χρησιμοποιούνται σε απλές καθημερινές συνήθειες αλλά και σε πιο σύνθετες όπως είναι για παράδειγμα σε στρατιωτικές επιχειρήσεις. Όσον αφορά τις σύγχρονες επιχειρήσεις και το εμπόριο, η ασύρματη επικοινωνία επιτρέπει και διευκολύνει την επαφή τόσο με τους πελάτες, όσο και με τους υπαλλήλους αλλά και τους προμηθευτές.

Έτσι λοιπόν η ασύρματη επικοινωνία επιτρέπει στα άτομα να μην περιορίζονται σε έναν συγκεκριμένο χώρο για να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν με άλλα άτομα ή ομάδες και να μοιραστούν πληροφορίες και δεδομένα (Goodall, 2016).

2.4 Τεχνολογία και μάνατζερ

Στα πλαίσια των τεχνολογικών εξελίξεων τα τελευταία χρόνια, το διαδίκτυο κατέχει πολύ σημαντική θέση. Το διαδίκτυο έχει φέρει την επανάσταση αλλάζοντας τη μορφή αλλά και το περιεχόμενο σε ποικίλους τομείς της κοινωνίας μας. Ένας μάνατζερ δεν θα μπορούσε να μην χρησιμοποιεί την τεχνολογία ως εργαλείο, καθώς πλέον αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς πόρους για μια επιτυχημένη και προσοδοφόρα επιχειρηματική ανάπτυξη που συμβάλλει στην καλλιέργεια υγιούς ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Στις μέρες μας άλλωστε η τεχνολογία στον τομέα της πληροφορικής και των Η/Υ, δημιουργεί τελείως νέα δεδομένα, πράγμα που μας οδηγεί στη δημιουργία νέων υπηρεσιών και προϊόντων για τους καταναλωτές ή χρήστες, δημιουργώντας παράλληλα νέες προκλήσεις στον τομέα των επιχειρήσεων και οργανισμών (Μπρίνια, 2008).

Πάνω σε αυτή τη βάση, έχουμε να αναφέρουμε αρκετά παραδείγματα, όπως είναι: οι ηλεκτρονικές αγορές, οι ηλεκτρονικές συναλλαγές, οι βάσεις δεδομένων, το ηλεκτρονικό εμπόριο, κ. ά. Το εντυπωσιακό είναι ότι, τόσο τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα όσο και η τεχνολογία των πληροφοριών, έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο μάρκετινγκ από την παραδοσιακή αντίληψη σχετικά με τη φυσική παραγωγή, διανομή, προώθηση και εξυπηρέτηση των καταναλωτών.

Η τεχνολογία είναι ένα μέσο το οποίο επηρεάζει τον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο όπως και στην Ελλάδα. Ένας μάνατζερ αντιλαμβάνεται τη 'δύναμη' της επιρροής που έχουν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα στον άνθρωπο και για αυτό εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ψηφιακή τεχνολογία. Μάλιστα, οι τομείς που αναμένεται να αλλάξουν λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας είναι ο τομέας της επικοινωνίας, του σχεδιασμού, της πληροφόρησης και των επενδύσεων. Οι μάνατζερ, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, πιστεύουν ότι χρησιμοποιούν την τεχνολογία και τα τεχνολογικά μέσα με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να ανταποκρίνονται όσο το αποτελεσματικά στις προσδοκίες που έχουν οι πελάτες τους. το ίδιο θα λέγαμε ότι συμβαίνει και σε έναν εκπαιδευτικό οργανισμό, όπου η χρήση των τεχνολογικών μέσων αναβαθμίζει και συμβάλλει στη διαδικασία της μάθησης (Gu, 2018).

Ωστόσο, ο σύγχρονος μάνατζερ που ασπάζεται τα νέα τεχνολογικά μέσα και εργαλεία που έχει στη διάθεσή του, γνωρίζει ότι οι διαδικασίες του μάρκετινγκ έχουν επιφέρει μεν ριζικές αλλαγές στη μορφή του, όχι δε σε σχέση με το σκοπό του. Η φιλοσοφία ανάπτυξης του μάρκετινγκ εξακολουθεί και παραμένει ηγετική, ενώ η επανάσταση στην επικοινωνία λόγω της εξέλιξης των τεχνολογιών, προσανατολίζει τον μάνατζερ προς την καλλιέργεια της άμεσης συμμετοχής του και διάδρασης του, από το πρώτο στάδιο που είναι η διαφήμιση μέχρι και να καταλήξει στην κατανάλωση του προϊόντος. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι το διαδίκτυο έχει εξελιχθεί και αποτελεί πλέον ένα δυναμικό μέσο τόσο για την πληροφόρηση του ατόμου, όσο και για την ψυχαγωγία του αλλά και τη μάθηση (Μπρίνια, 2008).

2.5 Διαχείριση της επικοινωνίας σε έναν δικτυακό κόσμο

Το ίντερνετ έχει μπει για τα καλά στη ζωή μας, οπότε δεν αποτελεί κάτι καινούριο. Ουσιαστικά με τη χρήση του ίντερνετ από εκατομμύρια χρήστες σε ολόκληρο τον κόσμο, αντιλαμβανόμαστε ότι μιλάμε για έναν κόσμο δικτυωμένο ή συνδεδεμένο. Μάλιστα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι πλέον διανύουμε την Τρίτη ψηφιακή περίοδο της ζωής μας, καθώς κατά την πρώτη ψηφιακή περίοδο ο άνθρωπος ήρθε σε επαφή και γνώρισε τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κατά τη δεύτερη ψηφιακή περίοδο οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές συνδέθηκαν μεταξύ τους και πλέον, έχουμε τη δυνατότητα να συνδέουμε το ίντερνετ σχεδόν με όλα τα αντικείμενα γύρω μας. Αποτελεί γεγονός ότι από τη στιγμή που το διαδίκτυο μπήκε στη ζωή μας, χρησιμοποιείται όλο και πιο πολύ από ολοένα και περισσότερους ανθρώπους, κάτι που αποδεικνύεται και με νούμερα. Για παράδειγμα το 2000 περίπου 361 εκατομμύρια άνθρωποι χρησιμοποιούν το ίντερνετ παγκοσμίως, το 2014 αυξάνονται πάνω από 3 δισεκατομμύρια ενώ σήμερα σχεδόν ο μισός πληθυσμός της γης είναι δικτυωμένος. Εντυπωσιακές είναι επίσης οι μετρήσεις για την Ευρώπη, καθώς πάνω από το 75% των Ευρωπαίων πολιτών έχουν σύνδεση και πρόσβαση στο διαδίκτυο. (<https://www.interactive-education.gr/focus-digital-marketing/internet-enas-kosmos-sundedemenos.html>).

Με την εμφάνιση ενός νέου μέσου είναι επόμενο ο τρόπος επικοινωνίας να επηρεάζεται και να τροποποιείται, καθώς πρόκειται για μια επίδραση η οποία προκύπτει από την τεχνολογική εξέλιξη και τη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων. Ο βαθμός στον οποίο η τεχνολογία και η χρήση του διαδικτύου μεταβάλλει τον τρόπο με

τον οποίο οι άνθρωποι επικοινωνούν και η διαχείριση του συγκεκριμένου τρόπου επικοινωνίας, είναι ένα μεγάλο θέμα συζήτησης με πολλές και αντικρουόμενες απόψεις (Negreponte, 2001).

Υπάρχουν πολλοί «ιντερνετόφιλοι» οι οποίοι τίθενται υπέρ του διαδικτυακού κόσμου οι οποίοι προσεγγίζουν την ψηφιακή τεχνολογία πολύ θετικά και αρέσκονται να δημιουργούν διαδικτυακές κοινότητες και εικονικούς 'χώρους', όπου ο παραδοσιακός τρόπος επικοινωνίας δεν υφίσταται. Μέσα από το διαδίκτυο η επικοινωνία μπορεί να είναι άμεση και αμφίδρομη, ενώ δίνεται η δυνατότητα ανάμεσα στα δικτυωμένα άτομα να πληροφορηθούν για διάφορα θέματα αλλά και να ανταλλάξουν μεταξύ τους πληροφορίες ή απόψεις μέσα από έναν όχι τόσο ελεγχόμενο δίαυλο επικοινωνίας. Το ίντερνετ καθιστά τους χρήστες παγκόσμιους πολίτες καθώς το διαδίκτυο θεωρείται ένα αρκετά δημοκρατικό μέσο επικοινωνίας και δίνει ισχύ στον μέσο άνθρωπο καθώς του επιτρέπει να έχει πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών τις οποίες ανακτά από έναν συγκεκριμένο χώρο και μπορεί να επιλέξει ποιες από αυτές τις πληροφορίες του είναι χρήσιμες. Μέσα λοιπόν από όλη αυτή την προσέγγιση, αντιλαμβανόμαστε ότι το διαδίκτυο τείνει να εκδημοκρατίσει την κοινωνία, βελτιώνοντας την επικοινωνία και εξαλείφοντας την ανάγκη διαμεσολάβησης (Ρώσης&Τζέπογλου, 2007).

Το διαδίκτυο είναι ένα δίκτυο επικοινωνίας που δίνει τη δυνατότητα στους δικτυωμένους χρήστες να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες ή δεδομένα μέσα από οποιονδήποτε διασυνδεδεμένο ηλεκτρονικό υπολογιστή. Ωστόσο η διαδικτυακή επικοινωνία διακρίνεται από θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά. Τα θετικά στη χρήση του διαδικτύου όσον αφορά την επικοινωνία, είναι ότι μας επιτρέπει να το χρησιμοποιούμε ως εργαλείο με πολλούς τρόπους, ενώ μας δίνει τη δυνατότητα να πληροφορούμαστε και μας διευκολύνει ως προς τη μάθηση. Επιπλέον, το διαδίκτυο μας επιτρέπει να επικοινωνούμε άμεσα, λόγω της ταχύτητάς του (Cyberatlas, 2002).

Από την άλλη πλευρά η υπερχρήση του διαδικτύου μπορεί να προκαλέσει πολλά προβλήματα και τα εκλαμβάνουμε ως τα αρνητικά χαρακτηριστικά του. Ένα από τα βασικά αρνητικά χαρακτηριστικά της χρήσης του διαδικτύου είναι η αλλοτρίωση των διαπροσωπικών σχέσεων καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι πλέον προτιμούν να επικοινωνήσουν μέσω ίντερνετ και όχι τει α τει, γεγονός που μας

προκαλεί εντύπωση εάν σκεφτούμε ότι ειδικά οι νέοι άνθρωποι, που αποτελούν και τη μεγαλύτερη μερίδα χρήσης του διαδικτύου, έχουν αρκετό ελεύθερο χρόνο ώστε να συναντηθούν και να επικοινωνήσουν διαπροσωπικά. Μέσα λοιπόν από την απομακρυσμένη επικοινωνία που παρέχει το διαδίκτυο, χάνεται αυτόματα η αυθεντική επικοινωνία, εκλείπουν τα συναισθήματα που προκαλούνται σε έναν ζωντανό διάλογο, τα άτομα δεν μπορούν να αντιληφθούν εκφράσεις και κάπως έτσι επέρχεται η απομάκρυνσή τους. Η αποξένωση που δημιουργείται ανάμεσα στους ανθρώπους, αποτελεί μια σκληρή πραγματικότητα της εποχής που διανύουμε. Ακόμη, κατά τη διαδικτυακή επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών, ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος να μην λάβουμε σωστές πληροφορίες (Gross, 2004).

Όπως έχουμε προαναφέρει, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν μπει στη ζωή μας για τα καλά. Όμως ο τρόπος που τα άτομα διαχειρίζονται το διαδίκτυο ενδέχεται να μην ακολουθεί πάντα την ασφάλεια. Είναι σημαντικό οι χρήστες να προφυλάσσουν τα προσωπικά τους δεδομένα και να αποφεύγουν να δημοσιεύουν στοιχεία της προσωπικής τους ζωής και αυτό διότι δεν υπάρχει απόλυτος έλεγχος σχετικά με το ποιοι θα είναι οι αποδέκτες όλων αυτών των προσωπικών πληροφοριών. Η διαχείριση της επικοινωνίας λοιπόν σε έναν δικτυακό κόσμο, θα πρέπει να γίνεται με προσοχή και επιφύλαξη απέναντι σε μηνύματα και προσκλήσεις από άτομα που μας είναι άγνωστα. Όπως συμβαίνει στον πραγματικό κόσμο, έτσι και στον δικτυακό, οι φιλίες που δημιουργούνται μπορεί να μην είναι τόσο αληθινές (Jankowski, 2002).

Από την άλλη πλευρά, η ανθρώπινη επαφή κατά πρόσωπο, έχει να προσφέρει ευεργετικά πλεονεκτήματα στα άτομα σε αντίθεση με την επικοινωνία που πραγματοποιείται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Για αυτό λοιπόν κρίνεται σημαντικό να μην υφίσταται αντικατάσταση της επικοινωνίας σε πραγματικό επίπεδο από την δικτυακή επικοινωνία κι αυτό διότι οι καθημερινές διαπροσωπικές σχέσεις, δεν μπορούν ουσιαστικά να καλυφθούν από την ψηφιακή επικοινωνία, όπως δηλαδή μέσω ενός τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού υπολογιστή. Καταλήγοντας λοιπόν θα λέγαμε, ότι στα πλαίσια της διαχείρισης της επικοινωνίας σε ένα δικτυακό κόσμο, το αρχικό ζητούμενο είναι να ενθαρρύνονται οι νέοι να κοινωνικοποιούνται, να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες κ.λπ. έτσι ώστε να αναπτύσσουν υγιείς επικοινωνιακές σχέσεις (Alex, 2009).

Κεφάλαιο 3^ο: Επικοινωνία σχολείου με τη χρήση των Τ.Π.Ε.

3.1 Επικοινωνία σχολείου-οικογένειας με τη χρήση Τ.Π.Ε.

Η επικοινωνία ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από τρεις διαφορετικούς τρόπους που είναι ο προφορικός, ο έντυπος και φυσικά ο ψηφιακός. Η προφορική και η έντυπη επικοινωνία ανήκουν στον παραδοσιακό τρόπο επικοινωνίας. Ειδικότερα κατά την προφορική επικοινωνία υλοποιούνται προσωπικές συναντήσεις των γονέων με τους εκπαιδευτικούς στο χώρο του σχολείου ή τηλεφωνικά, ενώ κατά την έντυπη επικοινωνία το σχολείο επικοινωνεί με τους γονείς μέσα από γραπτά μηνύματα, σημειώματα που στέλνονται στο σπίτι κ.λπ. Κατά τον ψηφιακό τρόπο επικοινωνίας, το σχολείο έρχεται σε επικοινωνία με τους γονείς μέσα από έναν ψηφιακό τρόπο που περιλαμβάνει την ηλεκτρονική αλληλογραφία, τα blogs, οι πλατφόρμες επικοινωνίας κ.λπ. (Αλιμήσης, 2003).

Αποτελεί γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια και όσο οι τεχνολογικές εξελίξεις προχωράνε, νέα καινοτόμα τεχνολογικά μέσα και εργαλεία εντάσσονται στις σχολικές κοινότητες, τόσο για τη στήριξη της μαθησιακής διαδικασίας, όσο και για πολλές άλλες λειτουργίες όπως είναι η διοίκηση, η επικοινωνία, η οργάνωση του σχολείου κ.λπ. Η εισαγωγή και εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες και στον τομέα της εκπαίδευσης, παράλληλα υπήρξε και αναπροσδιορισμός του ρόλου της οικογένειας στη σχολική κοινότητα, την επικοινωνία που αναπτύσσει με τη σχολική μονάδα, όπως και την ενεργή ή μη συμμετοχή της. Καθώς λοιπόν οι γονείς εμπλέκονται όλο και πιο πολύ στη σχολική ζωή με τρόπο ψηφιακό, γεννήθηκε ο νέος όρος γονική ηλεκτρονική εμπλοκή τον οποίο συναντάμε πλέον πολύ συχνά στη βιβλιογραφία σε μελέτες που έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη και τρόπο επικοινωνίας ανάμεσα στους γονείς και το σχολείο στην ψηφιακή εποχή που διανύουμε (Βαγγελάτος, Φώσκολος & Κομνηνός, 2011).

Το θετικό με την εισαγωγή και χρήση των νέων τεχνολογιών στα σχολεία, ενισχύει την επικοινωνία καθώς δημιουργεί νέα κανάλια και έχει τη δυνατότητα να υπερνικά εμπόδια. Η ψηφιακή επικοινωνία μπορεί και εκμηδενίζει τη φυσική παρουσία των γονέων στο σχολείο, ειδικά όταν αυτή είναι αδύνατη να υλοποιηθεί δια ζώσης, για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα γιατί οι γονείς λόγω εργασίας δεν μπορούν να παραστούν, είτε γιατί μένουν σε απομακρυσμένες περιοχές κ.λπ. Η επικοινωνία μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών, παρέχει πολλαπλά πλεονεκτήματα στους γονείς καθώς έχουν την επιλογή να επικοινωνήσουν με το σχολείο και να ενημερωθούν για

τα παιδιά τους χωρίς να έχουν φυσική παρουσία μέσα από έναν σύγχρονο και εξ αποστάσεως τρόπο επικοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα συχνής επικοινωνίας η οποία επιτυγχάνεται μέσα από την ανταλλαγή γρήγορων πληροφοριών (Μπίκος, & Τζιφόπουλος, 2011).

Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην επικοινωνία σχολείου-οικογένειας δίνει τη δυνατότητα στους γονείς να παρακολουθούν τη σχολική ζωή των παιδιών τους, αποκτώντας πληροφορίες που αφορούν το πρόγραμμα των μαθημάτων, την επίδοση των παιδιών, ενημερώνονται για θέματα που αφορούν τη συμπεριφορά των παιδιών, τις απουσίες τους, ενώ οι γονείς έχουν και τη δυνατότητα πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό των παιδιών, σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Η επικοινωνία μέσα από τη χρήση των Τ.Π.Ε., είναι ένας εύκολος, αποτελεσματικός και οικονομικός τρόπος επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας (Δασκαλάκη, Δρόσος, & Κυριακίδης, 2002).

Οι σχέσεις συνεργασίας σχολείου-οικογένειας θεωρούνται κρίσιμες για την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών/-τριων. Οι γονείς μπορούν να συνεισφέρουν στη μάθηση των παιδιών τους καλλιεργώντας μία θετική σχέση με τα παιδιά τους, δίνοντας παροχή συμβουλών και καθοδήγησης, οργάνωσης χρόνου, καταγραφής, και ενθάρρυνσης συμμετοχής στη διδασκαλία με στόχο υποστήριξη των παιδιών. Οι γονείς μπορούν επίσης να επιβλέπουν την ολοκλήρωση των εργασιών και να ζητούν βοήθεια όταν χρειάζεται, όσον αφορά τη διαχείριση χρόνου, τον προσδιορισμό των αναγκών των μαθητών, την επικοινωνία και την πρόσβαση σε χρήσιμους πόρους. Οι γονείς πρέπει να εκπαιδευτούν ώστε να οργανώνουν τον χρόνο των παιδιών τους, να δίνουν κίνητρα στους μαθητές, και να τους παρέχουν μαθησιακή υποστήριξη όταν χρειάζεται και να βεβαιωθούν ότι τα παιδιά μαθαίνουν. (Nikolaou E. 2022)

Είναι γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες συνεχώς εξελίσσονται και ανανεώνονται δίνοντας τη δυνατότητα στον χρήστη να επιλέξει μέσα από ένα ευρύ φάσμα εργαλείων επικοινωνίας το κατάλληλο για μια σχολική κοινότητα. Συνήθως λοιπόν οι σχολικές κοινότητες για την επικοινωνία τους με τους γονείς, επιλέγουν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα blogs, τα chats, σχολικές ιστοσελίδες με δυνατότητα συνομιλίας, τηλεδιασκέψεις, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ. Ωστόσο, δυστυχώς πολλά από τα προαναφερόμενα εργαλεία επικοινωνίας δεν χρησιμοποιούνται τόσο συχνά στη χώρα μας, είτε γιατί δεν είναι διαθέσιμα, είτε γιατί οι περισσότερες σχολικές μονάδες

επιμένουν να παραμένουν στον παραδοσιακό τρόπο επικοινωνίας με τους γονείς. Αντιθέτως, σε πολλές σχολικές μονάδες του εξωτερικού, τα παραπάνω εργαλεία επικοινωνίας χρησιμοποιούνται κατά κόρον (Μουζάκης, 2008).

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι όσο οι τεχνολογικές εξελίξεις προχωρούν και επηρεάζουν πολλούς τομείς της καθημερινότητας, όπως και τον τομέα της εκπαίδευσης, συναντάμε πολλαπλά πλεονεκτήματα στον τρόπο επικοινωνίας καθώς παρέχονται πολλές διευκολύνσεις με τη χρήση των Τ.Π.Ε. Ωστόσο η ενσωμάτωση και η εφαρμογή τους στις σχολικές κοινότητες δεν σημαίνει ότι μπορεί να επιτευχθεί χωρίς εμπόδια. Μια σχολική κοινότητα λοιπόν, μπορεί να αντιμετωπίσει διάφορα εμπόδια που προκύπτουν από ενδογενείς παράγοντες, από τα διαθέσιμα ψηφιακά μέσα που διαθέτει κάθε σχολική μονάδα, από τις αντιλήψεις και πεποιθήσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού σε σχέση με τον εξ αποστάσεως τρόπο επικοινωνίας, με την πρόσβαση στο διαδίκτυο, με τον ψηφιακό γραμματισμό, με την τεχνική υποστήριξη κ.ά. (Μπίκος, &Τζιφόπουλος, 2011).

3.1.1 Πλεονεκτήματα επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας

Η αρμονική σχέση επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, επιτρέπει την εξ αποστάσεως αμφίδρομη ανάπτυξη συνεργασία με πολλές θετικές συνέπειες τόσο για τον μαθητή όσο και για τους γονείς αλλά και τη σχολική μονάδα. Μέσα από πολλές μελέτες στον τομέα της εκπαίδευσης, διαπιστώνουμε ότι η ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ σχολείου-οικογένειας είναι μια αναγκαιότητα, καθώς δίνεται έμφαση στα θετικά της αποτελέσματα που αφορούν στη συναισθηματική, μαθησιακή και κοινωνική ανάπτυξη και καλλιέργεια των μαθητών (Γεωργίου, 2000).

Όπως αναφέρουν οι Fan&Chen (2001), η σχέση συνεργασίας και επικοινωνίας που καλλιεργείται ανάμεσα στους γονείς και το σχολείο, συμβάλλει στις σχολικές επιτυχίες των μαθητών. Ομοίως και σε μια άλλη έρευνα των Epstein&Sheldon (2002), διαπιστώνεται από τα ερευνητικά αποτελέσματα ότι όσο πιο συχνή και ενεργή είναι η επικοινωνία ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια, τόσο πιο καλές επιδόσεις καταφέρνουν οι μαθητές στο σχολείο. Οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών καλυτερεύουν όσο οι γονείς διατηρούν μια συχνή και σταθερή επικοινωνία με το σχολείο, υποστηρίζουν τα παιδιά τους, συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς με

τρόπο εποικοδομητικό κι έτσι η επικοινωνία αυτή συνεχώς ενδυναμώνεται καθώς στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και σεβασμό.

Η καλλιέργεια μιας θετικής επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς οδηγεί στη δημιουργία ‘εκπαιδευτικών συμπράξεων’ των οποίων τους καρπούς απολαμβάνουν οι μαθητές καθώς με αυτό τον τρόπο προάγεται η μάθηση, τα μαθησιακά αποτελέσματα βελτιώνονται, οι μαθητές αποκτούν περισσότερα ακαδημαϊκά προσόντα, ενώ τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες και αποκτούν γνώσεις μειώνοντας πιθανές μαθησιακές δυσκολίες που ενδεχομένως αντιμετωπίζουν. Όταν αναφερόμαστε στη βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των μαθητών, δεν αναφερόμαστε μόνο στους καλούς βαθμούς, αλλά και στην αύξηση του αριθμού των μαθητών που αποφοιτούν από το σχολείο και τα εφόδια που έχουν αποκτήσει για τη μετέπειτα ακαδημαϊκή τους πορεία (Angelides, Theophanous, & Leigh, 2006).

Η συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή των μαθητών, μέσα από τη συνεργασία και τη συχνή επικοινωνία με το σχολείο, επίσης συμβάλλει με θετικό πρόσημο στην κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Παράλληλα με τα πλεονεκτήματα που απολαμβάνουν οι μαθητές στα πλαίσια της επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας και η σχολική κοινότητα επωφελείται μέσα από την ενεργή συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή. Αυτό σημαίνει ότι οι γονείς μέσα από τη σχέση επικοινωνίας και συνεργασίας που αναπτύσσουν με το σχολείο, μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τη συμπεριφορά των μαθητών και τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου καθώς και οι ίδιοι συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση σχολικών δράσεων και εκδηλώσεων. Μέσα από τη συμμετοχή στα σχολικά δρώμενα, οι γονείς αποδέχονται καινοτόμα προγράμματα, νέους τρόπους διδασκαλίας και μακροπρόθεσμα γίνονται πιο θετικοί στο να αποδεχτούν μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης (Coleman, 1998).

Ολοκληρώνοντας μας γίνεται αντιληπτό ότι, η ανάπτυξη ουσιαστικής σχέσης επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια, λειτουργεί θετικά για όλους όσοι εμπλέκονται άμεσα, δηλαδή για τους γονείς, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Η αμφίδρομη και συντονισμένη επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας συμβάλλει στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων, βελτιώνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των άμεσα εμπλεκόμενων και δημιουργεί πολλαπλά οφέλη στην εκπαίδευση και κυρίως στην κοινωνικοποίηση των παιδιών (Γεωργίου, 2000).

3.2 Διοίκηση και Τ.Π.Ε.

Οι Τ.Π.Ε. πλέον θεωρούνται πολύ χρήσιμα και ισχυρά εργαλεία που έχουν εισαχθεί στις σχολικές μονάδες και αποτελούν σημαντικό μοχλό για την πρόοδο της κοινωνίας και πολλών τομέων της. όταν μιλάμε για Τ.Π.Ε. εννοούμε το σύνολο των μεθόδων, των εφαρμογών και των προϊόντων που μας παρέχονται λόγω της σύγχρονης επιστήμης και έχουν να κάνουν με συγκέντρωση, την επεξεργασία, την ηλεκτρονική κωδικοποίηση, την ταξινόμηση, την ανάλυση, γνωστοποίηση και μελέτη πληροφοριών, σε οποιαδήποτε μορφή, δηλαδή είτε αυτή είναι σε μορφή κειμένου, ήχου, βίντεο, εικόνας κ.λπ. Όταν αναφερόμαστε στον όρο «Τ.Π.Ε και διοίκηση στην εκπαίδευση», εννοούμε την αξιοποίηση όλων των εφαρμογών και συστημάτων της πληροφορίας προκειμένου να εξασφαλίσουμε τις καλύτερες δυνατές συνθήκες για την υλοποίηση της διαδικασίας της μάθησης και της επικοινωνίας (Βαγγελάτος, Φώσκολος & Κομνηνός, 2011).

Στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι η οικονομική δυσπραγία είναι εμφανής, οι σχολικές μονάδες έχουν καταφέρει να δικτυωθούν και να αποκτήσουν τεχνολογικό εξοπλισμό. Μάλιστα στη χώρα μας έχει παρατηρηθεί πολύ μεγάλη βελτίωση όσον αφορά την ανάπτυξη υλικοτεχνικής υποδομής στις σχολικές μονάδες καθώς η πλειοψηφία των σχολείων είναι εξοπλισμένα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και επίσης η πλειοψηφία των διευθυντών των σχολείων διαθέτουν στο γραφείο τους Η/Υ. Οι περισσότερες σχολικές μονάδες διαθέτουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές, έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο και διαθέτουν επίσης εκπαιδευτικά λογισμικά προκειμένου να είναι εφικτή η διεκπεραίωση των διοικητικών και διαχειριστικών αποφάσεων (Κολέρδα κ.ά., 2013).

Παρόλο που σε αρκετές σχολικές μονάδες πλέον παρατηρείται αύξηση του τεχνολογικού εξοπλισμού και κυρίως σε διαδραστικούς πίνακες, προβολείς, εγκαταστάσεις επεξεργασίας ψηφιακού βίντεο κ.λπ., υπάρχουν και σχολικές μονάδες οι οποίες είναι ανεπαρκείς σε τεχνολογικό εξοπλισμό, ενώ δεν έχουν σύνδεση στο διαδίκτυο και δεν διαθέτουν σχολική ιστοσελίδα, γεγονός που δημιουργεί εμπόδια στους διευθυντές. Σε αντίθετη περίπτωση, ο εκσυγχρονισμός μιας σχολικής μονάδας με την απόκτηση σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού και η πρόσβαση στο ίντερνετ, επιτρέπει στους διευθυντές να επιτυγχάνουν αποτελεσματική επικοινωνία της σχολικής μονάδας με μέλη της εντός και εκτός της (Κουστουράκης, & Παναγιωτόπουλος, 2008).

Αναμφισβήτητη θεωρείται πλέον, η συνεισφορά των Τ.Π.Ε. στη βελτίωση του διοικητικού έργου στις σχολικές μονάδες, καθώς αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την επιτυχημένη διεκπεραίωση της εκπαιδευτικής διοίκησης. Η συμβολή τους στην αποτελεσματική και επιτυχημένη εκπαιδευτική διοίκηση, θα πρέπει να περιλαμβάνει την υιοθέτηση δράσεων που έχουν ως στόχο την αναδιοργάνωση, τη βελτίωση της απόδοσης της σχολικής μονάδας και την επίτευξη των αρχικά προκαθορισμένων επιθυμητών σχολικών στόχων που θέτει ένας σχολικός οργανισμός και για αυτό στις μέρες μας η χρήση των Τ.Π.Ε στην εκπαιδευτική διοίκηση είναι επιβεβλημένη (Βαγγελάτος, Φώσκολος & Κομνηνός, 2011).

Οι Τ.Π.Ε. λοιπόν, αποτελούν ένα πολύ βοηθητικό μέσο, καθώς παρέχουν τη δυνατότητα διαχείρισης πληροφοριακών δεδομένων και κατ' επέκταση συμβάλλουν στην αποτελεσματική γραμματειακή υποστήριξη της σχολικής μονάδας, μέσα από την αξιοποίηση διάφορων προγραμμάτων λογισμικού. Είναι λοιπόν κοινά αποδεκτό ότι διευκολύνουν, σε καθημερινή βάση, την το έργο των στελεχών της διοίκησης, καθώς επιτρέπουν τη γρήγορη αναζήτηση πληροφοριών, την αποθήκευση, αναπαραγωγή και επεξεργασία πληροφοριακών δεδομένων και διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία εμπλουτίζοντάς την με διάφορους τρόπους (Μπάκας, 2009).

Παράλληλα, οι Τ.Π.Ε. συμβάλλουν και στη διευκόλυνση πλήθους άλλων λειτουργιών που επαναλαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, στην απλοποίηση εργασιών της διοίκησης και της διδασκαλίας, εξοικονομούν χρόνο αλλά και χρήμα κ.λπ. Το σημείο που βρίσκει σύμφωνους όλους τους ερευνητές σχετικά με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στη διοίκηση, είναι το γεγονός ότι παρέχουν ταχύτητα, ακρίβεια, ενώ ενισχύουν τη γρήγορη και αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ των μελών της. Επίσης, όπως αναφέραμε και σε προηγούμενη ενότητα, η χρήση των Τ.Π.Ε. επιτρέπει, μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας, την επικοινωνία μεταξύ σχολείου-οικογένειας, την άμεση και γρήγορη ενημέρωση των γονέων σχετικά με τις σχολικές αποδόσεις των μαθητών, την ενημέρωση των γονέων για τις ημερομηνίες εξετάσεων, για τη συχνότητα των εξετάσεων κ.λπ. (Νάκος, 2009).

Βέβαια, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το γεγονός ότι το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από έντονο συγκεντρωτισμό και δομές που βασίζονται στον φεραλισμό και προκειμένου να υπάρξει επιτυχημένη μετάβαση από την

παραδοσιακή διοίκηση στην ηλεκτρονική «ψηφιακή», είναι αναγκαίο να καλλιεργηθεί μια νέα νοοτροπία στο εκπαιδευτικό προσωπικό και παράλληλα να υπάρξουν αλλαγές στο εκπαιδευτικό θεσμικό πλαίσιο. Ειδικότερα, αυτό που κρίνεται απαραίτητο είναι να γίνουν συντονισμένες ενέργειες, όπως είναι η ενίσχυση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού, να δημιουργηθούν τεχνικές υποστηρικτικές δομές τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, η αλλαγή στις πεποιθήσεις για την χρησιμότητα των Τ.Π.Ε. στη διοίκηση, η διαρκής επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού αλλά και των διευθυντών σε σχέση με την ενσωμάτωση και χρήση των Τ.Π.Ε. στον τομέα της εκπαίδευσης (Παπασταματίου, 2008).

Λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής που διανύουμε, το εκπαιδευτικό management δεν θα μπορούσε να μείνει στάσιμο συνεχίζοντας να ακολουθεί τις απαρχαιωμένες πρακτικές του παρελθόντος προκειμένου για την διεκπεραίωση θεμάτων που αφορούν στη διοίκηση. Με την εισαγωγή και χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, διευκολύνονται αποτελεσματικά οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες, καθώς εισχωρούν στις σχολικές μονάδες τα πληροφοριακά συστήματα, συμβάλλοντας στην ευκολότερη και πιο αποτελεσματική λειτουργία της μονάδας σε ποικίλα πρακτικά ζητήματα, όπως είναι:

- Η βελτίωση της απόδοσης και μηχανοργάνωσης της γραμματειακής υποστήριξης μιας σχολικής μονάδας, τηρώντας το ηλεκτρονικό πρωτόκολλο όπου καταχωρούνται διάφορες πράξεις, όπως για παράδειγμα η έκδοση, η κοινοποίηση και η παραλαβή εγγράφων στα οποία θα μπορεί κάθε ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση μέσα από την χρήση της κατάλληλης Online φόρμας συναλλαγής όπου θα μπορεί να παρακολουθεί και να ενημερώνεται για την πορεία της εξέλιξης των υποθέσεων που τον ενδιαφέρουν. Ακόμη η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων, βοηθούν στο να εκδίδονται μαθητικά ενημερωτικά έντυπα τόσο για εγγραφές, όσο και για ελέγχους επίδοσης, απουσίες, ωρολόγια προγράμματα κ.λπ. (Ρεντίφης, 2014).
- Η αξιοποίηση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και αλληλογραφίας, καθώς επίσης και διάφορων ηλεκτρονικών συναλλαγών, όπως η επικοινωνία του σχολείου με τον μαθητή, η επικοινωνία του σχολείου με τους γονείς, η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών που βρίσκονται σε διαφορετικές και μακρινές μεταξύ τους σχολικές μονάδες η σύνταξη και

αποστολή μηνυμάτων, η ενημέρωση της σχολικής κοινότητας μέσω της σχολικής ιστοσελίδας, η ενημέρωση σχετικά με διάφορες σχολικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες, ηλεκτρονική ενημέρωση σχετικά με την διδακτέα και εξεταστέα ύλη, η εύκολη και άμεση πρόσβαση στο Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. μέσα από το πανελλήνιο σχολικό δίκτυο, η επικοινωνία με διάφορες βιβλιοθήκες, κ.λπ. (Μπάκας, 2009).

- Η συγκέντρωση και επεξεργασία πολυάριθμων στοιχείων που έχουν να κάνουν με τη λειτουργία του σχολείου, π.χ. η απογραφή και καταγραφή της σχολικής περιουσίας, διαχείριση οικονομικών ζητημάτων της σχολικής μονάδας, όπως είναι μισθοδοσίες, τα εκκαθαριστικά αποδοχών, επιχορηγήσεις κ.λπ., έτσι ώστε το Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. να μπορεί να έχει στη διάθεσή του μια σαφή εικόνα για το δυναμικό των μαθητών και των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων, πρόσβαση σε ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, κ.ά. που ζητώνται συνήθως από ανώτερες ιεραρχικά υπηρεσίες εκπαίδευσης.
- Η ηλεκτρονική αρχειοθέτηση εγγράφων, αρχείων, η σύνταξη ηλεκτρονικών αντιγράφων, η ηλεκτρονική τήρηση αρχείου για μαθητές και εκπαιδευτικούς, η έκδοση αποδεικτικών φοίτησης και απολυτήριων τίτλων, ηλεκτρονική καταγραφή αρχείου μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ηλεκτρονική καταγραφή αρχείου επισκεπτών κ.λπ.
- Η ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων διάφορων εντύπων, όπως αιτήσεις, βεβαιώσεις σπουδών, δικαιολογητικά συμμετοχής, νομιμοποιητικά έγγραφα κ.ά. που έχουν ως στόχο στην αμφίδρομη διευκόλυνση των φορέων που συναλλάσσονται εντός κι εκτός του σχολείου (Ρεντίφης, 2014).

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι οι Τ.Π.Ε. είναι δυνατόν να εφαρμοστούν για τη διευκόλυνση της διεκπεραίωσης πλήθους εργασιών οργάνωσης στις σχολικές μονάδες καθώς τα διευθυντικά στελέχη μπορούν να αποθηκεύουν πληροφορίες που αφορούν σε προσωπικά στοιχεία τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού, όσο και του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου, τηρώντας πάντα την εμπιστευτικότητα αυτών των πληροφοριών. Επιπλέον, η χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διοίκηση συμβάλλουν στην υλοποίηση πολλών ακόμη εργασιών, όπως είναι η διανομή εγγράφων στη

διάρκεια υλοποίησης σεμιναρίων χρησιμοποιώντας την εφαρμογή του PowerPoint, στην αγορά προϊόντων ή και υπηρεσιών μέσω διαδικτύου χρήσιμων για το σχολείο, στην προετοιμασία και σχεδιασμό σχεδίων για διάφορα μαθήματα, στην οργάνωση αναφορών πάνω σε ποικίλα θέματα του κύκλου σχολικών εργασιών, στην αξιοποίηση τηλεδιασκέψεων για την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού κ.ά. (Selwood, 2005).

3.3 Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. από τη σχολική ηγεσία

Η ένταξη και ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες αλλά και στην εκπαιδευτική διαδικασία ενέχει τη θέση σημαντικής προτεραιότητας της εκπαιδευτικής πολιτικής τόσο στην Ελλάδα όσο και σε χώρες του εξωτερικού. ο σχεδιασμός για την είσοδο και αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες, βασίζονται στα πλαίσια της πολιτικής της σύγχρονης παιδαγωγικής τα οποία επικεντρώνονται στην ανάπτυξη περιβαλλόντων μάθησης που ενισχύονται μέσα από τη χρήση των Τ.Π.Ε. και παράλληλα εφαρμόζουν μαθητοκεντρικές μεθόδους μάθησης μέσω αυθεντικών δραστηριοτήτων μάθησης με στόχο την προώθηση της δημιουργικότητας, την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και το συνεργατικό πνεύμα μεταξύ των μαθητών (Χαραλάμπους, 2008).

Ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας είναι πολύ σημαντικός όσον αφορά στην ένταξη των Τ.Π.Ε. και ο ρόλος αυτός έχει αναδειχθεί ήδη από την έναρξη των σχεδιασμών της πολιτικής για την ένταξη των Τ.Π.Ε. στον τομέα της εκπαίδευσης. Όπως αναφέρει η Selwyn (2011), διακρίνονται δύο τύποι ηγετικής κουλτούρας στις σχολικές μονάδες, που είναι η διοικητική και η ακαδημαϊκή. Κάθε τύπος σχολικής κουλτούρας διέπεται από διαφορετικά χαρακτηριστικά και επιδρά με διαφορετικό τρόπο στις σχολικές διαδικασίες, όπως και στον τρόπο υιοθέτησης των Τ.Π.Ε. όμως, εφόσον διανύουμε μια εποχή όπου η σχολική ηγεσία πρέπει να διαθέτει γνώσεις και δεξιότητες και να συμβαδίζει με τις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας, ο σχολικός ηγέτης θα πρέπει να είναι ευέλικτος και ικανός να κατανοήσει την αναγκαιότητα για σύγχρονες εκπαιδευτικές αλλαγές και να υιοθετεί παιδαγωγικές αρχές οι οποίες υποστηρίζουν καλά στοχευμένες παρεμβάσεις προκειμένου για την επιτυχή και αποτελεσματική μαθησιακή σχολική διαδικασία.

- Απαραίτητη προϋπόθεση ωστόσο για την πολιτική ένταξη των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση και την αξιοποίηση αυτών από τη σχολική ηγεσία είναι αρχικά ένας ισχυρός εκπαιδευτικός ηγέτης. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση, η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στη διαδικασία της μάθησης περιγράφεται, κατά κύριο λόγο, ως μια διαδικασία αρκετά σύνθετη η οποία σχετίζεται άμεσα με ένα μεγάλο αριθμό παραγόντων που έχουν να κάνουν με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, την υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων, στις στάσεις και αντιλήψεις τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών σε σχέση με τη χρήση των νέων τεχνολογιών αλλά και τη σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Εξίσου σημαντική βέβαια είναι και η ύπαρξη υποστηρικτικής στάσης του σχολικού ηγέτη όσον αφορά την προώθηση της ένταξης των Τ.Π.Ε. στη μαθησιακή διαδικασία αλλά και στη σχολική διοίκηση (Ρεντίφης, 2014).

Όπως έχει αποδειχθεί σε διεθνές επίπεδο, η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες έχει προσφέρει πολλά στον πληροφοριακό αλφαριθμητισμό και έχει εμπλουτίσει τη μαθησιακή διαδικασία εισάγοντας νέα στοιχεία. Σύμφωνα με τους Wilson&Lowry (2000), η χρήση των Τ.Π.Ε. στη μαθησιακή διαδικασία *«υποστηρίζουν την εποικοδομιστική μάθηση η οποία αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία βασισμένη σε διερευνητικές και συνεργατικές δραστηριότητες...και έχουν ως στόχο την οικοδόμηση νέων γνώσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου (π.χ. ανάλυση, σύνθεση, υπόθεση, έλεγχος, ερμηνεία)»*.

Η σχολική ηγεσία αναλαμβάνει ένα απαιτητικό και πολύπλευρο έργο να φέρει εις πέρας, το οποίο έχει άμεση σχέση με την ανάπτυξη συλλογικής σχολικής κουλτούρας ανάμεσα στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, αλλά και στη χρήση των Τ.Π.Ε. στην διαδικασία της μάθησης. Οι Τ.Π.Ε. είναι γεγονός ότι προσφέρουν πολλές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν ως χρήσιμα εργαλεία και μέσα στη διδακτική πράξη. Ειδικότερα:

- Στην πληροφόρηση των εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών
- Στη μαθησιακή διαδικασία για την ενίσχυση και βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου
- Στην επίλυση προβλημάτων

- Στην έρευνα, τη δημιουργικότητα και ανάπτυξη έκφρασης των παιδιών
- Στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
- Στην αυτόνομη και εξατομικευμένη μάθηση (Ηλιάδη, 2014).

Η στάση, οι αντιλήψεις και το παράδειγμα που δίνει ο ίδιος ο σχολικός ηγέτης για τη χρήση των Τ.Π.Ε. στη σχολική εκπαίδευση, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη χρήση των νέων τεχνολογιών τόσο στη σχολική διοίκηση όσο και στην εκπαιδευτική πράξη. Η σχολική ηγεσία έχει άλλωστε τη δυναμική να ενθαρρύνει και να παρακινήσει το εκπαιδευτικό προσωπικό, αλλά και να δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες που θα διευκολύνουν και θα βελτιώσουν τη διαδικασία της εκπαίδευσης αλλά και να επιτευχθούν οι κοινοί εκπαιδευτικοί στόχοι. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ματσαγγούρας (1998), *«η προσωπικότητα του διευθυντή, η ικανότητά του στην άσκηση της εξουσίας και της διοίκησης και οι εκπαιδευτικές πρακτικές ανακλούν, σε σημαντικό βαθμό, τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου και ταυτόχρονα δίνουν το στίγμα της σχολικής μονάδας της οποίας ηγείται»*.

Ο σχολικός ηγέτης είναι σε θέση να αναλάβει πρωτοβουλίες προκειμένου για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, είτε εντός είτε εκτός της σχολικής μονάδας. Επίσης, μπορεί να τους ενθαρρύνει να συμμετάσχουν σε διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα έτσι ώστε να είναι έτοιμοι να εντάξουν τις Τ.Π.Ε. στη μαθησιακή διαδικασία. Επιπροσθέτως, ο σχολικός ηγέτης είναι αυτός που θα ενεργοποιηθεί για την σύνδεση του σχολείου με την υπόλοιπη εκπαιδευτική κοινότητα, δημιουργώντας σχολική ιστοσελίδα. Πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος του ηγέτη της σχολικής μονάδας λαμβάνοντας υπόψη την ένταξη και ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, θα λέγαμε ότι ορίζεται μέσα από τα εξής:

- Από το προσωπικό του όραμα ως σχολικού ηγέτη για την ένταξη και ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση και εμπνέοντας τους εκπαιδευτικούς να καλλιεργήσουν κουλτούρα που θα τους βοηθά να αντιληφθούν τον πολυσύνθετο και χρήσιμο ρόλο των Τ.Π.Ε. στη διαδικασία της εκπαίδευσης.
- Από την φροντίδα απόκτησης της απαιτούμενης υλικοτεχνικής υποδομής με σκοπό την πρόσβαση στις Τ.Π.Ε. από τους εκπαιδευτικούς (Δαγδιλέλης, 2005).

- Μέσα από τον προγραμματισμό δραστηριοτήτων που προάγουν την ένταξη και αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διδακτική πράξη.
- Μέσα από τις απαραίτητες τροποποιήσεις των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών, εφόσον αυτό είναι εφικτό, όπως και των ωρολογίων προγραμμάτων προωθώντας την εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στη διαδικασία της εκπαίδευσης.
- Μέσα από την παροχή βοήθειας, υποστήριξης και προώθησης της συνεχούς επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού σε σχέση με τη χρήση των Τ.Π.Ε.

Μάλιστα σε έρευνα που έγινε το 2009 από τον Λάλα και αφορούσε σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώθηκε ότι ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας είναι πολύ σημαντικός στην σε σχέση με την ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. Ειδικότερα, οι διευθυντές των σχολείων που έχουν λάβει επιμόρφωσης στη χρήση των Τ.Π.Ε., λειτουργούν ενθαρρυντικά και απέναντι στο εκπαιδευτικό προσωπικό για να λαμβάνουν πρωτοβουλίες και να ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες στην εκπαιδευτική πράξη καθώς βελτιώνουν τα περιβάλλοντα μάθησης (Ρεντίφης, 2014).

3.4 Εμπόδια στην εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση

Αρχικά, για την ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία, μπορεί να θεωρηθεί ως εμπόδιο η έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πάνω στη χρήση των Τ.Π.Ε., καθώς η γνώση χρήσης τους αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την εφαρμογή και αξιοποίησή τους κατά τη διδακτική πράξη. Η πρώτη απόπειρα ένταξης των Τ.Π.Ε. στις σχολικές μονάδες, επικράτησε ως μια τεχνοκεντρική προσέγγιση με την τη δεκαετία του 1970-1980 με την επιβολή εισαγωγής των Η/Υ ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο. Την αμέσως επόμενη δεκαετία που ακολουθεί, υπήρξε μια πιο σφαιρική προσέγγιση σχετικά με τις Τ.Π.Ε. καθώς πλέον αντιμετωπίζονται ως μέσο για τη βελτίωση και διευκόλυνση των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων. Μερικά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα από το 1990 και μετά, οι προσεγγίσεις που αναφέραμε εν τέλει συνδυάζονται και αναπτύσσονται μέσα από το πραγματολογικό μοντέλο. Έτσι λοιπόν, οι επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών πάνω στις Τ.Π.Ε. αποτελούν πλέον προτεραιότητα προκειμένου να ενσωματωθούν στην διδακτική πράξη καθημερινά (Κουστουράκης& Παναγιωτόπουλος, 2008).

Στη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση συναντάμε αρκετές έρευνες σχετικά με τα προβλήματα ενσωμάτωσης των Τ.Π.Ε στα σχολεία και τα εμπόδια που συναντώνται. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι Τ.Π.Ε. δεν έχουν ενσωματωθεί στα συστήματα εκπαίδευσης σε ικανοποιητικό βαθμό και αυτό που πρέπει να ανακαλύψουμε είναι για ποιο λόγο συμβαίνει κάτι τέτοιο; Όπως αναφέρουν οι Pelgum (2001) και οι Sinko&Lehtinen (1999), από τους βασικότερους λόγους αυτής της αποτυχίας είναι το εκπαιδευτικό προσωπικό. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τον κυριότερο κρίκο στην αλυσίδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς αυτοί είναι που επιλέγουν τις κατάλληλες μεθόδους και τρόπους διδασκαλίας, όπως και τα τεχνολογικά μέσα που θα χρησιμοποιήσει και θα του επιτρέψουν να ‘κατακτήσει’ τους επιθυμητούς εκπαιδευτικούς στόχους.

Ωστόσο, παρόλο που οι εκπαιδευτικοί δείχνουν να διατηρούν θετική στάση απέναντι στην ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, από την άλλη πλευρά φαίνεται πως δεν αξιοποιούν τις δυνατότητές τους στο έπακρο, αντιθέτως περιορίζουν τη χρήση τους για λόγους διοικητικούς και προσωπικούς. Σύμφωνα με τους ερευνητές, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί βρίσκουν εμπόδια στην πολυπλοκότητα χρήσης των Τ.Π.Ε. και στην ένταξή τους στην μαθησιακή διαδικασία με τρόπο αποτελεσματικό (Ρεντίφης, 2014).

Εκτός από το «εμπόδιο» των εκπαιδευτικών, οι ερευνητές έχουν καταγράψει κι άλλες ακόμη αιτίες- εμπόδια που δεν διευκολύνουν την είσοδο των Τ.Π.Ε. στις σχολικές αίθουσες. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι υπάρχουν εξωτερικοί παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στα σχολεία, όπως είναι η περιορισμένη πρόσβαση των σχολικών εργαστηρίων Η/Υ στα σχολεία, το απαρχαιωμένο υλικό, μη κατάλληλο λογισμικό κ.ά. Σε άλλες σχετικές έρευνες, βλέπουμε ότι τίθεται θέμα πολιτικής βούλησης και σχεδιασμού με σκοπό την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού πλαισίου και των προγραμμάτων σπουδών έτσι ώστε να είναι πιο εύκολη και ομαλή η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στις σχολικές τάξεις (Νάκος, 2009).

Σε κάποιες άλλες ερευνητικές μελέτες, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις ελλειπείς γνώσεις των εκπαιδευτικών ως προς τη χρήση των Η/Υ. Άλλες έρευνες θεωρούν πιο σημαντικό εμπόδιο, παράγοντες ενδοσχολικούς οι οποίοι προέρχονται από τους εκπαιδευτικούς και τις αρνητικές αντιδράσεις τους απέναντι στη χρήση των

Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση λόγω των αυστηρών τους πεποιθήσεων. Υπάρχουν επίσης πολλοί ερευνητές, οι οποίοι κάνουν λόγο για το αίσθημα έλλειψης αυτεπάρκειας που νιώθουν οι εκπαιδευτικοί, δηλαδή η έλλειψη εμπιστοσύνης στις ικανότητές τους να χρησιμοποιήσουν ορθά. Προς χάριν διευκόλυνσης και βελτίωσης του εκπαιδευτικού τους έργο, τις νέες τεχνολογίες. Ωστόσο, θεωρούμε ότι όλα τα παραπάνω «εμπόδια» προκύπτουν ουσιαστικά από την ελλιπή ή περιορισμένη κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα που αφορούν στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις μέσα από την αποτελεσματική συμβολή των Τ.Π.Ε.στη διδασκαλία πάνω σε κάθε γνωστικό αντικείμενο (Μπαλτογιάννης, Τίκβα, &Μαλαθούνη, 2012).

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες δημιουργούν μια προβληματική σχέση όσον αφορά τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση. Είναι προφανές ότι εμπόδια που αφορούν στο εκπαιδευτικό προσωπικό δεν επιτρέπουν την ενσωμάτωση κι αποτελεσματική χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, εάν οι εκπαιδευτικοί μιας σχολικής μονάδας δεν είναι σε θέση να χειριστούν τις νέες τεχνολογίες στα πλαίσια της διδασκαλίας ή εάν έχουν πεποιθήσεις ότι οι Τ.Π.Ε. στη μαθησιακή διαδικασία είναι περιττή ή μπορεί να προβεί επικίνδυνη για τους μαθητές, δεν μπορεί να υπάρξει επιτυχημένη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών. Από την άλλη πλευρά βέβαια, ακόμη και αν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες και προϋποθέσεις, μέσα από ερευνητικές μελέτες, έχει διαπιστωθεί ότι η χρήση των Τ.Π.Ε από τον εκπαιδευτικό δεν γίνεται πάντα με επιτυχία και δεν καταφέρνει να επιτύχει τους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους. Σίγουρα λοιπόν η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση είναι ένας δρόμος που ακόμη δεν έχει κατακτηθεί (Μήτκας, Τσουλής,&Πόθος, 2014).

Κεφάλαιο 4^ο: Η εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση

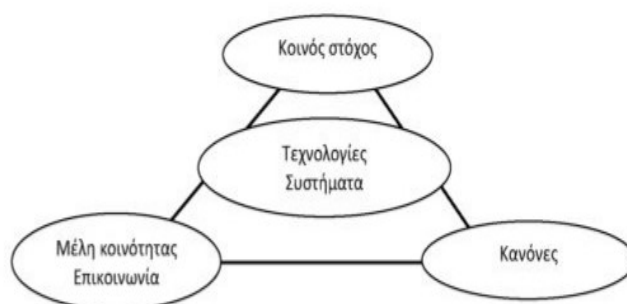
4.1 Ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης

Οι ηλεκτρονικές κοινότητες δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα της εξέλιξης και της προόδου των τεχνολογιών, όμως θα λέγαμε ότι προκύπτει και ως συνειδητή επιλογή της σύγχρονης κοινωνίας στα πλαίσια των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, αξιοποιώντας όλα τα νέα μέσα και τις καινοτομίες που ‘γεννήθηκαν’ με την ανάπτυξη των Τ.Π.Ε. Τα εργαλεία των νέων τεχνολογιών σε συνδυασμό με την εξάπλωση του ίντερνετ συντέλεσαν ώστε οι ανθρώπινες ανάγκες για συμμετοχή, επικοινωνία, συνεργασία και προσωπική εξέλιξη να συνδέονται άρρηκτα με τον δικτυακό κόσμο. Ουσιαστικά με την ολοένα και μεγαλύτερη ανάπτυξη και εξάπλωση του διαδικτύου, ο όρος «κοινότητα» επαναπροσδιορίστηκε. Σύμφωνα με τον H.Rheingold (1993), οι ηλεκτρονικές ή εικονικές κοινότητες προσδιορίζονται ως *«κοινωνικές ή πολιτιστικές συναθροίσεις μέσα στο δίκτυο όπου οι αρκετοί άνθρωποι συνεχίζουν, παρά τις αντιξοότητες, να συμμετέχουν σε δημόσιες συζητήσεις, μες επαρκή ανθρώπινα συναισθήματα διαμορφώνοντας έναν ιστό διαπροσωπικών σχέσεων στον κυβερνοχώρο»* (Elliot, 2004).

Όταν μιλάμε λοιπόν για μια κοινότητα μάθησης, αναφερόμαστε σε ένα κοινωνικό δίκτυο που αποτελεί από άτομα που αναπτύσσουν διάλογο και έχουν κοινό στόχο την απόκτηση συλλογικής γνώσης, μέσα από την ανάπτυξη εμπειριών, στάσεων και πεποιθήσεων αλληλοεπιδρώντας μεταξύ τους. Η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών κοινοτήτων μάθησης, συνέβαλε στην ποιοτική βελτίωση των μαθημάτων εξ αποστάσεως ενώ παράλληλα κατέστησε ελκυστικά τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα μέσω διαδικτύου. Τα μέλη που καταρτίζουν τις ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης,

μπορεί να αποτελούνται από εκπαιδευτές, μαθητές, φοιτητές, ομιλητές, ερευνητές κ.λπ. οι οποίοι έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό να αποκτήσουν γνώσεις πάνω σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Η προώθηση των ηλεκτρονικών κοινοτήτων επιτυγχάνεται και μέσα από εκπαιδευτικές συνεργασίες, διδακτικές έννοιες και εκπαιδευτικές μεθόδους που προάγουν την ομαδικότητα (Κυνηγός & Ξένου, 2000).

Οι ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης αποτελούν έναν συνδυασμό δύο τύπων κοινοτήτων οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους και είναι ο ηλεκτρονικός και ο μαθησιακός τύπος. Οι δύο αυτοί τύποι και τα χαρακτηριστικά τους διαμορφώνουν τις ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης των οποίων οι εμπλεκόμενοι συναντιούνται μέσω διαδικτύου προκειμένου να ενασχοληθούν με ένα συγκεκριμένο θέμα με κοινό σκοπό να διευρύνουν και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους πάνω σε αυτό. Τα μέλη επιθυμούν να ανταλλάσσουν εμπειρίες, πρακτικές και πηγές πληροφόρησης που σχετίζονται με το προς εξέταση θέμα. Ακόμη τα μέλη της ηλεκτρονικής κοινότητας μάθησης, ενθαρρύνουν τη συμμετοχή νέων μελών στην κοινότητα και τη μεταξύ τους συχνή επικοινωνία με σκοπό όλα τα μέλη να συμβάλλουν στην δημιουργία και απόκτηση της συλλογικής γνώσης. Εντός αυτού του μαθησιακού πλαισίου, η ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης μπορεί να χαρακτηριστεί ως εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο βασίζεται σε τρία βασικά συστατικά που είναι: της διάστασης της κοινότητας, η τεχνολογική διάσταση του συστήματος και η εκπαιδευτική διάσταση του συστήματος, όπως βλέπουμε στο σχήμα 1.1 (Τσιωτάκης&Τζιμογιάννης, 2011).

Σχήμα 2.1. Λειτουργία Ηλεκτρονικής Κοινότητας Μάθησης

Μια ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης δεν δημιουργείται αυθόρμητα, αλλά η δημιουργία της είναι οργανωμένη και βασίζεται σε κανόνες συμπεριφοράς, σε

συγκεκριμένους στόχους και υλικό υπό σαφή πλαίσια λειτουργίας. Για να συγκροτηθεί μια κοινότητα μάθησης είναι απαραίτητο να υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των μελών για κάποιο διάστημα έτσι ώστε να υπάρχει αρκετός χρόνος να διαμορφωθούν οι κανόνες της ομάδας αλλά και συμπεριφορές και συνήθειες και τα μέλη να δεσμευθούν για την επίτευξη κοινών στόχων. Με βάση όλα όσα προαναφέραμε, τα μέλη της ηλεκτρονικής κοινότητας μάθησης αναπτύσσουν ισχυρούς δεσμούς και συσχετίζονται. Όπως αναφέρουν οι Palloff & Pratt (1999), μια κοινότητα μάθησης μπορεί να λειτουργήσει με επιτυχία όταν:

- Τα μέλη της ομάδας επικοινωνούν και συμμετέχουν ενεργά ενώ παράλληλα προσανατολίζονται το κοινωνικό πεδίο και έχουν κοινούς στόχους
- Αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους ουσιαστικά έτσι ώστε να οικοδομείται εποικοδομητικά η νέα γνώση
- Μεταξύ των μελών προάγεται η ενθάρρυνση και υπάρχει αλληλοϋποστήριξη, όπως επίσης καλλιεργείται η ειλικρινής αξιολόγηση των παρεμβάσεών τους.

Μια ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης λειτουργεί σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο όπου τα μέλη της προάγουν τον σεβασμό, την αλληλεγγύη, την υποστήριξη και την αλληλοεκτίμηση, ενώ παράλληλα ανταλλάσσουν ιδέες και πληροφορίες, σχολιάζουν και βελτιώνουν τις προτάσεις των άλλων μελών, χρησιμοποιώντας έτσι μια κοινή πρακτική (Αρβανίτη, 2013).

Ολοκληρώνοντας, αντιλαμβανόμαστε ότι η συλλογική ηλεκτρονική μάθηση μπορεί να αποτελέσει μια αρκετά αποτελεσματική εκπαιδευτική προσέγγιση εάν στα πλαίσια αυτής τη μάθησης δημιουργηθεί μια κοινότητα εκπαίδευσης, όπου όλα τα εμπλεκόμενα μέλη εφόσον αποκτήσουν οικειότητα, έπειτα γίνονται συνεργάτες μάθησης. Μια ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης λοιπόν, θέτει συγκεκριμένους στόχους, οι βασικότεροι των οποίων είναι:

- Τα μέλη να κατανοούν εις βάθος το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών θεμάτων που μελετούν, να συνεργάζονται ώστε να προκύψει η επίλυση προβλημάτων και να αλληλομεταβιβάζουν εμπειρίες που θα τους βοηθούν να αποκτούν νέες γνώσεις. (Αρβανίτη, 2013).

- Να έχουν ως στόχο να προωθούν εκπαιδευτικές μεθόδους που θα βοηθούν τους μαθητές να μην εγκαταλείπουν τους στόχους τους.
- Να καλλιεργείται η κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της κοινότητας μάθησης προάγοντας την ομαδική μάθηση αλλά και κοινοτικές δραστηριότητες.
- Τα μέλη της κοινότητας να προωθούν τη δημιουργία τόσο επίσημων όσο και ανεπίσημων ομάδων εκπαίδευσης σκοπεύοντας στην ανταλλαγή εμπειρικών γνώσεων και να επιτρέπεται η ελεύθερη έκφραση ιδεών και συζητήσεων (McInnerney, & Roberts, 2004).

4.2 Τα ιστολόγια στην εκπαίδευση

Την τελευταία δεκαετία τα ιστολόγια παρουσιάζουν πολύ μεγάλη απήχηση στο διαδικτυακό κοινό, καθώς η χρήση του είναι πολύ εύκολη. Οποιοσδήποτε χρήστης στο διαδίκτυο μπορεί να δημιουργήσει δωρεάν το προσωπικό του ιστολόγιο χωρίς να διαθέτει ειδικές τεχνικές γνώσεις. Κάθε χρήστης λοιπόν έχει τη δυνατότητα να δημοσιεύσει τις ιδέες με εύκολο τρόπο και να τεθούν στη διάθεση του ευρύτερου κοινού (Κυνηγός, & Ξένου, 2000).

Η ευρεία ανάπτυξη του ιστολογίου και της χρήσης του από ολοένα και μεγαλύτερο κοινό, δεν άφησε ανεπηρέαστο τον κλάδο της εκπαίδευσης. Στα πλαίσια ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών χρησιμοποιεί το ιστολόγιο με διάφορους τρόπους. Η υιοθέτηση του ιστολογίου στην εκπαίδευση για εκπαιδευτικούς σκοπούς, είναι ιδιαίτερα συχνή διότι συμβάλλει θετικά σε διάφορους τομείς όπως είναι:

- Η προώθηση της κριτικής και αναλυτικής σκέψης.
- Η προώθηση της αναλογικής σκέψης.
- Η προώθηση της διαισθητικής, δημιουργικής και συλλογικής σκέψης.
- Πρόκειται για ένα μέσο που επιτρέπει την πρόσβαση στην ποιοτική πληροφόρηση.
- Τα ιστολόγια συνδυάζουν παράλληλα τον μοναχικό αναστοχασμό και την κοινωνική αλληλεπίδραση (Χατζηδήμου, & Αναγνωστοπούλου, 2011).

Η αξιοποίηση των ιστολογίων από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να γίνει μέσα από διάφορους τρόπους. Ειδικότερα, όπως αναφέρει η A. Davis (2004), τα ιστολόγια

μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ημερολόγια καταγραφής της σκέψης και των ιδεών των εκπαιδευτικών με σκοπό τον αναστοχασμό, για την καταγραφή προτάσεων σχετικά με διάφορες διδακτικές προσεγγίσεις, για την καταγραφή σχολικών δραστηριοτήτων αλλά και για διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια. Η πιο σημαντική τους χρήση όμως θα λέγαμε ότι έγκειται στο γεγονός ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τη διδακτική διαδικασία ως χώρος επικοινωνίας για την ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και πληροφοριών ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους ή και μεταξύ των εκπαιδευόμενων, οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν τα δικά τους προσωπικά ιστολόγια και να σχεδιάσουν τους δικούς τους 'τόπους' όπου θα εκφράζονται ελεύθερα και θα αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Όσον αφορά τον εκπαιδευτικό, μπορεί να αξιοποιήσει το ιστολόγιο τάξης για ποικίλες εργασίες όπως είναι:

- Η ανάρτηση πληροφοριών για μαθήματα, όπως και για τον προγραμματισμό σχολικών δραστηριοτήτων και για ανάθεση εργασιών.
- Η επικοινωνία με τους γονείς, κυρίως για μαθητές του δημοτικού.
- Η ανάθεση εργασιών στους μαθητές με τη βοήθεια λογοτεχνικών αναγνωσμάτων όπου οι μαθητές θα απαντούν μέσα από τα δικά τους ιστολόγια με σκοπό να δημιουργήσουν ένα portfolio.
- Η προώθηση συζητήσεων πάνω σε θέματα που σχετίζονται με το σχολείο ή με θέματα που αφορούν κάποια μαθήματα.
- Η προτροπή των μαθητών πάνω στην παραγωγή του γραπτού λόγου.
- Η πρόταση διαφόρων θεμάτων προς ανάγνωση μέσα από το διαδίκτυο με σκοπό την καταγραφή των απόψεων των μαθητών πάνω σε αυτά.
- Η παροχή παραδειγμάτων που βασίζονται στο μάθημα εντός της τάξης με την ανάρτηση ασκήσεων ή παιχνιδιών γραμματικής.
- Η ανάρτηση φωτογραφιών των μαθητών της τάξης κατά τη διάρκεια σχολικών δραστηριοτήτων και η παρότρυνση των μαθητών να τις σχολιάσουν (Μεϊμάρης, 2002).
- Η συλλογή και οργάνωση διαδικτυακών πηγών που συνδέονται με συγκεκριμένες ενότητες διδασκαλίας και την παροχή συνδέσεων στις αντίστοιχες ιστοσελίδες με σκοπό τον σχολιασμό τους από τους μαθητές.

- Η προώθηση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών της τάξης με μαθητές άλλων τάξεων που βρίσκονται μακριά ή ακόμη και σε άλλη χώρα.
- Η δημιουργία μιας ηλεκτρονικής εφημερίδας όπου οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να δημοσιεύουν τα νέα της τάξης τους ή διάφορες δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν.
- Η προώθηση της συνεργατικής σχέσης μεταξύ των μαθητών μέσα από τη δημιουργία διαφόρων project και η χρήση του ιστολογίου.
- Η δημιουργία ενός «κύκλου λογοτεχνίας».
- Η παρουσίαση δημιουργιών καλλιτεχνικής φύσης των μαθητών.
- Η καταχώρηση πληροφοριών που έχουν να κάνουν με θέματα που αφορούν στη σχολική τάξη αλλά και επιπλέον πληροφορίες ή θέματα συζήτησης που συμβάλλουν στη μάθηση και καλύτερη κατανόηση των θεμάτων.
- Η πρόκληση σχολίων των μαθητών και της ανάρτησής τους πάνω σε συγκεκριμένα θέματα με σκοπό να εκφράσουν την άποψή τους και να αναπτύξουν γλωσσικές και γραπτές δεξιότητες (Χατζηδήμου, & Αναγνωστοπούλου, 2011).

Ολοκληρώνοντας, αντιλαμβανόμαστε ότι η αξιοποίηση του ιστολογίου ως εκπαιδευτικού εργαλείου μπορεί να προβεί χρήσιμο παιδαγωγικά και να επιδράσει θετικά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

4.3 Ιστοσελίδα σχολείου

Η δημιουργία ιστοσελίδας ή η βελτίωση της ήδη υπάρχουσας, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των Τ.Π.Ε., συμβάλλει στην προβολή της κοινωνικής, πολιτισμικής και επιστημονικής διάστασης του έργου της εκπαίδευσης μιας σχολικής μονάδας, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται οι καλές πρακτικές και το σχολείο 'ανοίγεται' στην ευρύτερη κοινότητα. Η σχολική ιστοσελίδα δημιουργείται, με προϋπόθεση την κατάλληλη και έγκαιρη στελέχωση της σχολικής μονάδας, με στόχο να αναδείξει τις καλές πρακτικές της σχολικής μονάδας, αλλά και να ενισχύσει τις σχέσεις αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε όλα τα εμπλεκόμενα μέλη, δηλαδή τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσεται θετικά ο συντονισμός και η οργάνωση της σχολικής ζωής (Duffy, & Bruns, 2006).

Ο βασικός σκοπός της ύπαρξης μιας σχολικής ιστοσελίδας είναι να αναπτυχθεί, να βελτιωθεί και να αξιοποιηθεί με αποτελεσματικό τρόπο η ψηφιακή υποδομή της σχολικής μονάδας επιτυγχάνοντας την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου και τη βελτίωση της ποιότητάς του. Μέσω της δημιουργίας ιστοσελίδας σχολείου επιδιώκεται η επίτευξη των εξής στόχων:

- Η υποστήριξη των πρακτικών διδασκαλίας και εκπαίδευσης
- Η προαγωγή και ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, ομαδικού πνεύματος συνεργασίας και εξοικείωσης των μαθητών και των εκπαιδευτικών με τις Τ.Π.Ε.
- Η καλλιέργεια και η υποστήριξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και της επικοινωνίας ανάμεσα του σχολείου, τους γονείς και τους μαθητές.
- Η ανάδειξη του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας στην κοινωνία (Davis, 2004),

Η δημιουργία ιστοσελίδας, εκτός από τα πρακτικά οφέλη που παρέχει στο σχολείο, συμβάλλει και στην ανάπτυξη δημιουργικής επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη που συμμετέχουν στη δράση. Η υλοποίηση δημιουργίας της ιστοσελίδας αποτελεί αρχικά το πρώτο βήμα για να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά η ψηφιακή υποδομή μιας σχολικής μονάδας, καθώς ο κύριος στόχος είναι η ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου όπως και το άνοιγμα της σχολικής μονάδας στην κοινωνία (Richardson, 2006).

Επιπροσθέτως, στα πλεονεκτήματα που προσφέρει η ύπαρξη σχολικής ιστοσελίδας, είναι και η ανάπτυξη επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο και τους μαθητές, ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, αλλά και ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Ακόμη, παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό ανά μάθημα, αναρτώνται και δημοσιοποιούνται δράσεις που υλοποιεί η σχολική μονάδα, παρέχεται πληροφόρηση στους γονείς πάνω σε διάφορα θέματα που αφορούν το σχολείο, παρέχεται πρόσβαση σε διάφορους φορείς όπως και σε ποικίλες διαδικτυακές πηγές, ενώ αναδεικνύονται και καλές πρακτικές (Δημητρακοπούλου, 2003).

4.4 Εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση

Οι μαθητές την σημερινή εποχή καθημερινά έχουν επαφή με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και διάφορα εργαλεία κοινωνικού λογισμικού. Η συνεχής εξέλιξη και διάδοση των διαθέσιμων υπηρεσιών και εργαλείων του Web 2.0, δεν θα μπορούσε ωστόσο να μην επηρεάσει και τον κλάδο της εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, οι μαθητές χρησιμοποιούν ιστολόγια, χρησιμοποιούν σύγχρονα και ασύγχρονα μέσα επικοινωνίας, δημοσιεύουν ψηφιακό υλικό, κ.ά. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι, λόγω της μεγάλης δημοφιλίας που έχουν αποκτήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στους νέους, δεν θα μπορούσαν να μην αξιοποιηθούν παιδαγωγικά (Χρονάκη&Μπουρδάκης, 2003).

Παραδείγματος χάριν, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μαθητών ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει διάφορα διαθέσιμα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θέτοντας συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους τους οποίους επιδιώκει να επιτύχει, υλοποιώντας διάφορες μαθησιακές δραστηριότητες μέσα από τη σύγχρονη ή ασύγχρονη εκπαίδευση. Από αυτές τις δραστηριότητες προκύπτει ένα πρότυπο εκπαιδευτικό υλικό μέσα από φωτογραφίες, βίντεο, παρουσιάσεις κ.λπ., τα οποία πλέον μπορούν να διατίθενται στη διαδικτυακή ιστοσελίδα του σχολείου και να εμπλουτίζονται συνεχώς από εκπαιδευτικούς αλλά και μαθητές.

Σύμφωνα με τους Kaplan&Haenlein, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαίδευση, ταξινομούνται στις εξής κατηγορίες:

- Διασυνδεδεμένες ιστοσελίδες (Wikipedia).
- Εκπαιδευτικά ιστολόγια και μικρό-blogs (Twitter)
- Ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook)
- Κοινότητες περιεχομένου (You Tube)
- Κόσμος εικονικών παιχνιδιών
- Εικονικός κόσμος δεύτερης ζωής

Η χρήση των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης στον κλάδο της εκπαίδευσης, όπως αναφέρουν οι Honorka&Rees, βοηθά τους μαθητές να αποκτήσουν σημαντικές δεξιότητες χρήσιμες για την μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση, αλλά και πολύτιμες δεξιότητες όπως είναι η επικοινωνία, η συνεργασία, η δημιουργικότητα, η ομαδικότητα και η απόκτηση του αισθήματος της κοινότητας. Ωστόσο, παρόλο που ο ρόλος των κοινωνικών μέσων είναι πολύ σημαντικός στην εκπαίδευση, η χρήση τους

για την παράδοση μαθημάτων αλλά και την αξιολόγηση των μαθητών εξακολουθεί να παραμένει υπό διερεύνηση (Wang, etal. 2011).

Σύμφωνα με την ελληνική αλλά και διεθνή βιβλιογραφία, θα αναφερθούμε σε κάποιες από τις εφαρμογές των εργαλείων κοινωνικού λογισμικού που χρησιμοποιούνται στον χώρο της εκπαίδευσης:

- **Wikis.** Τα wikis είναι ένα σύνολο από διασυνδεδεμένες ιστοσελίδες, των οποίων το περιεχόμενο μπορεί να τροποποιηθεί από τους χρήστες που έχουν πρόσβαση, ενώ παράλληλα υποστηρίζουν πρακτικές συνεργασίας και επικοινωνίας, γεγονός που τους επιτρέπει να αξιοποιηθούν στην εκπαίδευση. Τα wikis στην εκπαίδευση χρησιμοποιούνται κυρίως για συζητήσεις, ανταλλαγή πληροφοριών, παραγωγή κειμένου σε συνεργασία. Τα wikis στην εκπαίδευση συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης, στην επικοινωνία και τη συνεργασία στα πλαίσια της μάθησης βοηθώντας στην οργανωτική λειτουργία μιας ομάδας μαθητών. Ειδικότερα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τα wikis θεωρούνται χρήσιμα εργαλεία καθώς επιτρέπουν τη δημιουργία δραστηριοτήτων διαδραστικής μορφής για τους μαθητές και τους δίνεται η δυνατότητα να παραθέσουν πληροφορίες και υλικό σχετικά με τα μαθήματα (Richardson, 2006).
- **Blogs.** Τα ιστολόγια παρέχουν στους μαθητές τη δυνατότητα διαδραστικότητας, ενώ προάγουν και τη συνεργατική μάθηση κι ως εκ τούτου μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Με τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου αναπτύσσεται ένα περιβάλλον όπου μπορούν να υποστηριχθούν σκέψεις, ιδέες και απόψεις από τους εκπαιδευτικούς, ενώ οι μαθητές μπορούν να εκφραστούν μέσα από κείμενα, εικόνες και βίντεο.
- **Socialgaming & virtualworlds.** Τα παιχνίδια εικονικής πραγματικότητας είναι δυσδιάστατα ή τρισδιάστατα εικονικά περιβάλλοντα, διαθέτουν πολύ υψηλά γραφικά και οι χρήστες όταν παίζουν σε αυτά μπορούν να αλληλοεπιδράσουν με άλλους χρήστες μέσα από τους ψηφιακούς τους χαρακτήρες που ονομάζονται avatars. Πρόκειται για ελκυστικά περιβάλλοντα που ελκύουν τους χρήστες με πολύπλευρους τρόπους και τους παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη

κοινωνικών δικτύων και για κοινωνικοποίηση, συνεργασία και κοινές εμπειρίες, ανοίγοντας δρόμο για την επίτευξη μαθησιακών στόχων (Μαραγκός & Γρηγοριάδου, 2004).

- **Podcasting&mediasharing.** Οι εφαρμογές αυτές αποτελούν τις πιο διαδεδομένες web 2.0 υπηρεσίες καθώς επιτρέπουν τον διαμοιρασμό ήχου, εικόνας και βίντεο. Μέσα από αυτές τις εφαρμογές δίνεται η δυνατότητα στον χρήστη να αποθηκεύει τοπικά τα διαμοιραζόμενα αρχεία, από όποια συσκευή κι αν έχει συνδεθεί. Τα podcasting χρησιμοποιούνται ιδιαίτερος από την τριτοβάθμια εκπαίδευση και μάλιστα η χρήση τους εφαρμόζεται σε πολλά πανεπιστήμια του εξωτερικού, όπου αξιοποιούνται κυρίως για την διανομή του εκπαιδευτικού υλικού. Οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας δικών τους podcasting, γεγονός που συμβάλλει στην αλληλεπίδραση με τους εκπαιδευτικούς αλλά και συμφοιτητές τους μέσα από έναν διαδραστικό τρόπο επικοινωνίας(Richardson, 2006).

Μέσα από τη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση, μπορούμε να διακρίνουμε τα ποικίλα πλεονεκτήματα που παρέχει η εκπαιδευτική αξιοποίηση των εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές. Πολλές είναι επίσης οι επιστημονικές δημοσιεύσεις οι οποίες ασχολούνται με τη διάδοση και ένταξη των εργαλείων και μέσων κοινωνικού λογισμικού στην εκπαιδευτική διαδικασία (Δημητρακοπούλου,2003).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΕΥΝΑ

Κεφάλαιο 5^ο: Μεθοδολογία έρευνας

5.1 Σκοπός Στόχοι

Μέσα από την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας προέκυψε πως δεν υπάρχει ομοφωνία αναφορικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί επηρεάζονται είτε θετικά είτε αρνητικά για την εφαρμογή της στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική. Η παγκόσμια έμφαση στη σχολική βελτίωση μέσω της νέας τεχνολογίας δημιουργεί μια έντονη ανταγωνιστικότητα και μια επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, διοικητικών και μη, σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες σχετικά με την ψηφιακή εποχή (Acton, 2021· Holloway, 2021· Makri & Vlachopoulos, 2019· Shepherd, 2015· Norberg, 2019· Brauckmann, Pashiardis, & Årlestig, 2020). Στους σχολικούς ηγέτες αυτή η ανάγκη γίνεται ακόμη μεγαλύτερη, αφού οι ίδιοι και οι ίδιες αποτελούν μια κρίσιμη μάζα για την αποτελεσματική εκπαιδευτική διαδικασία (Μακρή, 2017· Ράπτης, 2022· Gay, 2016· Miller, 2021· Ιδιαίτερα, κατά την εποχή της πανδημίας ήρθε στην επιφάνεια το ψηφιακό χάσμα μεταξύ των εκπαιδευτικών, μεταξύ των μαθητών/τριών και μεταξύ των σχολείων (Harris, 2020). Αν και οι σχολικές μονάδες ανταπεξήλθαν ως προς τη λειτουργική διαδικασία σε μεγάλο βαθμό, υπήρξε μεγάλο ζήτημα έως και πρόβλημα με την καταλληλότητα του εκπαιδευτικού περιεχομένου, βασισμένο στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Bawane&Spector,2009· Cutri,et al.,2020· Hung,2016 · Wrayetal.,2008). Η πολυπλοκότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης βρίσκεται στο επίκεντρο του παγκόσμιου ερευνητικού ενδιαφέροντος (Emelyanova&Voronina,2014).

Βασικός σκοπός της συγκεκριμένης ερευνητικής μελέτης είναι συνεπώς, η διερεύνηση των ψηφιακών δεξιοτήτων των διευθυντών/τριών σχολικών μονάδων αλλά και η διερεύνηση του ρόλου τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ταυτόχρονα, η παρούσα μελέτη εμπεριέχει τους παρακάτω επιμέρους στόχους, οι οποίοι ενέχουν θέση διερευνητικών ερωτημάτων. Συγκεκριμένα, η εργασία στοχεύει επίσης στην απάντηση των παρακάτω διερευνητικών ερωτημάτων:

- Ποιος είναι ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας/διοίκησης στην ανάπτυξη των ψηφιακών δυνατοτήτων στις σχολικές μονάδες των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα;
- Σε ποιο βαθμό συμφωνούν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με το βαθμό συνεργασίας μέσα στο σχολικό περιβάλλον, σε ότι αφορά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών;

- Ποιος είναι ο βαθμός συμφωνίας των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων, αναφορικά με τις υποδομές που σχετίζονται με τον ηλεκτρονικό εξοπλισμό των σχολικών μονάδων;
- Αντιμετωπίζουν εμπόδια στην εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών κατά τη διδακτική διαδικασία αλλά και κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
- Υπάρχει διαφοροποίηση των προτάσεων των συμμετεχόντων/ουσών αναφορικά με το φύλο;
- Υπάρχει διαφοροποίηση προτάσεων των συμμετεχόντων/ουσών αναφορικά με την ηλικιακή τους ομάδα;

5.2 Ερευνητικός σχεδιασμός

Όπως αναφέρεται από τον Babbie (2018: 188), η κοινωνική έρευνα εξυπηρετεί, μεταξύ άλλων, τρεις βασικούς σκοπούς: α) την διερεύνηση, όπου ο ερευνητής ή η ερευνήτρια εξοικειώνεται με το θέμα το οποίο θα ασχοληθεί σ όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας, με κεντρικό στόχο τις ικανοποιητικές απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα β) την περιγραφή, δηλαδή ο/η ερευνητής/τρια προβαίνει στην περιγραφή των καταστάσεων ή των γεγονότων που διερευνά και γ) την ερμηνεία, η οποία αποτελεί τον τρίτο βασικό σκοπό της κοινωνικής έρευνας, όπου ο/η ερευνητής/τρια ή οι ερευνητές/τριες μπαίνουν στη διαδικασία να ερμηνεύσουν τα ερευνητικά δεδομένα.

Με κριτήρια ταξινόμησης: τον σκοπό και την πηγή της έρευνας, την πηγή των δεδομένων και τη θεωρητική προσέγγιση για το θέμα που διερευνάται, προκύπτουν τρία βασικά είδη έρευνας (Σταλίκας & Κυριάκος, 2019: 52-6· Robson, 2002· Δαφέρμος, 2011). Συγκεκριμένα έχουμε:

- Τη **βασική** έρευνα, κατά την οποία μελετώνται κοινωνικά φαινόμενα με στόχο όχι την πρακτική εφαρμογή της, αλλά την απόκτηση γνώσεων.
- Την **εφαρμοσμένη** έρευνα, η οποία έχει απώτερο σκοπό την εύρεση λύσεων για πρακτική εφαρμογή στην καθημερινότητα του «έξω κόσμου».
- Την **πρωτογενή** έρευνα, η οποία χαρακτηρίζεται για την πρωτοτυπία της, αφού γίνεται για πρώτη φορά, είτε άμεσα από πρωτογενείς πηγές.
- Τη **δευτερογενή** έρευνα, η οποία κάνει χρήση δεδομένων άλλων ερευνών και όχι πρωτογενών πηγών

- Την **ποσοτική** έρευνα, η οποία βασίζεται σε υποθέσεις μιας θεωρίας και επαληθεύονται επαγωγικά, δηλαδή από το γενικό στο επιμέρους ή ειδικό. Πρόκειται για μια ορθολογιστική προσέγγιση Kvale (1996: 67) .
- Την **ποιοτική** έρευνα, η οποία χρησιμοποιεί την επαγωγική συλλογιστική για την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων και επαληθεύεται από τον κονστрукτιβισμό (Creswell, 2001: 66·Singh, 2007).)
- Την **μεικτή** έρευνα, η οποία συνδυάζει τόσο ποσοτικές, όσο και ποιοτικές μεθόδους, αξιοποιώντας με το βέλτιστο τρόπο τα πλεονεκτήματα της κάθε μιας.

Σύμφωνα με τον Gray (2018: 664) ο **ερευνητικός σχεδιασμός** είναι ένα στρατηγικό πλάνο για ένα ερευνητικό έργο, που θέτει τις βασικές δομές και τα χαρακτηριστικά της έρευνας. Ο ελληνικός σχεδιασμός περιλαμβάνει δύο φάσεις, τη φάση του σχεδιασμού και τη λειτουργική φάση.

Η φάση του σχεδιασμού εμπεριέχει: α) τον εντοπισμό του κοινωνικού ζητήματος ή του ερωτήματος που μας ενδιαφέρει, β) την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και των σχετικών θεωριών, γ) την ανάπτυξη του βασικού ερευνητικού ερωτήματος ή ερωτημάτων, καθώς και η διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων και δ) η αναγνώριση των ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών, όπου οι πρώτες επηρεάζουν τις δεύτερες. Η λειτουργική φάση εμπεριέχει: α) τη διεξαγωγή της ερευνητικής μελέτης, η οποία εξαρτάται τόσο από τη συλλογή δεδομένων, όσο και από το σχεδιασμό της έρευνας, β) τη χρήση περιγραφικής στατιστικής, όπου παρουσιάζονται τα δεδομένα και τη χρήση της επαγωγικής (συμπερασματικής) στατιστικής, όπου αξιολογούνται οι στατιστικές υποθέσεις, γ) την αποδοχή ή απόρριψη των ερευνητικών υποθέσεων μέσω μεθόδων συμπερασματικής στατιστικής και δ) την προετοιμασία παρουσίασης ή επίσημης αναφοράς της ερευνητικής μελέτης (Gray: 116-123).

Στη συγκεκριμένη ερευνητική μελέτη υιοθετήθηκε η ποσοτική έρευνα, αφού προηγήθηκε η βιβλιογραφική ανασκόπηση με σκοπό τη διατύπωση του βασικού σκοπού και των επιμέρους στόχων της ερευνητικής προσπάθειας.

5.3 Εργαλείο της ερευνητικής μελέτης

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων και ίσως το πιο δημοφιλές (Gray, 2018: 300). Χρησιμοποιείται κυρίως στις ποσοτικές ερευνητικές μελέτες και συνήθως ονομάζεται και ερωτηματολόγιο ατομικής συμπλήρωσης (Bryman, 2017: 257). Αν και φαντάζει εύκολο στη σχεδιάσή του, στην πραγματικότητα η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου ατομικής συμπλήρωσης απαιτεί ένα προσεκτικό σχεδιασμό. Η συχνή χρήση των ερωτηματολογίων, οφείλεται και στα πλεονεκτήματά του. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Gray (2018: 300-1) τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων είναι:

- Το χαμηλό κόστος, τόσο σε χρόνο όσο και σε χρήμα. Ειδικότερα όταν πρόκειται για ερωτηματολόγιο που δίνει τη χρήση του παγκόσμιου ιστού, τότε το κόστος είναι σχεδόν μηδενικό.
- Η μεγάλη και γρήγορη εισροή των δεδομένων από επίσης μεγάλο πλήθος ατόμων.
- Οι συμμετέχοντες/ουσες στην ερευνητική διαδικασία έχουν τη δυνατότητα να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο με χωροχρονική άνεση.
- Η συλλογή, η κωδικοποίηση και η ανάλυση των δεδομένων είναι η σχετικά εύκολη και γρήγορη.
- Διασφαλίζεται η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα.
- Δεν υπάρχει η προκατάληψη του/της συνεντεύκτη/τριας.

Είναι χρήσιμο και σημαντικό πριν την αποστολή του ερωτηματολογίου να προηγηθεί μια πιλοτική διαδικασία προκειμένου να αυξηθεί η πρακτικότητα, η αξιοπιστία και η εγκυρότητα του ερευνητικού εργαλείου. Οι Cohen, Manion και Morrison (2007: 439-40) αναφέρονται εμφατικά τόσο στην πιλοτική εφαρμογή του ερευνητικού εργαλείου όσο και στα πλεονεκτήματα αυτής της εφαρμογής. Μεταξύ άλλων, η πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου συμβάλλει θετικά:

- Στην καλύτερη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου.
- Στη βέλτιστη διατύπωση των ερωτήσεων.
- Στην εξάλειψη αμφισημιών ή αδυναμιών, οι οποίες με τη σειρά τους δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας ή ασάφειας.

- Την ανατροφοδότηση στο περιεχόμενο των ερωτήσεων, στον τύπο των ερωτήσεων, στη γενική μορφή του ερωτηματολογίου και στην καταλληλότητα του περιεχομένου.
- Στο χρονικό έλεγχο που απαιτείται για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, μια βασική διάσταση που θα πρέπει να προσέξει ο/η ερευνητής/τρια, αφού τα μακροσκελή και χρονοβόρα ερωτηματολόγια λειτουργούν ανασχετικά στην απόκριση των συμμετεχόντων/ουσών.

Στη συγκεκριμένη ερευνητική μελέτη χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο κατασκευάστηκε από την Μαυρίδου Ελένη (2021), ως μεταπτυχιακή φοιτήτρια του πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου και συμπληρώθηκε από τον ερευνητή με βάση την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Αποτελείται από τρία μέρη. Συγκεκριμένα, η πρώτη σελίδα ενέχει θέση συνοδευτικής επιστολής, όπου σύντομα αναφέρεται το θέμα της ερευνητικής εργασίας, ο σκοπός της μελέτης και δίνονται διαβεβαιώσεις για την εξασφάλιση της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας. Τέλος, η συνοδευτική επιστολή (πρώτη σελίδα) κλείνει με το ονοματεπώνυμο του ερευνητή και την σελίδα του ηλεκτρονικού του ταχυδρομείου, προκειμένου να αναπτυχθεί μια αίσθηση εμπιστευτικότητας μεταξύ του ερευνητή και των συμμετεχόντων/ουσών στην ερευνητική διαδικασία (Cohen, Manion και Morrison, 2007: 438-9). Η δεύτερη σελίδα, αρχικά εμπεριέχει τέσσερις δημογραφικές ερωτήσεις. Συγκεκριμένα, ζητούνται από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα να απαντήσουν αναφορικά με: α) το φύλο (άνδρας ή γυναίκα), β) Την ηλικία, ομαδοποιημένη σε 4 κατηγορίες (κατηγορική), γ) την εργασιακή σχέση (μόνιμος/η ή αναπληρωτής/τρια) και δ) το φύλλο της σχολικής διεύθυνσης (άνδρας ή γυναίκα).

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου το οποίο συντίθεται από είκοσι πέντε προτάσεις, οι οποίες σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι πρώτες 6 προτάσεις αναφέρονται στη σχολική ηγεσία, οι επόμενες έξι αναφέρονται στη συνεργασία των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών. Τέλος, παρατίθενται δέκα τρεις προτάσεις οι οποίες αναφέρονται στις ψηφιακές δυνατότητες της σχολικής μονάδας. Πριν τη συμπλήρωση των προτάσεων υπάρχουν σαφείς οδηγίες αναφορικά με τον τρόπο που θα συμπληρωθούν και δίνεται μια σύντομη αναφορά για το περιεχόμενο των προτάσεων. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε στην έντυπη μορφή σε μια σχολική μονάδα προκειμένου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, να γίνει μια δοκιμαστική εφαρμογή της

λειτουργικότητας του. Στην πιλοτική εφαρμογή συμμετείχαν δέκα εκπαιδευτικοί, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε μικρολεπτομέρειες του ερωτηματολογίου, οι οποίες έγιναν δεκτές σχεδόν στο σύνολό τους από τον ερευνητή. Στη συνέχεια το ερωτηματολόγιο μεταφέρθηκε σε λογισμικό της Google Form. Δηλαδή δημιουργήθηκε ένα διαδικτυακό ερωτηματολόγιο όπου οι συμμετέχοντες/ουσες στην ερευνητική μελέτη είχαν τη δυνατότητα να επισκεφτούν το συγκεκριμένο ιστότοπο και να συμπληρώσω με την άρνησή τους το ερευνητικό εργαλείο. Η κωδικοποίηση των απαντήσεων στο συγκεκριμένο λογισμικό γίνεται αυτόματα. Μετά την ολοκλήρωση της συλλογής των δεδομένων, οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων κωδικοποιήθηκαν αυτόματα σε ένα φίλο excel. Στη συνέχεια, μεταφέρθηκαν σε κατάλληλη διαμορφωμένη φόρμα του στατιστικού λογισμικού IBM-SPSS, v.26 (Ζαφειρόπουλος & Μυλωνάς, 2018: 12-3).

5.4 Δείγμα της έρευνας

Μετά την πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου, ο ερευνητής προχώρησε στον ορισμό του πληθυσμού της έρευνας. Συγκεκριμένα, ορίστηκε ως πληθυσμός οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το τμήμα του πληθυσμού που επιλέχθηκε να δοθεί το ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελεί υποσύνολο του και ονομάζεται δείγμα, αποτέλεσαν οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι ήταν διαθέσιμοι στον ερευνητή. Πρόκειται δηλαδή για μια «μη πιθανοτική δειγματοληψία», η οποία ενώ ονομάζεται δειγματοληψία «ευκολίας», «συμπτωματική», ή «συγκυριακή» ή και «ευχέρειας» (Babbie, 2018:356· Bryman, 2017: 219). Αναλυτικότερα, μέσα από την διαδικασία μοιράσματος του διαδικτυακού ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν 168 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια. Δηλαδή, το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 168 εκπαιδευτικούς, εκ των οποίων 46 είναι άνδρες εκπαιδευτικοί και 122 γυναίκες εκπαιδευτικοί.

5.5 Εγκυρότητα-Αξιοπιστία

Πριν από την επεξεργασία των βασικών ερωτήσεων οι οποίες απαντήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς που αποτέλεσαν το δείγμα, κρίθηκε απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος αξιοπιστίας για τις δηλώσεις του ερευνητικού εργαλείου. Η διασφάλιση της εγκυρότητας σε ένα ερευνητικό εργαλείο έγκειται στο ότι το ερευνητικό εργαλείο είναι σε θέση να μετρά αυτό για το οποίο φτιάχτηκε να μετρά. Η εγκυρότητα ορίζεται με διάφορους τύπους όπως: ονομαστική, εσωτερική, εξωτερική,

κριτηρίου, εννοιολογικής κατασκευής, περιεχομένου, προγνωστική και στατιστική εγκυρότητα (Gray, 2018: 133-4). Η αξιοπιστία του ερευνητικού εργαλείου σχετίζεται με την ακρίβεια μέτρησης του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή ένα ερευνητικό εργαλείο θεωρείται αξιόπιστο όταν δίνει τα ίδια αποτελέσματα μετρώντας το ίδιο πράγμα σε δύο διαφορετικές στιγμές (Gray, 2018: 136). Στον παρακάτω πίνακα διαπιστώνεται ότι ο συντελεστής αξιοπιστίας *Alpha Cronbach* είναι μεγαλύτερος του 70%.

Πίνακας ανάλυσης αξιοπιστίας

Μέρη του ερωτηματολογίου	Συντελεστής Alpha Cronbach	Αριθμός μεταβλητών
Σχολική Ηγεσία	0,858	6
Συνεργασία	0,786	6
Ψηφιακές Δυνατότητες της μονάδας	0,773	13

Ο συντελεστής αξιοπιστίας βλέπουμε ότι σε κάθε περίπτωση πληροί τα απαραίτητα κριτήρια καθώς προκύπτει >0.7 .

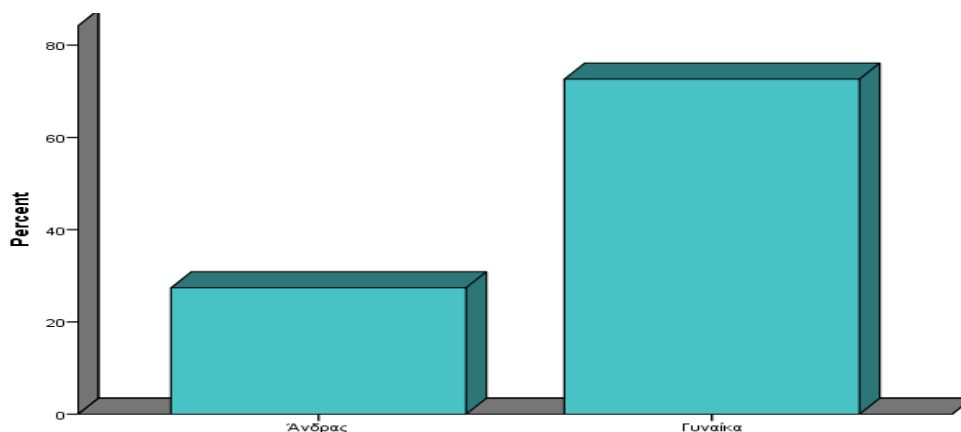
5.6 Αποτελέσματα της έρευνας

Αρχικά δίνεται η ταυτότητα της έρευνας και παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία του ερωτηματολογίου όπως: το φύλο, η ηλικία, η εργασιακή σχέση, ο αλλά και το φύλο της διεύθυνσης. Ακολουθούν οι αντίστοιχοι πίνακες και τα ραβδογράμματα μεταβλητών.

Πίνακας 1: Συχνότητες με βάση το φύλο

Φύλο	Συχνότητα		Έγκυρο		Αθροιστικό	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό	Ποσοστό	Ποσοστό	Ποσοστό
Άνδρας	46	27,4	27,4	27,4	27,4	27,4
Γυναίκα	122	72,6	72,6	72,6	100,0	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	100,0		

Από τα αποτελέσματα του πρώτου πίνακα, διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες με ποσοστό 72,6% έναντι 27,4% των ανδρών.

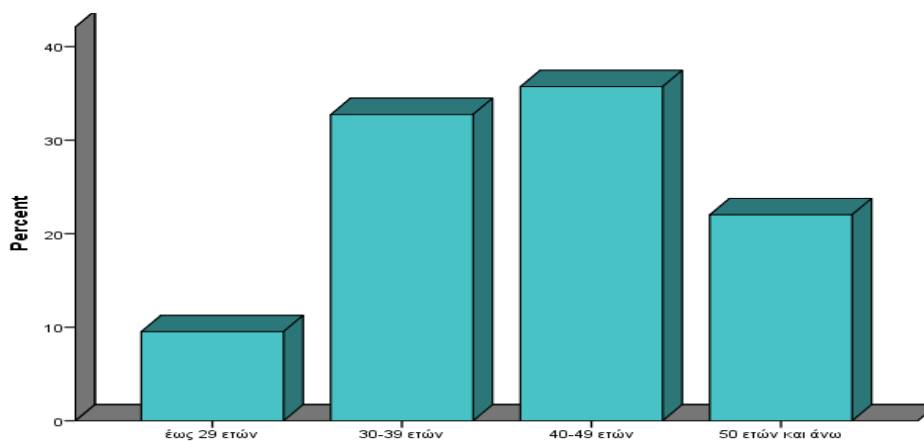

Διάγραμμα 1:Ραβδόγραμμα με βάση το φύλλο

Πίνακας 2:Συχνότητες με βάση την ηλικιακή ομάδα

Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
έως 29 ετών	16	9,5	9,5	9,5
30-39 ετών	55	32,7	32,7	42,3
40-49 ετών	60	35,7	35,7	78,0
50 ετών και άνω	37	22,0	22,0	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2, η ηλικιακή ομάδα από 40-49 ετών και η ηλικιακή ομάδα από 30 έως 39 ετών αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος με ποσοστά 35,7% και 32,7% του συνόλου. Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα των άνω των 50 ετών με ποσοστό 22% του δείγματος και τέλος οι νεότεροι εκπαιδευτικοί ηλικίας έως 29 ετών με ποσοστό 9,5% του δείγματος.

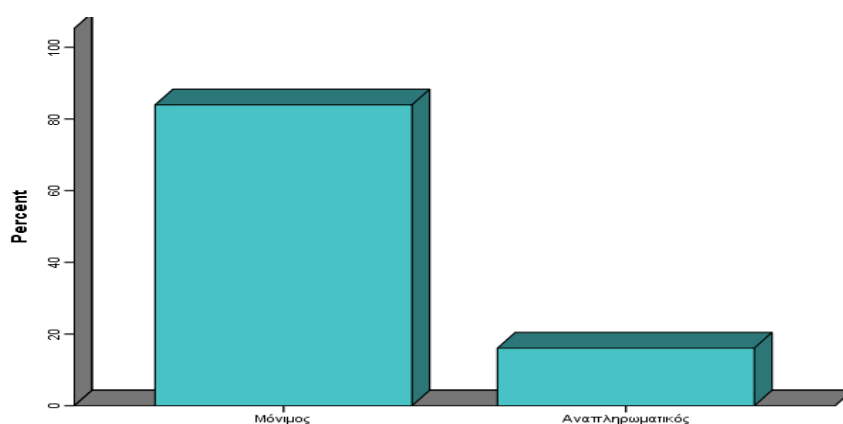

Διάγραμμα 2: Ραβδόγραμμα με βάση την ηλικιακή ομάδα

Πίνακας 3: Συχνότητες με βάση την εργασιακή σχέση

Εργασιακή σχέση	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο	Αθροιστικό
			Ποσοστό	Ποσοστό
Μόνιμος	141	83,9	83,9	83,9
Αναπληρωματικός	27	16,1	16,1	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στη μελέτη και συγκεκριμένα το 83,9% του δείγματος αποτελούν μόνιμους εκπαιδευτικούς ενώ μόλις το 16,1% του δείγματος είναι αναπληρωματικοί.

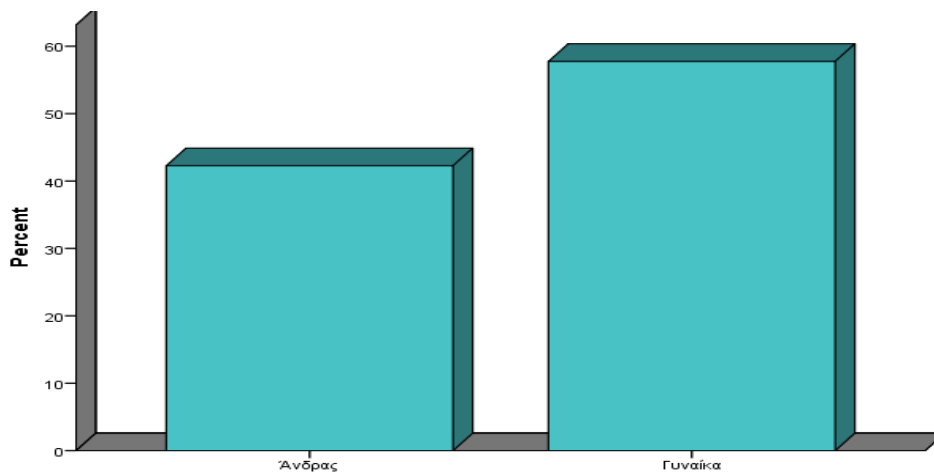

Διάγραμμα 3: Ραβδόγραμμα με βάση την εργασιακή σχέση.

Πίνακας 4: Συχνότητες με βάση το φύλο της διεύθυνσης

Φύλο διεύθυνσης	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο	Αθροιστικό
			Ποσοστό	Ποσοστό
Άνδρας	71	42,3	42,3	42,3
Γυναίκα	97	57,7	57,7	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των διευθυντών, αποτελείται από γυναίκες και συγκεκριμένα με ποσοστό 57,7% του δείγματος. Το υπόλοιπο 42,3% συμπληρώνουν οι άντρες.

Διάγραμμα 4: Ραβδόγραμμα με βάση το φύλο της διεύθυνσης.

Στη συνέχεια παρατίθενται περιγραφικά οι είκοσι πέντε πίνακες, όσες και οι δηλώσεις του ερωτηματολογίου, δίνοντας για την καθεμία τη συχνότητα, το ποσοστό, το έγκυρο ποσοστό και το αθροιστικό ποσοστό.

Πίνακας 5: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη ψηφιακής στρατηγικής στο σχολείο.

<i>Στο σχολείο σας υπάρχει ψηφιακή στρατηγική</i>				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	10	6,0	6,0	6,0
Διαφωνώ	42	25,0	25,0	31,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	75	44,6	44,6	75,6
Συμφωνώ	35	20,8	20,8	96,4
Συμφωνώ απόλυτα	6	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Εξετάζοντας τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και συγκεκριμένα το 44,6% όσων έλαβαν μέρος στη μελέτη διατυπώνουν ουδέτερη άποψη καθώς ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την παραπάνω πρόταση. Ή την έλλειψη ψηφιακής στρατηγικής υποστηρίζει το 25% ενώ πιο έντονα την υποστηρίζει το 6% του δείγματος.

Πίνακας 6: Συχνότητες με βάση τη συμφωνία με το βαθμό στον οποίο ο διευθυντής εμπλέκει τους εκπαιδευτικούς στη χάραξη ψηφιακής στρατηγικής του σχολείου.

<i>Ο/η διευθυντής/τρια σάς εμπλέκει στη χάραξη ψηφιακής στρατηγικής του σχολείου.</i>				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	9	5,4	5,4	5,4
Διαφωνώ	29	17,3	17,3	22,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	83	49,4	49,4	72,0
Συμφωνώ	34	20,2	20,2	92,3
Συμφωνώ απόλυτα	13	7,7	7,7	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τα αποτελέσματα του πίνακα 6, παρατηρήθηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και συγκεκριμένα το 49,4% των ερωτηθέντων, εξέφρασαν ουδέτερη άποψη καθώς ούτε συμφώνησαν αλλά ούτε και διαφώνησαν με την παραπάνω πρόταση. Συνεπώς η εμπλοκή τους στο σχεδιασμό ψηφιακής στρατηγικής έπειτα από παρότρυνση της διεύθυνσης, εφαρμόζεται μεν αλλά σε μέτριο βαθμό. Με την πρόταση αυτή διαφώνησε απόλυτα το 5,4% ενώ απλώς διαφώνησε το 17,3% του δείγματος. Τη συμφωνία του έδειξε το 20,2% του δείγματος ενώ συμφώνησαν απόλυτα 7,7% των ερωτηθέντων.

Πίνακας 7: Συχνότητες με βάση το βαθμό στον οποίο η διεύθυνση υποστηρίζει τη δοκιμή νέων τρόπων διδασκαλίας μέσω της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών.

<i>Ο/η διευθυντής/τρια με υποστηρίζει στο να δοκιμάζω νέους τρόπους διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.</i>				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	16	9,5	9,5	11,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	72	42,9	42,9	54,2
Συμφωνώ	54	32,1	32,1	86,3
Συμφωνώ απόλυτα	23	13,7	13,7	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, και εδώ οι απαντήσεις ήταν αρκετά συγκρατημένες με το 42,9% του δείγματος να κρατούν ουδέτερη στάση σε ότι αφορά τη στήριξη που δέχονται από τη διεύθυνση για τη δοκιμή νέων τρόπων διδασκαλίας με

τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών. Ωστόσο, σημαντικό είναι το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι δέχονται τη στήριξη της διεύθυνσης προκειμένου να δοκιμάσουν νέους τρόπους διδασκαλίας χρησιμοποιώντας την ψηφιακή τεχνολογία. Συγκεκριμένα 32,1% του δείγματος συμφώνησε ενώ 13,7% του δείγματος συμφώνησε απόλυτα με την παραπάνω πρόταση.

Πίνακας 8: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά την ύπαρξη του αναγκαίου χρόνου για τη βελτίωση της διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών μέσων.

Στο σχολείο μας έχω χρόνο για να εξερευνήσω πώς μπορώ να βελτιώσω τη διδασκαλία μου με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	10	6,0	6,0	6,0
Διαφωνώ	59	35,1	35,1	41,1
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	82	48,8	48,8	89,9
Συμφωνώ	17	10,1	10,1	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, κράτησε ουδέτερη στάση σχετικά με το χρόνο τον οποίο διαθέτει προκειμένου να βελτιώσει τη διδασκαλία με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών. Το 48,8% των ερωτηθέντων απάντησε ότι ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. 35,1% των ερωτηθέντων διαφώνησαν με την πρόταση ότι έχουν τον απαραίτητο χρόνο προκειμένου να βελτιώσουν τη διδασκαλία τους. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, ένα μόνο το 10,1% συμφώνησε με την ύπαρξη του απαραίτητου χρόνου.

Πίνακας 9: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά την εφαρμογή κανόνων πνευματικών δικαιωμάτων αλλά και τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδασκαλία και τη μάθηση.

Στο σχολείο μας εφαρμόζουμε κανόνες πνευματικών δικαιωμάτων και χρήσης αδειών, για τις ψηφιακές τεχνολογίες για διδασκαλία και μάθηση.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	27	16,1	16,1	17,9

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	68	40,5	40,5	58,3
Συμφωνώ	66	39,3	39,3	97,6
Συμφωνώ απόλυτα	4	2,4	2,4	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τον παραπάνω πίνακα, προκύπτει ότι το 40,5% του δείγματος δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν αλλά ούτε και να διαφωνήσουν σχετικά με την εφαρμογή κανόνων σε ότι αφορά τα πνευματικά δικαιώματα και τη χρήση αδειών για τις ψηφιακές τεχνολογίες. Ωστόσο, μεγάλη μερίδα του δείγματος και συγκεκριμένα το 39,3% των ερωτηθέντων, συμφώνησαν με την παραπάνω πρόταση. Αντίθετη γνώμη εξέφρασε το 17,9% του δείγματος οι οποίοι διαφώνησαν.

Πίνακας 10: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού, προκαλεί δυσκολίες σε ζητήματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και δυσχεραίνει την εξ αποστάσεως διδασκαλία

Η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού σε ζητήματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και τεχνολογίας, δυσχεραίνει την εξ αποστάσεως διδασκαλία.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	34	20,2	20,2	22,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	75	44,6	44,6	66,7
Συμφωνώ	47	28,0	28,0	94,6
Συμφωνώ απόλυτα	9	5,4	5,4	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, το 44,6% του δείγματος που αποτελεί και την πλειοψηφία, δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν αλλά ούτε και να διαφωνήσουν σε ότι αφορά τις επιπτώσεις της ελλιπούς κατάρτισης του προσωπικού στα ζητήματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Το 28% του δείγματος είναι το ποσοστό όσων είναι σύμφωνοι με τις δυσκολίες που προκαλεί η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού, ενώ το 20,2% του δείγματος διαφωνεί με την παραπάνω πρόταση.

Πίνακας 11: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι υφίσταται συνεργασία με στόχο την πρόοδο στη διδασκαλία και τη μάθηση της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών.

Στο σχολείο μας συνεργαζόμαστε για την πρόδοό μας στη διδασκαλία και μάθηση με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	5	3,0	3,0	3,0
Διαφωνώ	22	13,1	13,1	16,1
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	91	54,2	54,2	70,2
Συμφωνώ	38	22,6	22,6	92,9
Συμφωνώ απόλυτα	12	7,1	7,1	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, κράτησε ουδέτερη στάση καθώς ούτε συμφώνησαν ούτε διαφώνησαν σχετικά σε ότι αφορά τη συνεργασία για την πρόοδο στη διδασκαλία και τη μάθηση με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας. Το 54,2% του δείγματος δήλωσε ότι ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 22,6% των ερωτηθέντων συμφωνούν με την παραπάνω πρόταση, ενώ το 16,1% του δείγματος διαφώνησε με την πρόταση αυτή.

Πίνακας 12: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την άποψη ότι στο σχολείο πραγματοποιείται συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

Στο σχολείο μας συζητάμε για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας και μάθησης με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	19	11,3	11,3	11,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	87	51,8	51,8	63,1
Συμφωνώ	56	33,3	33,3	96,4
Συμφωνώ απόλυτα	6	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Αν και το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και συγκεκριμένα το 51,8% των ερωτηθέντων, κράτησαν ουδέτερη στάση σχετικά με το βαθμό στον οποίο λαμβάνουν χώρα οι συζητήσεις που αφορούν τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας με τη βοήθεια της τεχνολογίας, το 33,3% των συμμετεχόντων, συμφώνησαν ότι στη σχολική τους μονάδα γίνονται τακτικά διάλογοι πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Μόνο το 11,3% των ερωτηθέντων διαφώνησαν με την συγκεκριμένη πρόταση.

Πίνακας 13: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες των εκπαιδευτικών εντός της σχολικής μονάδας.

Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας μέσα στη σχολική μονάδα, μεταξύ των εκπαιδευτικών.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	43	25,6	25,6	27,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	67	39,9	39,9	67,3
Συμφωνώ	48	28,6	28,6	95,8
Συμφωνώ απόλυτα	7	4,2	4,2	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, το 28,6% του δείγματος συμφωνεί με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας για τις συνεργασίες των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας, ενώ το 25,6% έχει την αντίθετη άποψη καθώς διαφωνεί με την πρόταση αυτή. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και συγκεκριμένα το 39,9% των ερωτηθέντων απάντησαν ουδέτερα.

Πίνακας 14: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες μεταξύ των σχολικών μονάδων.

Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας μεταξύ σχολικών μονάδων.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	9	5,4	5,4	5,4
Διαφωνώ	34	20,2	20,2	25,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	68	40,5	40,5	66,1
Συμφωνώ	36	21,4	21,4	87,5
Συμφωνώ απόλυτα	21	12,5	12,5	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, το 40,5% του δείγματος δηλώνει μέτριο βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά τη χρήση της τεχνολογίας για τις συνεργασίες μεταξύ των σχολικών μονάδων. Το 21,4% του δείγματος συμφωνεί με το γεγονός αυτό, ενώ το 12,5% του δείγματος συμφωνεί απόλυτα. Τη διαφωνία του

σχετικά με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας για τις συνεργασίες μεταξύ των σχολικών μονάδων, εξέφρασε το 25,6% του δείγματος.

Πίνακας 15: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας σε ότι αφορά τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τις συνεργασίες με άλλους οργανισμούς.

Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας με άλλους οργανισμούς (π.χ. με τοπικό μουσείο).

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	5	3,0	3,0	3,0
Διαφωνώ	61	36,3	36,3	39,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	73	43,5	43,5	82,7
Συμφωνώ	23	13,7	13,7	96,4
Συμφωνώ απόλυτα	6	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τα αποτελέσματα του πίνακα 11, διαπιστώθηκε ότι η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στις συνεργασίες με άλλους οργανισμούς, γίνεται σε μέτριο βαθμό σύμφωνα με την πλειοψηφία του δείγματος, δηλαδή το 43,5% των ερωτηθέντων, οι οποίοι ούτε συμφώνησαν αλλά ούτε και διαφώνησαν. Το 36,3% του δείγματος ωστόσο διαφώνησε με την πρόταση αυτή γεγονός που δείχνει ότι η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας σε αυτό τον τομέα είναι ακόμα αρκετά περιορισμένη.

Πίνακας 16: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τη συνεργασία με το οικείο περιβάλλον των εκπαιδευόμενων.

Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τη συνεργασία με το οικείο περιβάλλον των εκπαιδευόμενων.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	17	10,1	10,1	10,1
Διαφωνώ	45	26,8	26,8	36,9
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	71	42,3	42,3	79,2
Συμφωνώ	32	19,0	19,0	98,2
Συμφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος κράτησε ουδέτερη στάση αφού το 42,3% των ερωτηθέντων ούτε συμφώνησαν αλλά ούτε και διαφώνησαν. Το 36,9% δείχνει όσους διαφώνησαν με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για τη συνεργασία με το οικείο περιβάλλον των εκπαιδευόμενων, ένα μικρότερο ήταν το ποσοστό όσων συμφώνησαν.

Πίνακας 17: Συχνότητες με βάση την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

Στο σχολείο σας, οι ψηφιακές υποδομές υποστηρίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών (π.χ. ευρυζωνικό διαδίκτυο).

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	18	10,7	10,7	12,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	51	30,4	30,4	42,9
Συμφωνώ	65	38,7	38,7	81,5
Συμφωνώ απόλυτα	31	18,5	18,5	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Παρατηρούμε από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, ότι το 38,7% συμφώνησαν με το γεγονός της υποστήριξης της διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών ενώ το 18,5% συμφώνησε απόλυτα. Το 30,4% του δείγματος ήταν όσοι κράτησαν 3

στάση, ενώ μόνο το 12,5% αποτελεί αυτούς που διαφώνησαν με τη συγκεκριμένη πρόταση.

Πίνακας 18: Συχνότητες με βάση την ύπαρξη ψηφιακών συσκευών εντός σχολείου που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία.

Στο σχολείο μας, υπάρχουν ψηφιακές συσκευές που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	7	4,2	4,2	4,2
Διαφωνώ	40	23,8	23,8	28,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	71	42,3	42,3	70,2
Συμφωνώ	44	26,2	26,2	96,4
Συμφωνώ απόλυτα	6	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως διαπιστώθηκε από τα αποτελέσματα, το 42,3% του δείγματος, έδωσε ουδέτερη απάντηση ενώ το 29,8% συμφώνησε ότι στη σχολική τους μονάδα υπάρχουν ψηφιακές συσκευές που υποστηρίζουν τη διδασκαλία. Ωστόσο 28% των ερωτηθέντων διαφώνησαν με τη συγκεκριμένη συνθήκη.

Πίνακας 19: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη πρόσβασης στο διαδίκτυο για τη διδασκαλία και τη μάθηση

Στο σχολείο σας, υπάρχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο για διδασκαλία και μάθηση.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	13	7,7	7,7	7,7
Διαφωνώ	47	28,0	28,0	35,7
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	65	38,7	38,7	74,4
Συμφωνώ	31	18,5	18,5	92,9
Συμφωνώ απόλυτα	12	7,1	7,1	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε, ότι το 38,7% του δείγματος ούτε συμφωνεί αλλά ούτε διαφωνεί με την ύπαρξη της πρόσβασης στο διαδίκτυο. Το 35,7% των ερωτηθέντων διαφώνησαν, ενώ το 25,6% συμφώνησε ότι πράγματι είναι εφικτή η πρόσβαση στο διαδίκτυο για την ενίσχυση της διδασκαλίας και της μάθησης.

Πίνακας 20: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας της άμεσης τεχνικής υποστήριξης σε περίπτωση προβλήματος με τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Στο σχολείο σας, η τεχνική υποστήριξη είναι διαθέσιμη σε περίπτωση προβλημάτων με ψηφιακές τεχνολογίες.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	14	8,3	8,3	8,3
Διαφωνώ	68	40,5	40,5	48,8
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	70	41,7	41,7	90,5
Συμφωνώ	13	7,7	7,7	98,2
Συμφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως διαπιστώνουμε από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, η άμεση τεχνική υποστήριξη δεν είναι πάντοτε διαθέσιμη, καθώς το 48,8% του δείγματος διαφώνησαν με τη συγκεκριμένη πρόταση, ενώ το 41,7% ούτε συμφώνησε αλλά ούτε και διαφώνησε. Μόνο το 9,5% του δείγματος υποστήριξε την άμεση διαθεσιμότητα τεχνικής υποστήριξης στην περίπτωση προβλήματος.

Πίνακας 21: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη εγκατεστημένων συστημάτων προστασίας δεδομένων.

Στο σχολείο σας, υπάρχουν εγκατεστημένα συστήματα προστασίας δεδομένων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ	33	19,6	19,6	19,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	70	41,7	41,7	61,3
Συμφωνώ	62	36,9	36,9	98,2
Συμφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 19,6% του δείγματος διαφώνησε με την ύπαρξη εγκατεστημένων συστημάτων προστασίας δεδομένων, ενώ το 41,7% ούτε συμφώνησε αλλά ούτε και διαφώνησε. Αντιθέτως το 38,7% των ερωτηθέντων υποστήριξαν ότι πράγματι η σχολική τους μονάδα, είναι εξοπλισμένη με τα απαραίτητα συστήματα προστασίας δεδομένων.

Πίνακας 22: Συχνότητες με βάση την ύπαρξη ψηφιακών συσκευών προκειμένου να χρησιμοποιούν οι μαθητές όταν χρειάζεται.

Στο σχολείο σας, υπάρχουν ψηφιακές συσκευές, τις οποίες οι μαθητές/τριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν, όταν χρειάζεται.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	4	2,4	2,4	2,4
Διαφωνώ	13	7,7	7,7	10,1
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	55	32,7	32,7	42,9
Συμφωνώ	78	46,4	46,4	89,3
Συμφωνώ απόλυτα	18	10,7	10,7	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στη μελέτη, και συγκεκριμένα το 46,4%, είναι σύμφωνοι με την ύπαρξη ψηφιακών συσκευών επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν χρειάζεται από τους μαθητές. Το 10,5% του δείγματος συμφωνεί απόλυτα ενώ το 32,7% του δείγματος ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. Με τη διαθεσιμότητα ψηφιακών συσκευών για τους μαθητές διαφώνησε το 10,1% του δείγματος.

Πίνακας 23: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη φορητών συσκευών για να μπορούν να δανειστούν οι μαθητές στο σπίτι όταν χρειάζεται.

Στο σχολείο σας, υπάρχουν φορητές συσκευές που μπορούν οι μαθητές/τριες να δανειστούν για το σπίτι, αν χρειαστεί.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	12	7,1	7,1	7,1
Διαφωνώ	68	40,5	40,5	47,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	61	36,3	36,3	83,9
Συμφωνώ	22	13,1	13,1	97,0
Συμφωνώ απόλυτα	5	3,0	3,0	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις του δείγματος, το 47,6% διαφωνεί με τη διαθεσιμότητα φορητών συσκευών με σκοπό να δανείζονται οι μαθητές. Το 36,3% του δείγματος ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, ενώ το 16,1% ήταν εκείνοι οι οποίοι συμφώνησαν ότι πράγματι υπάρχουν διαθέσιμες φορητές συσκευές για να δανείζονται οι μαθητές στο σπίτι όποτε κρίνεται απαραίτητο.

Πίνακας 24: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την εφαρμογή μέτρων για την αναγνώριση των προκλήσεων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Εφαρμογή μέτρων αναγνώρισης των προκλήσεων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	55	32,7	32,7	34,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	80	47,6	47,6	82,1
Συμφωνώ	24	14,3	14,3	96,4
Συμφωνώ απόλυτα	6	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 47,6% του δείγματος, δήλωσε ότι εφαρμόζονται μέτρα για την αναγνώριση των προκλήσεων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας σε μέτριο βαθμό, ενώ το 34,5% του δείγματος διαφώνησε με τη συγκεκριμένη παραδοχή. Αντίθετα το 17,9% των ερωτηθέντων συμφώνησε με την ύπαρξη των συγκεκριμένων μέτρων τα οποία ρυθμίζουν τις προκλήσεις της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες, τους κοινωνικούς αλλά και τους οικονομικούς παράγοντες.

Πίνακας 25: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας την προώθηση της ανάπτυξης προγραμμάτων μικτής μάθησης.

Προωθείται η ανάπτυξη προγραμμάτων μεικτής μάθησης (συνδυασμός συμβατικών διδακτικών τεχνικών και μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης).

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	4	2,4	2,4	2,4
Διαφωνώ	51	30,4	30,4	32,7

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	78	46,4	46,4	79,2
Συμφωνώ	31	18,5	18,5	97,6
Συμφωνώ απόλυτα	4	2,4	2,4	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 46,4% του δείγματος, κρίνει ότι τα συγκεκριμένα προγράμματα αναπτύσσονται σε μέτριο βαθμό, ενώ 32,8% των ερωτηθέντων διαφώνησαν με την άποψη αυτή. Ωστόσο το 20,9% του δείγματος συμφώνησε με την πράγματι προωθείται η ανάπτυξη των συγκεκριμένων προγραμμάτων.

Πίνακας 26: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με το κατά πόσον μαθητές μπορούν να χρησιμοποιούν τις δικές τους φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

Στο σχολείο σας, οι μαθητές φέρνουν και χρησιμοποιούν τις δικές τους φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	51	30,4	30,4	30,4
Διαφωνώ	96	57,1	57,1	87,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	10,7	10,7	98,2
Συμφωνώ	3	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 87,5% του δείγματος είτε διαφώνησε είτε διαφώνησε απόλυτα με την πρόταση ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν τις δικές τις φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Το 10,7% του δείγματος έδωσε ουδέτερη απάντηση.

Πίνακας 27: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την υποστήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών από τους φυσικούς χώρους.

Στο σχολείο σας, οι φυσικοί χώροι υποστηρίζουν τη διδασκαλία και μάθηση με ψηφιακές τεχνολογίες.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	25	14,9	14,9	14,9
Διαφωνώ	78	46,4	46,4	61,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	56	33,3	33,3	94,6
Συμφωνώ	6	3,6	3,6	98,2
Συμφωνώ απόλυτα	3	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Σύμφωνα με το 61,3% του δείγματος, οι φυσικοί χώροι στο σχολείο δεν υποστηρίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση με τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας. Το 33,3% του δείγματος έδωσε δεύτερη απάντηση, ενώ μόνο το 5,4% των ερωτηθέντων συμφώνησαν ότι οι φυσικοί χώροι του σχολείου ενισχύουν τη διδασκαλία και τη μάθηση μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών.

Πίνακας 28: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την πρόσβαση των μαθητών που χρήζουν ειδικής υποστήριξης σε υποβοηθητικές τεχνολογίες.

Στο σχολείο σας, μαθητές που χρειάζονται ειδική υποστήριξη, έχουν πρόσβαση σε υποβοηθητικές τεχνολογίες

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	14	8,3	8,3	8,3
Διαφωνώ	80	47,6	47,6	56,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	59	35,1	35,1	91,1
Συμφωνώ	15	8,9	8,9	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, προκύπτει ότι το 47,6% του δείγματος διαφωνεί με την ύπαρξη πρόσβασης υποβοηθητικές τεχνολογίες, ενώ το 8,3% του δείγματος διαφωνεί απόλυτα. Το 35,1% των ερωτηθέντων ούτε συμφώνησαν αλλά

ούτε και διαφώνησαν, ενώ μόνο το 8,9% του δείγματος συμφώνησε με την ύπαρξη πρόσβασης σε υποβοηθητικές τεχνολογίες.

Πίνακας 29: Συχνότητες με βάση το βαθμό συμφωνίας με την ύπαρξη online βιβλιοθηκών και αποθετηρίων με υλικό διδασκαλίας και μάθησης.

<i>Στο σχολείο σας υπάρχουν on line βιβλιοθήκες ή αποθετήρια με υλικό διδασκαλίας και μάθησης (εκπαιδευτικό υλικό)</i>				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	21	12,5	12,5	12,5
Διαφωνώ	58	34,5	34,5	47,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	76	45,2	45,2	92,3
Συμφωνώ	13	7,7	7,7	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 45,2% του δείγματος δεν συμφώνησε, ούτε διαφώνησε με την ύπαρξη online βιβλιοθηκών αλλά και αποθετηρίων όπου θα παρέχεται υλικό διδασκαλίας και μάθησης. Το 47% του δείγματος ωστόσο διαφώνησε με την ύπαρξη των συγκεκριμένων περιοχών ενώ μόνο το 7,7% όσων ερωτήθηκαν, φάνηκε να συμφωνεί.

Στη συνέχεια της στατιστικής ανάλυσης των ερωτημάτων που απαντήθηκαν, υπολογίζονται και παρουσιάζονται τα βασικότερα περιγραφικά μέτρα για τα εξεταζόμενα φαινόμενα και ζητήματα που αφορούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών σε ότι αφορά την εφαρμογή της ψηφιακής τεχνολογίας και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις σχολικές μονάδες. Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζονται:

- η μέση τιμή
- η τυπική απόκλιση
- η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή για κάθε ένα από τα υπό μελέτη ερωτήματα, όπως προέκυψαν από την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.

Πίνακας 30: Περιγραφικά χαρακτηριστικά των δηλώσεων των εκπαιδευτικών

	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Ερώτηση 1 για τη Σχολική Ηγεσία	1	5	2,91	,914
Ερώτηση 2 για τη Σχολική Ηγεσία	1	5	3,08	,948
Ερώτηση 3 για τη Σχολική Ηγεσία	1	5	3,46	,908
Ερώτηση 4 για τη Σχολική Ηγεσία	1	4	2,63	,747
Ερώτηση 5 για τη Σχολική Ηγεσία	1	5	3,24	,815
Ερώτηση 6 για τη Σχολική Ηγεσία	1	5	3,15	,866
Ερώτηση 1 για τη Συνεργασία	1	5	3,18	,857
Ερώτηση 2 για τη Συνεργασία	2	5	3,29	,712
Ερώτηση 3 για τη Συνεργασία	1	5	3,08	,882
Ερώτηση 4 για τη Συνεργασία	1	5	3,15	1,055
Ερώτηση 5 για τη Συνεργασία	1	5	2,79	,849
Ερώτηση 6 για τη Συνεργασία	1	5	2,76	,938
Ερώτηση 1 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	3,61	,966
Ερώτηση 2 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	3,01	,902
Ερώτηση 3 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,89	1,027
Ερώτηση 4 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,54	,825
Ερώτηση 5 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	2	5	3,21	,773
Ερώτηση 6 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	3,55	,874
Ερώτηση 7 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,64	,904
Ερώτηση 8 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,85	,816
Ερώτηση 9 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,88	,818
Ερώτηση 10 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	4	1,84	,678
Ερώτηση 11 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	5	2,31	,833
Ερώτηση 12 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	4	2,45	,772
Ερώτηση 13 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1	4	2,48	,811

Στη συνέχεια της ανάλυσης, πραγματοποιήθηκε προσπάθεια να εξεταστεί η επίδραση των βασικότερων από τα δημογραφικά στοιχεία στις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη μελέτη. Για το σκοπό αυτό έγινε χρήση των κατάλληλων στατιστικών κριτηρίων.

Με στόχο τον εντοπισμό των πιθανών διαφορών ανάμεσα στις απαντήσεις ανδρών και γυναικών όσον αφορά τα ερωτήματα και τα χαρακτηριστικά που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη, εφαρμόστηκε ο κατάλληλος έλεγχος για κάθε μεταβλητή, με τη βοήθεια του στατιστικού κριτηρίου του **t-test**. Μέσω του συγκεκριμένου ελέγχου, είναι εύκολο να ελεγχθεί αν οι μέσες τιμές κάθε μεταβλητής διαφέρουν στατιστικά σημαντικά ανάμεσα στα δύο φύλα. Σε κάθε έλεγχο εξετάζεται η ισχύς της παρακάτω μηδενικής υπόθεσης (H_0), έναντι της εναλλακτικής (H_a):

H_0 : Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική απόκλιση στη μέση τιμή της υπό μελέτη μεταβλητής ανάμεσα στα δύο φύλα.

H_a : Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στη μέση τιμή της υπό μελέτη μεταβλητής ανάμεσα στα δύο φύλα.

Πίνακας 31: Έλεγχος διαφορών στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με το φύλο.

	T statistic	P value	Διαφορά Μέσων
Ερώτηση 1 για τη Σχολική Ηγεσία	,398	,691	,063
Ερώτηση 2 για τη Σχολική Ηγεσία	,810	,419	,133
Ερώτηση 3 για τη Σχολική Ηγεσία	-,638	,524	-,100
Ερώτηση 4 για τη Σχολική Ηγεσία	1,154	,250	,149
Ερώτηση 5 για τη Σχολική Ηγεσία	-,260	,796	-,037
Ερώτηση 6 για τη Σχολική Ηγεσία	,829	,408	,124
Ερώτηση 1 για τη Συνεργασία	-1,461	,146	-,216
Ερώτηση 2 για τη Συνεργασία	2,107	,057	,257
Ερώτηση 3 για τη Συνεργασία	,086	,931	,013
Ερώτηση 4 για τη Συνεργασία	,144	,886	,026
Ερώτηση 5 για τη Συνεργασία	-,844	,400	-,124
Ερώτηση 6 για τη Συνεργασία	,225	,822	,037
Ερώτηση 1 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,500	,618	,084
Ερώτηση 2 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,278	,782	,043
Ερώτηση 3 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	-2,582	,011	-,451
Ερώτηση 4 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,436	,664	,062
Ερώτηση 5 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	-,130	,897	-,017
Ερώτηση 6 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,106	,916	,016
Ερώτηση 7 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1,816	,071	,282
Ερώτηση 8 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	-,456	,649	-,065
Ερώτηση 9 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,100	,920	,014
Ερώτηση 10 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,866	,388	,102
Ερώτηση 11 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,158	,875	,023
Ερώτηση 12 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,776	,439	,104
Ερώτηση 13 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,814	,417	,114

Από τα αποτελέσματα που προκύπτουν μέσω των στατιστικών ελέγχων με την εφαρμογή του στατιστικού κριτηρίου t-test, παρατηρούμε ότι αν και στην πλειοψηφία των μεταβλητών, το φύλο των συμμετεχόντων **δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά** την απάντηση των μαθητών που ερωτήθηκαν, υπάρχουν ωστόσο ορισμένες μεταβλητές που αποτελούν εξαίρεση. Συγκεκριμένα:

Για τη μεταβλητή που εξετάζει αν *υπάρχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο για διδασκαλία και μάθηση*. (**t-test=-2.58** και **p-value=0.011**), διαπιστώνουμε ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνούν λιγότερο με την ύπαρξη πρόσβασης στο διαδίκτυο για τη διδασκαλία.

Προκειμένου να εξεταστεί και η επίδραση της ηλικίας στις απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στη μελέτη, πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος **ανάλυσης διακύμανσης** για κάθε μεταβλητή με τη χρήση του στατιστικού κριτηρίου F.H υπόθεση η οποία εξετάστηκε σε κάθε έναν από τους ελέγχους που διεξήχθησαν ήταν:

H₀: Δεν υπάρχει απόκλιση στις μέσες τιμές της υπό μελέτη μεταβλητής ανάμεσα στα ηλικιακά επίπεδα.

H_a: Υπάρχει διαφορά στις μέσες τιμές της υπό μελέτη μεταβλητής ανάμεσα στα ηλικιακά επίπεδα.

Πίνακας 32: Έλεγχος διαφορών στις δηλώσεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα.

	FStatistic	P value
Ερώτηση 1 για τη Σχολική Ηγεσία	,705	,551
Ερώτηση 2 για τη Σχολική Ηγεσία	,042	,988
Ερώτηση 3 για τη Σχολική Ηγεσία	1,434	,235
Ερώτηση 4 για τη Σχολική Ηγεσία	,332	,802
Ερώτηση 5 για τη Σχολική Ηγεσία	,341	,796
Ερώτηση 6 για τη Σχολική Ηγεσία	2,093	,103
Ερώτηση 1 για τη Συνεργασία	1,531	,209
Ερώτηση 2 για τη Συνεργασία	1,398	,245
Ερώτηση 3 για τη Συνεργασία	,589	,623
Ερώτηση 4 για τη Συνεργασία	1,149	,331
Ερώτηση 5 για τη Συνεργασία	1,699	,169
Ερώτηση 6 για τη Συνεργασία	1,813	,147
Ερώτηση 1 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	2,694	,051
Ερώτηση 2 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	4,055	,008
Ερώτηση 3 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,645	,587
Ερώτηση 4 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	2,559	,057
Ερώτηση 5 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,363	,780
Ερώτηση 6 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,958	,414
Ερώτηση 7 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	2,389	,071
Ερώτηση 8 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,825	,482
Ερώτηση 9 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1,105	,349
Ερώτηση 10 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1,082	,358
Ερώτηση 11 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,131	,942
Ερώτηση 12 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	,995	,397
Ερώτηση 13 για τις Ψηφιακές Δυνατότητες της Σχολικής Μονάδας	1,839	,142

Όπως προέκυψε και στα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα, ***η ηλικία παίζει στατιστικά σημαντικό ρόλο*** στις απόψεις των εκπαιδευτικών ***μόνο στο ερώτημα*** που εξετάζει τη ***χρήση ψηφιακών συσκευών για τη διδασκαλία***. (Fstatistic=4.055 και pvalue=0.008).

Συμπεράσματα

Οι ανάγκες της σύγχρονης εποχής, επιβάλλουν την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής πολιτικής των μαθητών αλλά και την εύρεση νέων τρόπων προετοιμασίας για την ένταξή τους στην κοινωνία και την κατάλληλη προετοιμασία τους για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Οι μαθητές πρέπει να αποκτήσουν κριτική και δημιουργική σκέψη, μέσα από την αυτομάθηση και ενεργή τους εμπλοκή στις νέες τεχνολογίες που αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Εξίσου σημαντική κρίνεται η ορθή αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. για την ανάπτυξη της ουσιαστικής επικοινωνίας και συνεργασίας όπου σύμφωνα με τους Ράπτη και Ψαρά (2015) θεωρείται, ένα χαρακτηριστικό που μπορεί να κάνει τη θετική διαφορά σε κρίσιμες καταστάσεις και στην ανάπτυξη κοινωνικού/διανοητικού κεφαλαίου (Ράπτης & Ψαράς, 2015).

Η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, η καλλιέργεια του αισθήματος της συνεργασίας, του ομαδικού πνεύματος, της επικοινωνίας και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, επιτυγχάνεται και μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκτά ολοένα και περισσότερο μεγαλύτερο έδαφος στον κλάδο της εκπαίδευσης και μάλιστα η συνεργασία, η επικοινωνία και οι ψηφιακές δεξιότητες είναι σημαντικές δεξιότητες τόσο για τους μαθητές για να μάθουν με ενεργητικό τρόπο και να αποκτήσουν αυτονομία, όσο και για τα εκπαιδευτικά στελέχη που μέσα από την αποτελεσματική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. μπορούν να βελτιώσουν, να διευκολύνουν και να αναβαθμίσουν την υλοποίηση του εκπαιδευτικού τους έργου. Ωστόσο, απαραίτητη προϋπόθεση για την ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε στα σχολεία είναι οι εκπαιδευτικοί να διαθέτουν τα κατάλληλα ψηφιακά προσόντα, δηλαδή να έχουν λάβει την αναγκαία επιμόρφωση και κατάρτιση στη χρήση των νέων τεχνολογιών ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν ως προς τον χειρισμό των ψηφιακών εργαλείων και μέσων με σκοπό να ανταποκριθούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η ενσωμάτωση και χρήση των Τ.Π.Ε. στον χώρο της εκπαίδευσης, δεν ενισχύει μόνο τη διαδικασία της μάθησης, αλλά και την εκπαιδευτική διοίκηση καθώς διευκολύνει πλήθος λειτουργιών των σχολικών μονάδων, συμβάλλει στην οργάνωση και τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, ενώ ανοίγει νέες οδούς για την διασύνδεση πολλών σχολικών μονάδων μεταξύ τους, την επικοινωνία και την αμοιβαία συνεργασία, αλλά επιτρέπει και το άνοιγμά τους στην ευρύτερη κοινότητα αναδεικνύοντας το

εκπαιδευτικό τους έργο. Επίσης, η εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, φαίνεται πως βοηθά τους μαθητές να ενεργοποιηθούν, να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν και να λειτουργήσουν μεταγνωστικά, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν χρήσιμες ψηφιακές δεξιότητες, καθώς αποκτούν εφόδια κατάλληλα για να διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους αλλά και να είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Ολοκληρώνοντας τη θεωρητική ανασκόπηση καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι υψίστης σημασίας στις μέρες μας, οι εκπαιδευτικοί να κατέχουν ψηφιακές δεξιότητες προκειμένου να μπορούν να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις που προστάζει η νέα πραγματικότητα, να έχουν προσαρμοστικότητα και να εξελίσσονται ατομικά και οι ίδιοι μέσα από αυτές. Οι Τ.Π.Ε. είναι γεγονός ότι στην πράξη διευκολύνουν την καθημερινότητα των εκπαιδευτικών στην επιτέλεση του εκπαιδευτικού τους έργου και στην παροχή ποιοτικότερης μαθησιακής διαδικασίας. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ένας τρόπος για την ενδυνάμωση και αναβάθμιση των ψηφιακών τους δεξιοτήτων.

Επιπροσθέτως, ολοκληρώνοντας την ανάλυση των απαντήσεων που συλλέχθηκαν από το δείγμα της μελέτης, οδηγούμαστε σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με το βαθμό εφαρμογής των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών στις σχολικές κοινότητες, αλλά και τις δεξιότητες των ατόμων τα οποία στελεχώνουν τον εκπαιδευτικό τομέα στους σύγχρονους εκπαιδευτικούς τομείς. Παράλληλα, μας δόθηκε η ευκαιρία να διαπιστώσουμε σε ποιο βαθμό εφαρμόζεται η τακτική της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αλλά και ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή της συγκεκριμένης τακτικής.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, η ψηφιακή στρατηγική εκπαίδευσης, αποτελεί στρατηγική η οποία εφαρμόζεται πλέον αρκετά συχνότερα σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, αν και ακόμα η εφαρμογή της πραγματοποιείται σε μέτριο βαθμό. Η διεύθυνση της εκάστοτε μονάδας, εμπλέκεται σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της ψηφιοποίησης των μεθόδων διδασκαλίας, ενώ προσφέρει στις περισσότερες περιπτώσεις την απαραίτητη στήριξη στους εκπαιδευτικούς ώστε να δοκιμάζουν χωρίς ενδοιασμούς καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας οι οποίες βασίζονται στη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση της διδασκαλίας με τη χρήση των σύγχρονων ψηφιακών μέσων, αποτελεί η ύπαρξη του

απαραίτητου χρόνου, γεγονός που υφίσταται σε μέτριο βαθμό όπως φάνηκε από τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν.

Με την ολοένα αυξανόμενη εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία, η εφαρμογή ορισμένων κανόνων σε ότι αφορά τη χρήση αδειών κατά τη διδασκαλία αποτελεί βασική προϋπόθεση πλέον και θα πρέπει να ενταθεί με την πάροδο του χρόνου.

Ταυτόχρονα, η συνεχής κατάρτιση του προσωπικού το οποίο στελεχώνει τον τομέα της εκπαίδευσης, θεωρείται ολοένα και πιο επιτακτική καθώς η τεχνολογία και ο ψηφιακός κόσμος, αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας. Αν και παρατηρείται βελτίωση σε ότι αφορά το βαθμό κατάρτισης, διαπιστώθηκε μέσα από τις απόψεις των συμμετεχόντων, ότι οι ελλείψεις είναι ακόμα αισθητές. Η ολοκληρωμένη κατάρτιση, κρίνεται σκόπιμο να συνδυάζεται και με την απαραίτητη συνεργασία μεταξύ των μελών της εκπαίδευσης.

Σε αρκετά μεγάλο βαθμό φαίνεται πως απασχολεί πλέον τους εκπαιδευτικούς το ζήτημα της χρήσης ψηφιακών μέσων σε ότι αφορά τη διαδικασία της διδασκαλίας, καθώς οι συζητήσεις μεταξύ των μελών της εκάστοτε σχολικής μονάδας, είναι αρκετά συχνές. Παράλληλα, η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών συνεισφέρει και στις συνεργασίες τόσο μεταξύ των σχολικών μονάδων όσο και ανάμεσα στις μονάδες και άλλους οργανισμούς όπως τα πολιτιστικά ιδρύματα.

Αρκετά μοιρασμένες είναι οι απόψεις σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών κατά τη διδασκαλία, καθώς από τις απαντήσεις που προέκυψαν, φαίνεται πως η χρήση τους είναι σε μέτριο ακόμη βαθμό διαδεδομένη. Οι μαθητές δε φέρνουν συχνά τις δικές τους φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια του μαθήματος, αλλά ούτε και δανείζονται στο σπίτι συσκευές από το σχολείο.

Ανάλογα είναι και τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν σχετικά με την πρόσβαση στο διαδίκτυο, προκειμένου να διεκπεραιωθεί η διαδικασία της διδασκαλίας αλλά και να ενισχυθεί η μάθηση. Αισθητά περισσότερες δυσκολίες προκύπτουν σε ό,τι αφορά την τεχνική υποστήριξη σε περίπτωση πιθανών προβλημάτων σχετικών με τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Γίνεται έτσι κατανοητό ότι σε αρκετές περιπτώσεις δεν πληρούνται οι κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να αντιμετωπιστούν άμεσα τα όποια τεχνικά προβλήματα

προκύψουν παρόλο που σε σημαντικό βαθμό επιβεβαιώνεται η διαθεσιμότητα ψηφιακών συσκευών για να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές σε περίπτωση που χρειαστεί. Η προώθηση προγραμμάτων μικτής μάθησης τα οποία θα συνδυάζουν τις συμβατικές διδακτικές μεθόδους με τις μεθόδους εξ αποστάσεως εκπαίδευσης βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο, ενώ σημαντικής βελτίωσης χρήζουν και οι φυσικοί χώροι του σχολικού περιβάλλοντος, προκειμένου να υποστηρίξουν την εκμάθηση και τη διδασκαλία μη τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.

Συνεπώς, σε ότι αφορά το ερευνητικό ερώτημα που εξετάζει *ποιος είναι ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας στην ανάπτυξη των ψηφιακών δυνατοτήτων στις σχολικές μονάδες των εκπαιδευτικών* καταλήγουμε ότι οι διευθυντές και οι διευθύντριες σχολικών μονάδων είναι πρόσωπα κλειδιά για τη σχολική βελτίωση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων οι οποίοι θα συμβάλουν στην αποτελεσματική επικοινωνία, στη στοχευμένη συνεργασία, στην επίλυση προβλημάτων και στην υιοθέτηση αλλαγών.

Αναφορικά με το βαθμό συμφωνίας των εκπαιδευτικών σχετικά με τη *συνεργασία που υπάρχει στη σχολική μονάδα σε ότι αφορά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών*, συμπεραίνουμε ότι γίνονται έντονες προσπάθειες, προκειμένου να επιτευχθεί μία συνεχής και ομαλή συνεργασία μεταξύ των μελών των σχολικών μονάδων στα ζητήματα των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών. Ο διαρκώς επιταχυνόμενος ρυθμός με τον οποίο οι σύγχρονες τεχνολογίες αποτελούν κομμάτι της καθημερινής ζωής σε όλους τους τομείς, επιτάσσει την αδιάκοπη συνεργασία των μελών κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Αν και το στόχο αυτό επιτυγχάνουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό οι εκπαιδευτικοί, υπάρχουν ακόμα αρκετά περιθώρια βελτίωσης προκειμένου να αξιοποιηθούν στο βέλτιστο τα οφέλη μιας ολοκληρωμένης και υγιούς συνεργασίας μεταξύ των μελών κάθε εκπαιδευτικής μονάδας.

Απαντώντας στο ερώτημα που εξετάζει *ποιος είναι ο βαθμός συμφωνίας των εκπαιδευτικών αναφορικά με τις υποδομές και τον εξοπλισμό των σχολικών μονάδων*, διαπιστώθηκαν ορισμένες ελλείψεις, τόσο σε ότι αφορά τον διαθέσιμο εξοπλισμό των μονάδων αλλά κυρίως και σε ότι έχει να κάνει με τις υποδομές και τις προδιαγραφές τους, ώστε να μπορέσουν να υποστηρίξουν στο μέγιστο τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η *χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών κατά τη διδασκαλία αλλά και κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, διέπεται ως ένα βαθμό ομαλά, όπως φάνηκε από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί, ενώ το εγχείρημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών.

Αναφορικά με *το φύλο και την ηλικία των εκπαιδευτικών*, δεν εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ανδρών και γυναικών εκπαιδευτικών ή μεταξύ των ηλικιακών ομάδων σχεδόν σε όλες τις προτάσεις.

Συνοψίζοντας, καταλήγουμε σε ορισμένες προτάσεις προκειμένου να επιτευχθεί η βελτίωση της χρήσης των ψηφιακών τεχνολογιών αλλά και να αξιοποιηθεί με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο η διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- Ο ρόλος της διεύθυνσης θα πρέπει να διατηρείται ενεργός καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής περιόδου, υποστηρίζοντας νέους τρόπους διδασκαλίας και εισάγοντας καινοτόμες μεθόδους διεκπεραίωσης της διαδικασίας της μάθησης.
- Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους οφείλουν να βρίσκονται σε διαρκή αναζήτηση σε ότι αφορά τις εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας που θα περιλαμβάνουν τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών. Η ενημέρωση αλλά και η επιμόρφωση σχετικά με τις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας.
- Τα μέλη του εκάστοτε εκπαιδευτικού ιδρύματος, προτείνεται να συζητούν σε τακτά χρονικά διαστήματα, τα οφέλη των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, αλλά και τις ελλείψεις όπως και τις ανάγκες του υφιστάμενου εκπαιδευτικού προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατό να εντοπιστούν οι αδυναμίες της εκπαιδευτικής διαδικασίας και να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα οφέλη της σύγχρονης τεχνολογίας, στον εκπαιδευτικό τομέα.
- Σημαντική μπορεί να αποβεί και η συνεισφορά της πολιτείας, παρέχοντας όποτε είναι απαραίτητο τη στήριξη για τον εξοπλισμό των μονάδων, τόσο με τις απαραίτητες τεχνολογικές συσκευές, όσο και με την αναβάθμιση των υποδομών προκειμένου να μπορούν να υποστηρίξουν τόσο τη διδασκαλία με βάση τις σύγχρονες μεθόδους, όσο και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Ως ένα γενικό συμπέρασμα μπορεί να ειπωθεί πως υπάρχει μεγάλο περιθώριο να αναπτυχθούν οι ψηφιακές δεξιότητες των σχολικών μονάδων, ιδιαίτερα στο πεδίο που σχετίζεται με τις υποδομές και την τεχνολογία των εκπαιδευτικών μονάδων. Επίσης, οι

εκπαιδευτικοί καλούνται να αξιολογούν διαρκώς τις δικές τους ψηφιακές δεξιότητες, πράγμα το οποίο αναδεικνύει την ανάγκη για επανεκπαίδευση στις ψηφιακές δεξιότητες.

Επιλογικά, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εστιάζουν με ευθύνη της πολιτείας και τη δική τους επιθυμία, στην επανειδίκευση και στον επαναπροσανατολισμό της επαγγελματικής τους ανάπτυξης αλλά και της τεχνολογικής τους εκπαίδευσης με σκοπό να μπορούν να ανταπεξέλθουν στο δυναμικά μεταβαλλόμενο εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της σχολικής μονάδας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση:

Δημητρακοπούλου, Α. (2003). Διαστάσεις αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Ελληνική Εκπαίδευση-Υπάρχουσα κατάσταση και ενέργειες Βελτίωσης. Στο Τζιμόπουλος (Επιμ). Πρακτικά 2ου Πανελλήνιο συνέδριο των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ: "Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη", Σύρος 9, 10 και 11 Μαΐου 2003, Τόμος Α, σελ. 30-41.

Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008). *Εκπαιδευτική Διοίκηση και Οργανωσιακή Συμπεριφορά*. Αθήνα: Ίων.

Αλιμήσης, Δ. (2003). *Ο Υπολογιστής ως εργαλείο Παραγωγικότητας, Πληροφόρησης και Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*. Εργαστηριακός Οδηγός για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας. Αθήνα: ΙΩΝ.

Αναστασιάδης, Π. (2003). Διαμόρφωση πλαισίου για την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. *Επιστημονικό Βήμα*, 2: 44-54.

Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5-32. <https://doi.org/10.12681/jode.9809>

Αρβανίτη Ε., (2013). Εκπαιδευτικές κοινότητες πρακτικής και επαγγελματική μάθησ η στο νέο σχολείο, *εκπ@ιδευτικός κύκλος*, 1(1), 8-29.

Βαγγελάτος, Α. Φώσκολος, Φ. & Κομνηνός, Θ. (2011). Εισαγωγή ΤΠΕ στα Σχολεία: ο Παράγοντας «Εκπαιδευτικός». 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο "Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία". 28-30 Απριλίου. Πάτρα. Ανακτήθηκε 20/12/2012, από <http://www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings/1-0095.pdf>

Βογιατζόγλου, Χ. Α., και Τζιομάκας, Θ. (2005). *Η έννοια, ο ρόλος και η συμπεριφορά του ηγέτη μέσα στην επιχείρηση*. Πτυχιακή Εργασία. Πρέβεζα: ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο στο https://aropthetirio.lib.uoi.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/900/log_20050095.pdf?sequence=3 [Τελευταία πρόσβαση: 5 Αυγούστου 2022].

Γεωργίου, Στ. (2000). *Σχέση σχολείου-οικογένειας και ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Δαγδιλέλης, Β. (2005). Η Πληροφορική στην Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης- Πληροφορική και στελέχη της Εκπαίδευσης. Στο Α. Καψάλης (2005) (επιμ.), Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων, σ. 213 - 230. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Δαπόντες, Ν., Ιωάννου, Σ., Μαστρογιάννης, Ι., Τζιμόπουλος, Ν., Τσοβόλας, Σ. & Αλλάς, Α. (2003). Ο δάσκαλος δημιουργός, Προτάσεις για διδακτική αξιοποίηση του MicroWorlds Pro στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Δασκαλάκη, Ν., Δρόσος, Β., & Κυριακίδης, Α. (2002). *Συνεργασία σχολείου και οικογένειας: θεωρητικές προσεγγίσεις, ερευνητικά δεδομένα και προτάσεις*. Στο Γ. Καψάλης & Α. Κατσίκης (Επιμ.). Σχολική γνώση και διδασκαλία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αναλυτικό πρόγραμμα και εκπαιδευτική πραγματικότητα (σ.σ.205-215). Ιωάννινα.

Διάδραση, Αθήνα.

Ηλιάδη, Α. (2014). Ο ρόλος του διευθυντή σχολικής μονάδας στην εκπόνηση καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στην εν γένει δημιουργική λειτουργία του σχολείου, όπως ανακτήθηκε την 20 Ιουνίου, 2022 από το διαδίκτυο http://gataros1.blogspot.gr/2014/10/blog-post_65.html

Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Κολέρδα, Σ., Σαραφίδου, Κ. & Σπυριδάκης, Α. (2013). Η ανάγκη επιμόρφωσης του Διευθυντή Σχολικής Μονάδας στις ΤΠΕ. Εκπαιδευτικός Κύκλος, 1 (1), 83 - 99.

Κουστουράκης, Γ. & Παναγιωτόπουλος, Χ. (2008). Οι ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: επιδράσεις και προβλήματα από την προσπάθεια της εφαρμογής τους στην παιδαγωγική πράξη. Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής», (σ. 425 - 434), Πάτρα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών

Κουτούζης, Μ. (2013). *Διαρροή από τις δομές της δια βίου εκπαίδευσης ενηλίκων. Έρευνα για ένα αθέατο πρόβλημα*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ

Κυνηγός Χ., Ξένου Ν., (2000): «Νέες Πρακτικές με Νέα Εργαλεία στην Τάξη: Κατάρτιση Επιμορφωτών για τη Δημιουργία Κοινοτήτων Αξιοποίησης των ΝΤ στο Σχολείο». 2ο Συνέδριο Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση, Πάτρα, Οκτώβριος 2000.

Λακασάς, Α. (2020). Νέο σύστημα επιλογής στελεχών στην εκπαίδευση. Η Καθημερινή. Διαθέσιμο στο Νέο σύστημα επιλογής στελεχών στην εκπαίδευση | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (kathimerini.gr) [Τελευταία πρόσβαση: 7 Ιουλίου 2022].

Λαλούμη – Βιδάλη, Ε. (2008). *Ανθρώπινες σχέσεις & επικοινωνία στην προσχολική εκπαίδευση, από την θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Σύγχρονες Εκδόσεις.

Μάνεση, Σ. (2016). Απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής για την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην εκπαίδευση. *Έρευνα,*

Μαραγκός Κ., Γρηγοριάδου Μ., (2004), «Διερεύνηση των χαρακτηριστικών των κινήτρων και της δυναμικής χρήσης των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στη μαθησιακή διαδικασία», πρακτικά 4ου Πανελλήνιου συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθήνας, 29/9 -3/10/04, τόμος Α σελ. 103-112.

Ματσαγγούρας, Η. (1998). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Μαυρίδου, Ε. (2021). *Ηλεκτρονική διακυβέρνηση και εφαρμογή της στη διοίκηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Διπλωματική εργασία στο πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου.

Μειμάρης Μ., (2002). Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση: Εμπειρία και Προβληματισμοί μιας Διαδρομής. Στο Δημητρακοπούλου (επιμ.) Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή, Ρόδος 26-29 Σεπτεμβρίου 2002, τόμος Α, σελ. 511-522.

Μήτκας, Κ., Τσουλής, Μ. & Πόθος, Δ. (2014). Αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Ο Ρόλος της σχολικής μονάδας. Μελέτη Περίπτωσης. Πρακτικά 3ου Πανελλήνιου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών στη διδακτική πράξη», (σ. 233 - 246), 4 - 6 Απριλίου, Νάουσα.

Μουζάκης, Χ. (2008). Εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας: Η πιλοτική εφαρμογή του EPICT License στην Ελλάδα. Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση, 1 (1), 91-118. Ανακτήθηκε 11/07/2022, από <http://earthlab.uoi.gr/thete/index.php/thete/issue/view/6>

Μπάκας, Θ. (2009). Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Εκπαίδευσης (Τ.Π.Ε.), στη διοικητική υποστήριξη των σχολείων. Στο Φ. Γούσιας (επιμ.) (2009) Πρακτικά 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου της Επιστημονικής Ένωσης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση (Ε.Ε.Ε.Π. - ΔΤΠΕ), σελ. 171 - 183.

Μπαλτογιάννης, Σ., Τίκβα, Χ. & Μαλαθούνη, Ζ. (2012). Ποιότητα στη Σχολική Ηγεσία -Ανάπτυξη Διαδικτυακής Πλατφόρμας Ενημέρωσης έπειτα από Διεξαγωγή Διάγνωσης Γνώσης. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση: Τάσεις και Προοπτικές». Β΄ Τόμος, (σ. 486 - 497), 11 - 13 Μαΐου 2012, Αθήνα.

Μπίκος, Κ. & Τζιφόπουλος, Μ. (2011). Εκπαιδευτικοί και ΤΠΕ: διευκολυντές και εμπόδια στη χρήση ψηφιακών εφαρμογών στη σχολική τάξη. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο "Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία". 28-30 Απριλίου. Πάτρα. Ανακτήθηκε 7/07/2022, από <http://www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings/1-0585.pdf>

Μπουραντάς, Δ. (2005). *Ηγεσία: Ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας*. Αθήνα: Κριτική.

Νάκος, Κ. (2009). Ο ρόλος του Διευθυντή και η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών στην άσκηση της Διοίκησης των Σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Εισήγηση στην ΑΣΠΑΙΤΕ Ιωαννίνων: «Ο Διευθυντής Σχολικής Μονάδος και οι Νέες Τεχνολογίες», 8 - 9 Μαΐου 2009, όπως ανακτήθηκε την 10 Ιουνίου, 2022 από το διαδίκτυο <http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/17Afises/nakos/nakos.pdf>

Παπασταματίου, Ν. (2008). Η χρήση των τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Ημερίδα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Δ/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Αρκαδίας, Λαγκάδια, 21 Μαΐου 2008, όπως ανακτήθηκε την 8 Ιουνίου, 2022 από το διαδίκτυο <http://www.slideshare.net/npapastam/ss-428835>

Ράικου, Κωνσταντοπούλου, & Λαβίδας (2021). Άγχος και δεξιότητες εκπαιδευτικών κατά τη διαχείριση της εκπαιδευτικής κρίσης λόγω της πανδημίας COVID-19. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες, 0, 521-531. <http://dx.doi.org/10.12681/online-edu.3264>

Ράπτης Ν., Μουσένα Ε. & Κουρουτσίδου Μ. (2021). Ηγεσία και Σχολική Πρακτική. Ράπτης, Ν. (2022). *Διαστάσεις Εκπαιδευτικού Management*. Εκδόσεις Γκόννη.

Ράπτης, Ν., & Ψαράς, Χ. (2015). Η Συνεργατική Ηγεσία στην Εκπαίδευση: Ο Ρόλος Ρεντίφης, Γ. (2014). Η αξιοποίηση των ΤΠΕ, ως το κλειδί της αποτελεσματικής σχολικής διοίκησης. *i - teacher*, 7, 125 - 131.

Ρώσσης Ν., Τζέπογλου Η. (2001). "Δυνατότητες και περιορισμοί των περιβαλλόντων εξ αποστάσεως κατάρτισης (e-learning)", Συνέδριο για την ανοικτή και εξ αποστάσεως

εκπαίδευση, ΕΑΠ, Πάτρα 25-27/1/2001, Διαθέσιμο από http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect6/68.htm, [12/4/2007].

Σαϊτης, Χ. (2000). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Νέα Παιδεία.

Σαχινίδης, Κ., & Πολυχρονάκης, Γ. (2016). ΤΠΕ και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης. Πρόσβαση στη γνώση ή ένας νέος ψηφιακός δυϊσμός. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 5(2Α), 195-203. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.464>

Τζιμογιάννης Α. (2017). *Ηλεκτρονική Μάθηση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

της Διεύθυνσης και του Συλλόγου Διδασκόντων. Αθήνα: Διάδραση.

Τσιωτάκης, Π., & Τζιμογιάννης, Α. (2011). *Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης Εκπαιδευτικών: Τεχνολογικά Εργαλεία και Ζητήματα Σχεδιασμού*. Πρακτικά 5ου Συνεδρίου Καθηγητών Πληροφορικής (σσ. 124-131), Ιωάννινα, ΠΕΚΑΠ ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Υφαντή, Α., & Βοζαΐτης, Γ. (2009). Η επιμόρφωση και η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού ως στοιχεία ποιότητας στο εκπαιδευτικό έργο. *Παιδαγωγική. Θεωρία και Πράξη*, 3, 31-46. <https://www.pedagogy.gr/images/tefxoi/teuxos3.pdf>

Χαραλάμπους, Κ. (2008). Η Χρήση των ΤΠΕ στην Οργάνωση και Διοίκηση των Σχολικών Μονάδων: Μια συνοπτική ματιά. *Δελτίο Εκπαιδευτικού Ομίλου Κύπρου*, Τεύχος 7, 15 - 17.

Χατζηδήμου, Χρ. Δ., & Αναγνωστοπούλου, Μ. (2011). *Οι ομάδες εργασίας των μαθητών στην εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη.

Χρονάκη, Α. και Μπουρδάκης, Β. (2003). «Κυβερνοχώρος, Ανοικτή Εκπαίδευση και Κοινότητες Μάθησης: Βασικές Παιδαγωγικές Αρχές Σχεδιασμού», Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευση, Πάτρα 27-30 Μαρτίου 2003, σελ.91-101.

Ξενόγλωσση:

- Alex, K. (2009). *Softskills. Know yourself and know the world*. S. Chand Publishing.
- Angelides, P., Theophanous, L., & Leigh, J. (2006). Understanding teacher-parent relationships for improving pre-primary schools in Cyprus. *Educational Review*, 58 (3), 303-316.
- Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Μτφρ. Αγαμέμνων Μήλιος. Παρασκευή Παπαδοπούλου & Γιάννης Βογιατζής. Εκδόσεις: Κριτική. Αθήνα.
- Biberman-Shalev, L. (2018). Personal blogs or communal blogs? Pre-service teachers' perceptions regarding the contribution of these two platforms to their professional development. *Teaching and Teacher Education*, 69, 253-262.
- Blau, I., & Shamir-Inbal, T. (2017). Digital competences and long-term ICT integration in school culture: The perspective of elementary school leaders. *Education and Information Technologies*, 22(3), 769-787.
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. (Επιμ. Αθανάσιος Αϊδίνης, μτφ Παναγιώτης Σακελλαρίου). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (μτφ. Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα και Μ. Φιλοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Coleman, P. (1998). *Parent, student and teacher collaboration: The power of three*. London: PaulChapman
- Cyberatlas, (2002). “Internet key communication among tool among youth”. Πρόσβαση 7 Αυγούστου 2022 http://cyberatlas.internet.com/big_picture/demographics/article/0,,5901_961881_00.html
- Davis, A. (2004). Ways to Use Weblogs in Education. Edublog Insights. (<http://anne.teachesme.com/2004/10/page/2/> / πρόσβαση 12/08/2022).
- Duffy, P. & Bruns, A. (2006). “The Use of Blogs, Wikis and RSS in Education: A Conversation of Possibilities” in *Proceedings Online Learning and Teaching Conference* (2006), pp31-38, Brisbane (<http://eprints.qut.edu.au/5398/> πρόσβαση 01/08/2022).

Elliot J., (2004), Ο εκπαιδευτικός ως μέλος μιας Δικτυωμένης Κοινότητας Μάθησης, στο Μπαγάκης Γ. (επιμέλεια), Συνέδριο Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, μετάφραση Γεωργιάδου Σ., Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα 1 Μάη 2004, εκδόσεις Μεταίχμιο, σελ.42-62.

Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research*, 95(5), 308–318. <https://doi.org/10.1080/00220670209596604>

Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13, 1-22. doi:10.1023/A:1009048817385

Gibson, S. G., Harris, M. L., & Colaric, S. M. (2008). Technology acceptance in an academic context: Faculty acceptance of online education. *Journal of Education for Business*

Glezou, K. & Grigoriadou M., (2010) (a). Engaging Students of Senior High School in Simulation Development. *INFORMATICS IN EDUCATION*, 2010, Vol. 9, No. 1, pp. 37-62.

Glezou, K. & Grigoriadou M., (2010) (b). Teacher Training in Logo Programming by using Preconstructed Reusable Microworlds. *The International Journal of Learning*, Volume 17, Issue 1, pp.347-364.

Goodall, J. S. (2016). Technology and school-home communication. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 11(2), 118–131, <https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1227252>

Gray, D. E., (2018). *Η Ερευνητική Μεθοδολογία στον Πραγματικό Κόσμο*. Μτφ. Παύλος Δελιάς. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ

Gross, E.F. (2004). “Adolescent Internet use: What we expect, what teens report”, *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(6), 633-649.

Gu, L. (2018). Home-school communication through a Web-based Learning Management System: Experiences and lessons. In L. Morris & C. Tsolakidis (Eds.), *The International Conference on Information Communication Technologies in Education*, (pp. 198–212).

Güngör, S. K., & Yildirim, Y. (2016). Views of School Administrators Related to In-service Training Activities. *Universal Journal of Educational Research*, 4(3), 516-523

Harris, A. (2020). COVID-19 – school leadership in crisis? *Journal of Professional Capital and Community* 5(4) pp. 321-326 (DOI [10.1108/JPCCC-06-2020-0045](https://doi.org/10.1108/JPCCC-06-2020-0045))

Jankowski, N. (2002). *Community Media in the Information Age: Perspectives and Prospects*. Hampton: Hampton Press.

McInnerney, J.M., & Roberts, T.S. (2004). *Online Learning: Social Interaction and the Creation of a Sense of Community*. *Educational Technology & Society*, 7(3), pp. 73-81.

McPherson, M.A. and Baptista Nunes, J.M. (2004). *Developing Innovation in Online Learning: An Action Research Framework*. London: RoutledgeFalmer.

Negreponte, N., (2001). *Ψηφιακός Κόσμος*, Αθήνα.

- Nikolaou E. (2022). *European Journal of Education Studies*, The Role of Family Environment In Distance Learning, Volume 9, Issue 8.
- Olmstead, C. (2013). Using technology to increase parent involvement in schools. *Techtrends: Linking Research & Practice to Improve Learning*, 57(6), 28–37.
- Palloff, R. M., & Pratt, K. (1999). *Building Learning Communities in Cyberspace: Effective Strategies for the Online Classroom*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Peck, C. A., Gallucci, C., Sloan, T., & Lippincott, A. (2009). Organizational learning and program renewal in teacher education: A socio-cultural theory of learning, innovation and change. *Educational Research Review*
- Pelgrum, W. J. (2001). Obstacles to the integration of ICT in education: Results from a worldwide educational assessment. *Computers and Education*, 37, 163-178.
- Richardson, Will (2006). *Blogs, Wikis, podcasts and other powerful web tools for classrooms*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press
- Sandifer, S. (2013). *Wikis for school leaders: Using technology to improve communication and collaboration*. Routledge.
- Schrum, I., & Levin, B.B. (2016). Educational technologies and twenty-first century leadership for learning. *International Journal of Leadership in Education*, 19(1), 17-39.
- Selwood, I. (2005). Primary School Teachers' Use of ICT for Administration and Management. In A. Tatnall., J. Osorio.& A. Visscher. (Eds.) (2005). *Information Technology and Educational Management in the Knowledge Society*. Boston: Springer, 11 - 22.
- Selwyn, N. (2011). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. Continuum International Publishing Group, London.
- Sheninger, E. (2014). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Sim, J. W. S., & Hew, K. F. (2010). The use of weblogs in higher education settings: A review of empirical research. *Educational Research Review*, 5, 151-163.
- Sinko, M. and Lehtinen, E. (1999) *The challenge of ICT in Finnish education*. Jyväskylä: Atena.
- Terblanche, L., & Goodwin-Davey, A. (2013). Academic blogs: A platform for sharing information and disseminating knowledge. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 31(3), 375-387.
- UNESCO (2010). *Planning for technical and vocational Skills*. Paris, International Institute for Educational Planning.
- Wang, Chien-hsing, Yi-Ting Ke, Jin-Tong Wu, Wen Hua Hsu (2011). "Collaborative Action Research on Technology Integration for Science Learning", *Journal of Science Education and Technology*, DOI 10.1007/s10956-011-9289-0.
- Wilson, B. & Lowry, M. (2000). 'Constructivist learning happens all the time on the web' in E. Burge (ed.), *Learning Technologies: Reflective and Strategic Thinking*, *New Directions for Adult and Continuing Education*, No. 88, Jossey-Bass, San Francisco, CA, Chapter 8.

Ζαφειρόπουλος, Κ. & Μυλωνάς, Ν. (2018). *Στατιστική με SPSS*. Αθήνα: Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ

Σταλίκας, Α. & Κυριάκος Θ. (2019). *Μεθοδολογία Έρευνας και Στατιστική. Με τη χρήση R*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Διαδίκτυο:

https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%92%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%BA%CF%8C:%CE%9A%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%B1_%CE%A3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1

<https://www.interactive-education.gr/focus-digital-marketing/internet-enas-kosmos-sundedemenos.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Π.Μ.Σ «ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(Ανώνυμο)

Αγαπητή συναδέλφισσα, Αγαπητέ συνάδελφε

Στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων» του Τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου, επιχειρείται η διεξαγωγή αυτής της μελέτης με θέμα: **«Εξ'αποστάσεως εκπαίδευση και ψηφιακές δεξιότητες των στελεχών της εκπαίδευσης»**. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται ως μέσο διερεύνησης των μεθόδων διαχείρισης συγκρούσεων από τους/τις διευθυντές/τριες σχολικών μονάδων. Για την πραγματοποίηση της μελέτης αυτής η συμμετοχή σας είναι ιδιαίτερα σημαντική και απαραίτητη. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Για οποιαδήποτε διευκρίνηση μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου στο e-mail που σας παραθέτω. Σας παρακαλώ να αφιερώσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας, συμπληρώνοντας με ειλικρίνεια τις ερωτήσεις/προτάσεις.

Σας ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία

Με συναδελφική εκτίμηση

Βασίλειος Χατζηστρατής

hatzistratis@aegean.gr

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Παρακαλούμε σημειώστε ✓ στην επιλογή που σας αντιπροσωπεύει

1. ΦΥΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ: Άντρας Γυναίκα

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- I. Έως 29 ΕΤΩΝ
- II. Από 30έως 39 ετών
- III. Από 40έως 49 ετών
- IV. Από 50 ετών και πάνω

3. ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΣΧΕΣΗ

- I. Μόνιμος/η
- II. Αναπληρωτής/τρια

4. ΦΥΛΟ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ: Άντρας Γυναίκα

B. ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

B1. Οι παρακάτω προτάσεις αναφέρονται στη σχολική ηγεσία της σχολικής μονάδας. Επιλέξτε αυτό που σας εκφράζει.

Α/Α	Σχολική ηγεσία και ψηφιακή στρατηγική	Παρακαλώ κυκλώστε ή επισημάνετε νούμερο που σας εκφράζει				
		Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε Σ, ούτε Δ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
1.	Στο σχολείο σας υπάρχει ψηφιακή στρατηγική	1	2	3	4	5
2.	Ο/η διευθυντής/τρια σας εμπλέκει στη χάραξη ψηφιακής στρατηγικής του σχολείου.	1	2	3	4	5
3.	Ο/η διευθυντής/τρια με υποστηρίζει στο να δοκιμάζω νέους τρόπους διδασκαλίας με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.	1	2	3	4	5
4.	Στο σχολείο μας έχω χρόνο για να εξερευνήσω πώς μπορώ να βελτιώσω τη διδασκαλία μου με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.	1	2	3	4	5
5.	Στο σχολείο μας εφαρμόζουμε κανόνες πνευματικών δικαιωμάτων και χρήσης αδειών, για τις ψηφιακές τεχνολογίες για διδασκαλία και μάθηση.	1	2	3	4	5
6.	Η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού σε ζητήματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και τεχνολογίας, δυσχεραίνει την εξ αποστάσεως διδασκαλία.	1	2	3	4	5

B1. Οι παρακάτω προτάσεις αναφέρονται στη συνεργασία των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας. Επιλέξτε αυτό που σας εκφράζει.

Α/Α	Σχολική ηγεσία και ψηφιακή στρατηγική	Παρακαλώ κυκλώστε ή επισημάνετε νούμερο που σας εκφράζει				
		Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε Σ, ούτε Δ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
1.	Στο σχολείο μας συζητάμε για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας και μάθησης με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών.	1	2	3	4	5
2.	Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας μέσα στη σχολική μονάδα, μεταξύ των εκπαιδευτικών.	1	2	3	4	5
3.	Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας μεταξύ σχολικών μονάδων.	1	2	3	4	5
4.	Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τις συνεργασίες μας με άλλους οργανισμούς (π.χ. με τοπικό μουσείο).	1	2	3	4	5
5.	Στο σχολείο μας χρησιμοποιούμε ψηφιακές τεχνολογίες για τη συνεργασία με το οικείο περιβάλλον των εκπαιδευόμενων.	1	2	3	4	5
6.	Στο σχολείο σας, οι ψηφιακές υποδομές υποστηρίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών (π.χ. ευρυζωνικό διαδίκτυο).	1	2	3	4	5

B1. Οι παρακάτω προτάσεις αναφέρονται στις ψηφιακές δυνατότητες της σχολικής μονάδας. Επιλέξτε αυτό που σας εκφράζει.

Α/Α	Σχολική ηγεσία και ψηφιακή στρατηγική	Παρακαλώ κυκλώστε ή επισημάνετε νούμερο που σας εκφράζει				
		Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε Σ, ούτε Δ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

1.	<i>Στο σχολείο μας, υπάρχουν ψηφιακές συσκευές που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία.</i>	1	2	3	4	5
2.	<i>Στο σχολείο σας, υπάρχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο για διδασκαλία και μάθηση.</i>	1	2	3	4	5
3.	<i>Στο σχολείο σας, η τεχνική υποστήριξη είναι διαθέσιμη σε περίπτωση προβλημάτων με ψηφιακές τεχνολογίες.</i>	1	2	3	4	5
4.	<i>Στο σχολείο σας, υπάρχουν εγκαταστημένα συστήματα προστασίας δεδομένων</i>	1	2	3	4	5
5.	<i>Στο σχολείο σας, υπάρχουν ψηφιακές συσκευές, τις οποίες οι μαθητές/τριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν, όταν χρειάζεται.</i>	1	2	3	4	5
6.	<i>Στο σχολείο σας, υπάρχουν φορητές συσκευές που μπορούν οι μαθητές/τριες να δανειστούν για το σπίτι, αν χρειαστεί.</i>	1	2	3	4	5
7.	<i>Εφαρμογή μέτρων αναγνώρισης των προκλήσεων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.</i>	1	2	3	4	5
8.	<i>Προωθείται η ανάπτυξη προγραμμάτων μεικτής μάθησης (συνδυασμός συμβατικών διδακτικών τεχνικών και μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης).</i>	1	2	3	4	5
9.	<i>Στο σχολείο σας, οι μαθητές φέρνουν και χρησιμοποιούν τις δικές τους φορητές συσκευές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων</i>	1	2	3	4	5
10.	<i>Στο σχολείο σας, οι φυσικοί χώροι υποστηρίζουν τη διδασκαλία και μάθηση με ψηφιακές τεχνολογίες.</i>	1	2	3	4	5
11.	<i>Στο σχολείο σας, μαθητές που χρειάζονται ειδική υποστήριξη, έχουν πρόσβαση σε υποβοηθητικές τεχνολογίες</i>	1	2	3	4	5
12.	<i>Στο σχολείο σας υπάρχουν on line βιβλιοθήκες ή αποθετήρια με υλικό διδασκαλίας και μάθησης (εκπαιδευτικό υλικό)</i>	1	2	3	4	5
13.	<i>Στο σχολείο μας, υπάρχουν ψηφιακές συσκευές που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία.</i>	1	2	3	4	5